

הישיבה המאתיים-ושמונים-ותשע של הכנסת התשיעית

יום שני, י"א טבת תש"ם (31 דצמבר 1979)
ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. משמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם הונחו: 1. חוק בחירות לגופים ציבוריים (תיקון סעיף 2), תש"ם—1979; הצעתו של חברי-הכנסת מאיר כהן; 2. הצעתה של חברת-הכנסת אורה גמיר. לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק מלווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 4), תש"ם—1980, שהח" זירה ועדת הכספים.

כמו כן הונחו: 1. הודעת שר הפנים בעקבות מס' קנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה וועדת הכלכלה בנושא: הסכנה לגידולים חקלאיים מתחנת הכוח המוקמת בחדרה; 2. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעניין הפיצוץ באוטובוס בירושלים.

הזכיר י. שמיר: אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכיר-הכנסת נ. לורך: ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת: לקריאה ראשונה: 1. מטעם הממשלה: חוק להארכת תקפו של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני) — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ם—1979; 2. מטעם חברי הכנסת: חוק בחירות לגופים ציבוריים (תיקון מס' 2), תש"ם—1979, של חברי-הכנסת יצחק ברמן ואברהם כץ (עוז).

ב. חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 11), תש"ם—1979* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

עברו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית בכנסת, חלקן נמצאות בשלבי חקיקה וחלקן עדיין בשלבים של טרום-הגשה. אבל אם כל ההצעות האלה שבאות לפתור בעיות בתחומים השונים של התיכנון והבנייה תתקבלנה יש להניח שנשפר במידה גוברת את מצבנו מבחינת קיומם של התיכנון והבנייה ומבחינת מניעתה של הפקרת שטחים אלה במדינה הפקרת שגויה מיום ושאת סימניה ה"קשים" אנו ללא ספק רואים מרגישים. הצעת החוק הזאת אין בה כדי לפתור את כל הבעיות אבל יש בה כדי לפתור, הייתי מרשה לעצמי לומר, בצורה יסודית לפחות בעיה אחת הנובעת מחוק התיכנון והבנייה, בעיה שנתקלנו בה רבות, בעיה שהעיבה לא במעט על יכולתה של המדינה לבצע את החוקים בכלל ובכלל הנוגע לחוק התיכנון והבנייה בפרט. חברי הכנסת, כאשר מדברים על עבירות על חוק ה"תיכנון והבנייה" הרי שמרביתם של המקרים, מרביתם הגדולה, 90%—95% שלהם, הם בבחינת עבירות טכניות שאדם לא הצטייד בזמן ברשיון או עבירות שפתרונן ב"תשלום קנס, כלומר שהעבירה אינה כה חמורה ואינה מחייבת הריסת המבנה ופתרונה בכך שהאיש יטרח וישלם את קבלת הרשיונות המקובלים. בדרך כלל על עבירות מסוג זה יש שלב של הגשה לתביעה ואז בית-המשפט קובע כי על הנאשם או על האדם שנגדו מוגשת התביעה להרוס את המבנה תוך ידיעת כל הצדדים — גם האיש עצמו וגם התביעה — כי יש לפניו פסק זמן שהוא יכול לנצל

הזכיר י. שמיר: אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 11), תש"ם—1979, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. רשות הדיבור להבאת החוק ליושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה חברי-הכנסת שלמה חלל.

שלמה חלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה): אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לבית לקריאה שנייה, ואני מקווה גם לקריאה שלישית, את הצעת חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 11) שתחילתה כהצעת חוק פרטית שעברה קריאה טרומית בכנסת ולאחר מכן קריאה ראשונה. ההצעה נדונה היטב בוועדת משנה של ועדת הפנים ולאחר מכן במליאת הוועדה.

אני שמח לומר שלאחר שנתלבנו בוועדת המשנה ובוועדת הפנים כל הבעיות שנתעוררו מונח החוק לפני הבית ללא כל הסתייגויות, כלומר על דעתם של כל חברי הוועדה ויתר על כן, על דעתם ובתמיכתם הברורה והמלאה של כל המשדרים הממשלתיים הנוגעים בדבר ובראש וראשונה משרד המשפטים [משרד הפנים האחראי על פעולתה של המשטרה ועל חוק התיכנון והבנייה.

אין לראות בהצעת החוק הזאת הצעה המתיימרת אי-הסוגלת לפתור בכוחה את כל בעיות התיכנון והבנייה. היפוכו של דבר הוא הנכון. הגיונה של ההצעה היא רק בהשתלבותה בשורה שלמה של הצעות חוק אחרות שחלקן

הנשפט לבצע צו כאמור בסעיף קטן (א) במקום הוועדה המקומית. כאן בא סעיף קטן (ג) המנסה לסתום פירצה נוספת משום שיש לנו פסקי דין רבים שהוועדה המקומית או הממונה על המחוז אינם מבצעים את הצו שלו. הצטברותן של ערימות כאלה של צווי הריסה שלא מומשו גורמת לכך שלמעשה הממונה על המחוז או הוועדה המקומית יכולים בכל עת לשלוף מתוך המגירה את אחד הצווים שדווקא אותו רוצים לבצע. לפיכך נוצרת מציאות שבמקום שיקול דעת משפטי מפעילים לכאורה שיקול דעת אדמיניסטרטיבי. הצעת החוק באה לקבוע שאם הצו אינו מתבצע על-ידי הוועדה המקומית תוך שלושה חודשים כי אז, אם הוועדה לא פנתה בעצמה לבית-המשפט, יכולה לפנות אליו אחת מהרשויות האחרות — הוועדה המחוזית, היועץ המשפטי לממשלה או נציגו — ולבקש ממנו להטיל את ביצוע הצו על האיש עצמו. סעיף 207 מבזהיר מה דינו של מי שמסרב לבצע את הצו. הצו, בית-המשפט רשאי לצוות על מעצר הנשפט עד לביצוע הצו. סעיף 207 אומר שחוק זה איננו בא לגרוע מהוראות כל דין אחר אלא להוסיף עליהן.

ידרחם משל (המערך):

איך הוא יבצע את צו בית-המשפט?

שלמה הלל (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
שאלה זו נבדקה. אין כל בעיה. למשרה יש אפשרות לתת לאדם חופשה עד 96 שעות וחופשות חוזרות הן מצטברות למעשה לחופשה מתמשכת. אין כל קושי מעשי פורמאלי בכך שהוא יבצע את הצו. הוא יכול לקבל חופש שבת מתמשכת מטעם המשרה אם כוונתו לבצע את הצו. הוספנו את סעיף 2 שהוא למעשה מעין שלב מעבר. אנו מאפשרים לוועדות מקומיות שיש להן פסקי דין רבים שלא ביצעו ושלא ניתן היה לבצעם בגלל בעיות של סדר ציבורי לפנות לבית-המשפט ולבקש שהוא יפעיל את התיקון לחוק. כלומר יטיל את הביצוע על הנאשם. ואז אם הוא לא יבצע לאחר שלושה חודשים הוא עלול ללכת למאסר.

מאידך גיסא לא רצינו להחיל אוטומאטית את סעיף 207א(ג) כי היינו סותמים את בתי-המשפט בעשרות או מאות של פניות, אם לא למעלה מזה, לגבי פסקי דין מי העבר שלא בוצעו. לא רצינו להחיל זאת אוטומאטית אלא רצינו לאפשר שיקול דעת בתקופת המעבר לוועדה המקומית לברור מתוך הפערים את הוראות ההריסה ש"לגביהן היא תפנה לבית-המשפט. כל זאת כדי לאפשר טיפול נאות בפסקי דין ובהוראות ביצוע מן העבר.

כאמור אין הסתייגויות להצעת החוק ואני מבקש מהכנסת לאשר אותו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר י. שמיר:

אנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה.

ה הצ ב ע

בעד סעיפים 1 ו-2 — רוב

נגד — 2

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

היו"ר י. שמיר:

אני מעמיד להצבעה את הצעת החוק בקריאה שלישית.

ה הצ ב ע

חוק התיכנון והבנייה (תיקון מס' 11), תש"ם—

1979, נתקבל.

לקבלת הרשיונות הדרושים או לתשלום הקנס וחיסולו של העניין. בכל התחום הזה אין הצעת החוק נוגעת, אין היא מעלה ואין היא מורידה.

הצעת החוק כל כולה נוגעת רק לתחום שבו אין פתרון אחר אלא הריסה. לגבי מקרים שלא תעזור התרופה של קבלת רשיונות בדיעבד או תשלום קנס ויש הכרח להביא להריסתו של המבנה ואין פתרון שיכול להתקבל על הדעת אלא סילוקו של המבנה, במקרים אלה כאשר זאת המגמה המתגבשת וכאשר נראה לוועדה המקומית שהיא המטפלת בעניין כי אין סיכוי שהאיש עצמו יקבל על עצמו את הריסתו של המבנה או ההריסה של תוספת המבנה מקובל היה כי הוועדה באה ואומרת לבית-המשפט: תטיל עלינו, על הוועדה המקומית, את הריסת המבנה או את הריסת התוספת שאם לא כן אין סיכוי שהאיש בעצמו יבצע זאת. כאן מדובר באותם מקרים שאין מפלט מהריסת מבנה ואין להניח שבצורה הרגילה האיש יבצע זאת. אילו בזה היה נגמר העניין לא היה צורך בתיקון הזה שאנו מניחים היום על שולחן הכנסת. אבל להוותנו, לצערינו העמוק, בשנים האחרונות התפתחה מציאות חמורה שבאותם מקרים תמורים שיש צורך שהוועדה תבצע את הריסת המבנה היו מקרים של התנגדות פיסית אלימה בעת ביצוע הצו. ואז בפני הרשות המבצעת עמדו כמה אפשרויות וכולן גרועות, כולן בלתי רצויות, כולן מזיקות לעניין התיכנון ולמדינה. לעתים קרובות בשל עצם החשש שצפויה התנגדות שות אלימה נמנעת הרשות המבצעת מלבצע את הצו ואז יש לנו צו של בית-המשפט — תסלחו לי על הביטוי — "שמצפצפים" על ביצועו וגם הרשות האחראית איננה מבצעת אותו ולפעמים אף אינה מעזה לבסות לבצע אותו. יש שהיא מחליטה בכל זאת לכפות את הביצוע בכוח פיסית, ממש, היא מגייסת כוחות משטרה ומשמר הגבול ולמחרת היום אנו קוראים בעתונים שהיתה התנגדות אלימה, שלמרבה הצער מסתיימת לא פעם בכך שאנשים נפצעו או גם נהרגו, ולרוב המבנה לא סילק.

הצעת החוק באה לחקוף את המצב שבו יש התנגדות אלימה או חשש להתנגדות אלימה מצד בעל הנכס או תבריו או קרוביו, להתנגדות לביצוע צו ההריסה. הצעת החוק באה לומר כי באותם מקרים כאשר בית-המשפט מטיל על הוועדה המקומית לבצע את ההריסה, כלומר באותם מקרים בעלי חשיבות ותומרה מלכתחילה, אם הוועדה, בהתייעצות עם מפקד המשטרה, מגיעה למסקנה שכאן מדובר בהתנגדות אלימה שאין לה רצון לעמוד בה בצורה של כוח מול כוח כי אז יכולה הוועדה לחזור ולפנות לבית-המשפט ולומר: אדוני השופט, הטל את חובת הביצוע על האדם שהנכס שייך לו אבל אז כבר במשמעות אחרת, עם אוזרה שאם תוך זמן קצוב של שלושה חודשים הוא ימשיך לסרב לבצע בעצמו את ההריסה הוא ילך לבית-הסוהר, למאסר מתמשך, עד שיתרצה לבצע את צו ההריסה כמו ידיו. בבחינת כופים עליו הר כגיגית עד שיאמר: רצצה אני. אני רוצה לומר לחברי הכנסת הדתיים שלקחנו כאן דוגמה מביצוע חוק הגירושין. כאשר בית-הדין נותן צו גירושין והבעל ממאן לקיים אותו שולחים אותו לבית-הסוהר, כופים עליו עד שאומר: רוצה אני. כל זה בא למנוע עימות פיסית שתוצאותיו תמיד קשות.

כאמור לאחר דין ודברים מפורט מגישה הוועדה את הצעת החוק ללא הסתייגויות. סעיף 207א(ב) בא לקבוע את אשר אמרתי שהוועדה המקומית רשאית, לאחר שעיינה בחוות דעתו של מפקד משטרת המחוז, היינו מתוך שיקולים של סדר ציבורי, לבקש שבית-המשפט יצווה על

— חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה); החלטה בדבר אישור הוראות בצווים —

ג. חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תש"ם—1979 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ידיעות שבידו העשויים להבטיח את ביצוע התקנות. הוחלט כי אי הגשת דין-וחשבון ואי מסירת ידיעות יהיו עבירות. אני מבקש להעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

הח"ר י. שמיר :

אנו עוברים להצבעה על הצעת החוק בקריאה שנייה.

ה צ ב ע

סעיפים 1, 2, 3, 4 נתקבלו.

הח"ר י. שמיר :

אני מעמיד להצבעה את הצעת החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות שעת חירום (תשלומי חובה), תש"ם—1979, נתקבל.

הח"ר י. שמיר : חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות שעת חירום (תשלומי חובה), תש"ם—1979, קריאה שנייה וקריאה שלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

שלמה לורינץ (יו"ר ועדת הכספים) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקפן של התקנות הקיימות פוקע היום. המטרות שלמענן הוטלו היטלים לפי תקנות אלה כוחן יפה גם כיום. מוצע איפוא להאריך את תקפן של התקנות לשלוש שנים נוספות. המטרות שלשמן רשאי השר להטיל היטלים הן : הסדרת הביקוש או התצרוכת של טובין ; הגנה על תוצרת הארץ ; קיום מחיר אחיד או יציב לטובין ; ספיגתו או מניעתו של רווח עודף ועידוד היצוא.

נוסף להארכת התוקף הכנסת תיקון אחד : לפי התקנות העיקריות חייב כל אדם שההיטל חל עליו למסור, לפי דרישתו של השר או של מי שהשר הסמיך, כל מסמך

ד. החלטות בדבר אישור הוראות : 1. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — שמן ומארגארינה) (מס' 2), תש"ם—1979 ; 2. בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חלב ומוצרי), תש"ם—1979 **

(תשלומי חובה על מלאי של טובין — שמן ומארגארינה) (מס' 2), תש"ם—1979, נתקבלה.

שלמה לורינץ (יו"ר ועדת הכספים) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לאישור צו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חלב ומוצרי), תש"ם—1979.

בעקבות העלאת מחירי החלב ומוצרי הנמצאים בביקוח ביום ל' בחשוון תש"ם, 20 בנובמבר 1979, הטילה הממשלה היטל על מלאי בידי מחזיקי מלאי של חלב ומוצרי שאינם קמעונאים ואשר שולם בשבילו מחיר נמוך מזה שנקבע בצו וזאת בשיעור ההפרש שבין המחיר הנמוך ובין המחיר הגבוה במטרה למנוע רווח עודף ובלתי סביר כתוצאה מעליית המחירים. אני מבקש להעמיד את הצו להצבעה.

הח"ר י. שמיר :

אני מעמיד להצבעה את הצו.

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — חלב ומוצרי), תש"ם—1979, נתקבלה.

הח"ר י. שמיר :

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : החלטה בדבר אישור הוראות בצווים. רשות הדיבור להבאת הצווים להכנסת שלמה לורינץ, יושב-ראש ועדת הכספים.

שלמה לורינץ (יו"ר ועדת הכספים) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לאישור צו שעת חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — שמן ומארגארינה) (מס' 2), תש"ם—1979. בעקבות המדיניות של ביטול הסובסידיות הניתנות למצרבים בוטלו הסובסידיות לשמן ולמארגארינה בסוף נובמבר וכתוצאה מכך עלו מחיריהם בשיעור של כ-60%. כדי למנוע התעשרות קלה הוטל היטל בשיעור ההפרש בין המחיר הישן לבין המחיר החדש על מלאי של שמן ומארגארינה המוחזק על-ידי סוחרים ויצרנים.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעמיד צו זה להצבעה ולאישור.

הח"ר י. שמיר :

אני מעמיד להצבעה את הצו.

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום

חבורת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

ה. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ם—1979 *
(קריאה ראשונה)

נמשכת השטח הזה הוא "שטח כבוש" או "שטח מוחזק" וזה היינו הך, שני תרגומים שונים של המונח occupied territory.

השבוע עומדת המדינה כולה בסיומן הפרת פסק הדין בעניין אלון מורה על-ידי ממשלת ישראל. זה דבר חמור כשלעצמו ואני תמה על שר המשפטים המביא לנו חוקים חדשים כאילו שלטון החוק עדיין קיים במדינת ישראל שעה שהוא יודע — והיועץ המשפטי השייך למשרד המשפטים קבע זאת בפירוש — שממשלת ישראל מפרה את הוראות בית-המשפט העליון ולמעשה היא מוחזקת כמבוזה את בית-המשפט. היא מבוזה את בית המשפט מפני שבית-משפט קבע שזוהו שטח כבוש שחלים עליו כללי האמנה של האג, ולמעשה גם כללי האמנה של ז'נבה. מכי וון שזה שטח כבוש אסור למושל הצבאי לתפוס אדם מה כלשהי בשטח זה אלא לצורך צבאי מובהק. אני מדגיש את המלה "צבאי" כי אין זה נכון לומר "צורך בטחוני". התרגום הנכון של האמור באמנה הוא "צורך צבאי", דהיינו פעולה הדרושה למען ניהול המלחמה בידי השלטון הצבאי שכבש את השטח בעוד המלחמה נמשכת. מכיוון שבית-המשפט קבע שהשטח באלון מורה נתפס שלא לצורך צבאי הרי כל השטח של אלון מורה נתפס שלא כדין. מבחינה זו אין כל הבדל בין שטח השייך לאנשים פרטיים ובין שטח השייך לשלטון הקודם, היירדני או התורכי. למדינת ישראל אסור לתפוס שטחים אלה אלא לצורך צבאי ישיר של ניהול המלחמה. ואחרי שבית-המשפט קבע שהוא לא נתפס לצורך כזה הרי כל מי שנמצא ברגע זה בשטח הזה הוא מסוג גבול וממשלת ישראל לא זו בלבד שהיא עצמה מסיגה גבול אלא שהיא גונת את חסותה למסיגי גבול ולמעשה משתמשת בכוחות צה"ל כדי להגן על מסיגי גבולם של הבעלים החוקיים של שטח זה. זהו המצב המשפטי, והוא, אדוני היושבים ראש, חד משמעי לחלוטין. ממשלת ישראל אינה רשאית לתת ארכה לאנשים היושבים בשטח זה. אין לה שום סמכות לגבי השטח הזה. היא כלל אינה קיימת לגבי השטח הזה. יש פה עניין עם אנשים שחדרו לשטח שלא כדין על-פי צו של המושל הצבאי שהוצא שלא כדין ושהוא בטל ומבוטל על-פי החלטת בית-המשפט. ממשלת ישראל אינה רשאית לתת היתר לכך למישהו. מי שיושב שם יושב תוך הפרת החוק. כל עוד ממשלת ישראל היא ממשלה של מדינת חוק היא אינה רשאית לתת היתר או ארכה למי שנמצא בשטח שלא כדין.

אדוני היושבים-ראש, כל זה אינו שייך במישורין לנושא שלפנינו אלא מבחינה אחת. אני סבור שחשוב להשיב תמש בשם המפורש בחקיקה הישראלית ולומר: "השטחים הכבושים" או "השטחים המוחזקים". נדמה לי, אדוני ה' יושב-ראש שהחוק המקורי שקיבלנו לפני 12 שנה היה "חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (השטחים המוחזקים)". איני יודע מתי התגנבה ההגדרה: "יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום-סיני" לשם החוק. מתי זה קרה?

ה' י. שמיר:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ם—1979, בקריאה ראשונה. רשות הדיבור להבאת החוק לשר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושבים-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק המורכבת באה בזה לפניכם מטרתה להאריך את תקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשכ"ז — 1967 עד ליום 31 בדצמבר 1981. התקנות הנזכרות מסדירות את דרכי הגשת העזרה המשפטית בין ישראל לשטחים הנדונים. לאחרונה האריכה הכנסת תקנות אלה ביום 28 בדצמבר 1977 לתקופה של שנתיים עד ליום 31 בדצמבר 1979. הצורך בתקנות אלה עומד בעינו ואשר על כן הנני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה' י. שמיר:

אנחנו עוברים לדיון. הדיון יהיה אישי במסגרת עשר דקות לכל נואם. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון חברי-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו — לחברי-הכנסת זאב כץ.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושבים-ראש, כנסת נכבדה, מאז הוארך תוקף תקנות אלה בפעם האחרונה קרה משהו בשטחים שעליהם הן חלות: מדינת ישראל תחמה על חוזה שלום עם מצרים שעל פיו התחייבה להחזיר את כל חצי האי סיני עד לגבול הביין-לאומי ובמסגרתו היא כבר החזירה חלק מחצי האי סיני. תמהני על כך שמשרד המשפטים, בהביאו את החוק הזה מחדש, לא טרח לשנות את ההגדרות בשם החוק. אם בכלל מוזכרים את חצי האי סיני אי אפשר עוד להזכיר את השטח בשלמותו כפי שהוא נזכר כאן ויש לומר: שטחים הכבושים בסיני כל עוד הם כבושים או מוחזקים בידי ישראל. שהרי אחרת חל חוק זה גם על שטחים שכבר אינם בידי מדינת ישראל, שאינם מוחזקים עוד בידי צה"ל אלא מהווים חלק מן השטח הריבוני המצרי לא רק להלכה אלא גם בפועל.

אני מציע, אדוני היושבים-ראש, לבטל את שם החוק ולקרוא לו: "חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (השטחים הכבושים)", תש"ם—1979. לגבי מהותם של השטחים האלה וטיב החוקתני בהם יש פסיקה של בית המשפט העליון בפרשת אלון מורה. אם עד היום היו למישהו ספקות, הרי בא בית-המשפט וקבע בפירוש כי אלה הם שטחים כבושים. כל פסק הדין של בית-המשפט בפרשת אלון מורה מבוסס על הקביעה הזאת. זהו שטח כבוש, דהיינו שטח שנחשף על-ידי צבא ישראל בפעולה של לוחמה. במהלך מלחמה מתמשכת וכל עוד המלחמה

כל מי שחוק ירדן אינו חל עליו. בסעיף 2(א) לחוק נאמר: "בית משפט בישראל מוסמך לדון לפי הדין הישראלי אדם הנמצא בישראל או הרשום במרשם האוכלוסין לפי חוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה—1965, על מעשהו או מח-דלו שאירעו באזור ושהיו מהווים עבירה אילו אירעו בת-חום השיפוט של-בתי המשפט בישראל". נשאלת השאלה, כבוד היושב-ראש, מה מנע משר המשפטים להביא את הצעת החוק בעוד מועד, להגישו לכבוד יושב-ראש הכנסת על מנת שתונח כדין על שולחן הכנסת לפני שבוע, לפני שבועיים ולפני חודש? מה מנע משר המשפטים לעשות זאת? אפשרות אחת, חמורה, שמא רצה שר המשפטים להשתמש בשכחת ההנחה על מנת להביך את הרוב בממ-שלה בצניני. אלו מורה. כי ללא הארכת תקפו של תק-נות אלה מופיעה שערוריית אלו מורה באור חדש לח-לוטין כאשר רק חוק ירדני יכול לחול עליו או חוק צבאי. כאשר יפונה השטח בכות, כפי הצפוי, ימצאו ישראלים את עצמם או בבתי-כלא צבאיים או בתי-כלא של שכ-ם כיוון שרק משפט ירדני יכול עליהם ובית-משפט ישראלי לא יוכל לדון אותם וגם היועץ המשפטי לממשלה — אשר הממשלה הביכה אותו — לא יוכל להתייחס לנעשה בשטחים אלה. עוד דבר מעניין. אז לא היה חל על השטח הזה חוק עבודה בשבת ואפשר היה לבצע את המשך העבודות בהר כביר ללא הסתבכות עם הקואליציה הדתית. ובכן זו אפשרות אחת למה לא הונח החוק. אפשרות חמורה, שר המשפטים, אפשרות שנייה, חמורה אף היא: חוסר תפקוד חמור של משרד המשפטים. בין כל חבר עובדי לא נמצא מי שיאיר את אונם של שר המש-פטים ושל הממונים על כך שבי-31 בדצמבר 1979 יפוג תוקף החוק. לכן הוא נזכר רק הבוקר להניח את החוק ועל-ידי כך, על-ידי בקשה לשיחור מחובת הנחה מוק-דמת, לבזות את הכנסת. זה זילזול מוחלט בכנסת.

בצדק מניח שר המשפטים ססיעת המערך לעולם אינה משחררת עצמה מהאחריות הכוללת לנעשה במדי-נה על אף כל פעולות הממשלה, על אף כל השערוריות של הממשלה ועל אף כל המחדלים של הממשלה הניכ-רים. חית. להוואי ההאופוזיציה של אתמול, שששה לבצל הדמוניות כאלה בהיותה באופוזיציה והפכה ביום 17 במאי 1977, עקב טעונו של העם, לסיעה הגדולה ביותר בכנסת תלמד לקח כאשר במהרה בימינו חשוב לגדלה הטבעי ולמקומה הראוי ותדע גם היא מה היא אחריות כוללת ולא תפנה ליצר. ובכן ססיעת המערך לא השתמשה הבוקר באמצעי הפאראלמנטרי הלגיטימי של הגנה על כבוד הכנסת ולא תשתמש בו כעשוי. היא לא מנעה את השיח-רור של הצעת החוק מחובת הנחה מוקדמת וגם אינה מתנגדת להעברתו לוועדה אבל לא נשאר זמן להתייחסות לחוק עצמו. גם לשר המשפטים לא נשאר זמן להתייחסות לחוק עצמו.

כבוד שר המשפטים, מה הן ההשלכות של חוק זה על עובדת קיומן של המועצות האזוריות, המועצה האור-רית גולן, המועצה האזורית בקעת הירדן, המועצה האור-רית בקעת ים המלח, המועצה האזורית עצינן והמועצה האזורית קטיף? בהודמנות זו אני רוצה לברך את המועצה האזורית בקעת הירדן שאותה עומדים לחנוך מחרימים. אני שולח את ברכתי האישית למועצה האזורית בקעת הירדן לכבוד היווסדה. זוהי מציאות חדשה שנוצרה בשטח ואין החוק מתייחס אליה. אני סבור שאילו לשר המשפטים היה זמן ואילו ליועציו היה זמן והם לא היו

מאיר פעיל (מחנה שלי):
 לפני שנתיים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
 אני משער שבתקופת הממשלה הנוכחית.

מרדכי צפורי (הליכוד):
 זה נקרא כך קצת יותר מאלפיים שנה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
 לא מצאתי בתנ"ך את המושג "חבל עזה". בתנ"ך נאמר "השומרון" ולא: שומרון. לגבי בקיאותה בשפה התנכית אין לממשלה זו במה להתגאות.

מנחם סבידור (הליכוד):
 על הא הידיעה אפשר להתפשר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
 אדוני היושב-ראש, אין מדובר כאן באידיאולוגיה, מדובר כאן בחקיקה פשוטה. אנחנו מחוקקים חוק שתכנו סביר, הנובע מהמציאות והדרוש כל עוד מציאות זו נמ-שכת ועד אשר ישראל תחזיר את כל השטחים האלה כפי שהיא מחזירה את חצי האי סיני. אבל מבחינה חוקית שטחים אלה הם כבושים או מחזקים ואני מציע לקרוא לחוק בהתאם לכך ואגיש הסתייגות ברוח זו.

הח"ר י. שמיר:
 רשות הדיבור לחבר-הכנסת זאב כץ, ואחריו — ל-חבר-הכנסת מאיר פעיל.

זאב כץ (המערך):
 כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הדיון בחוק זה ושי-נויו התקיימו בשלהי דצמבר 1977, כלומר לפני שנתיים. אז, כפי שנאמר על-ידי חבר-הכנסת אבנרי, שוטה שם החוק מחוק על שטחים מוחזקים לחוק על שטחים המוג-דרים מבחינה גיאוגרפית. אגב, לגבי רמת הגולן, שאלה לי אל כבוד שר המשפטים: האם רמת הגולן היא גם החרמון? הייתי קורא למקום גולן ולא רמת הגולן. אני מבין שלפי החוק הצבאי זה נקרא רמת הגולן אף ש-החרמון אינו רמה לכל הדעות, הוא גבוה יותר. מוזכרים גם המקומות יהודה ושומרון, חבל עזה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
 "ארץ גולן וחרמונים".

זאב כץ (המערך):
 חבר-הכנסת מאיר פעיל, דבר אחד משותף לי ולך: גם אתה אוהב את חבלי ארץ אלה. אינך יכול להכחיש את זאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
 חבר-הכנסת כץ, אם אתה אוהב בחורה היא שייכת לך?

זאב כץ (המערך):
 את השיחה הזאת ננהל בפורום יותר מצומצם.

החוק הזה הוגש הבוקר, היום, ב-31 בדצמבר 1979, לוועדת הכנסת בבקשה מאת הממשלה לפטור אותו מחובת הנחה מוקדמת בכל שלבי הדיון מפני שללא הארכת חוקף החוק הזה יישארו הלילה בחצות כל השטחים המוחזקים ככינויים הגיאוגרפיים המצויינים כאן ללא שיפוט לגבי

חברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

ריך את תקפן רק עד 31 ביולי 1980. ואינני עושה זאת כדי לקנטר. יש הבדל גדול בין מצבנו היום ובין המצב שבו היתה הכנסת לפני שנתיים. לפני שנתיים, כאשר דנו בחוק זה, לא היתה עדיין לנגד עינינו הפרספקטיבה של הסכמי השלום, היום היא ישנה. למשל, עלי-פי הסכם השלום, בכל הנוגע לבעיה הפלשתינאית, שאנו קוראים לה בסלנג אוטונומיה, הוסכם פה, בכנסת, והצבענו ברוב גדול ששנה לאחר אישורו הסכם השלום עלי-די המוסדות המחוקקים הישראליים המצריים, צריכות להתקיים בחירות בגדה המערבית ובעזה. אני מתרגם מאנגלית את In the west bank and Gaza. זאת אומרת שאי שם, עלי-פי הסכם, באביב 1980 צריכות להתקיים בחירות בגדה ובעזה למוסד שעל-פי הסכמי קמפ-דייוויד Self Governing authority. הווה אומר רשות של ממשל עצמי או של שלטון עצמי. מכאן נובע כי לפי הסכמי קמפ-דייוויד צריך המעמד של שתי האזרחיות האלה, הגדה ורצועת עזה, להשתנות. מה לנו להחיל עליהן את התקנות לשעת חירום בשטח הקודמת? הבה נחיל אותן — אומר יהודי כמוני — עד 31 ביולי 1980 בתקווה שעד אז אכן יתקיימו הבחירות ועל-פי תוצאות הבחירות לרשות הממשל העצמי נצטרך אולי להאריך את החוק הזה לגבי מקומות אחרים כלשונו. בעוד שלגבי הגדה ורצועת עזה נצטרך לחוקק חוק אחר, לכן אני מציע שסעיף 1 יקבע שתוקף החוק יפסק ב-31 ביולי 1980. מועד זה ישמש לממשלת ישראל רמזור שיו-כיר לה כי התחייבות זו שחתמנו עליה בהסכמי השלום עם מצרים ובהסכמי קמפ-דייוויד כי למלאה עד 31 ביולי 1980. עלי-די כך שאני קובע את 31 ביולי 1980 אני מנסה לעשות התאמה של החקיקה לגבי השטחים אל הסכם השלום שחתמנו עם מצרים.

ותיקון שלישי — ואני מצטער שהשר איננו שומע, אני מקווה שבוועדה יעינו בו עיני היטב — נוגע לשמו של החוק ולתחומים הטריטוריאליים שלו. עלי-פי הכתוב בסעיף 1 אני מציע לקרוא לחוק זה בשם אחר. אני אינני רוצה להשתמש במונח "שטחים כבושים" ולא במונח "שטחים מוחזקים" כי אני יודע את כל הטראומות שיש לכלול בנושא זה ואני עדיין גאה להשתייך לאומה החרדה מפני השימוש במושג "שטח כבוש". אני יודע שמבחניה בין-לאומית עסקינה בחוק זה בשטחים כבושים. אני מסכים לדעתו של חברי, חברי-הכנסת אבנרי, שבית-המשפט הגבוה לצדק רואה בשטחים הנדונים "שטח כבוש". גם אני חושב שזוהו שטח כבוש. אבל אני מוכן להוזהות עם התרבות שאינה רוצה שנשתמש במושג זה. אני מציע לכתוב חוק זה כך: חוק להארכת תקפן של תקנות לשעת חירום על שטחי הממשל הצבאי. כך אני מציע לקרוא לשטחים האלה. אני מציע לומר: על שטחי הממשל הצבאי. נדמה לי שעלי-די כך אני מכנה אותם בדיוק עלי-פי מה שהם.

שר-המשפטים ש. תמיר:

על שטחי הממשל הצבאי באפגאניסטן?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
לא נוכל.

שר-המשפטים ש. תמיר:
יש שם ממשל צבאי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד השר, מה שאמרת עכשיו הוא נכון. אני מסכים כי מה שאומר כבוד שר המשפטים בעניין הממשל הצבאי

שוכחים משום מה את החוק הזה הם היו בוחנים את ההשפעות של מציאות קיום המועצות האזוריות. חוק זה יכול על המועצות האזוריות, פרט למועצה האזורית גולן, ואין הדבר מוצא פה ביטוי. יש פה שתי ורועות מקבילות שאינן נפגשות, אין התייחסות לכך, יש חוסר זמן לטפל בכך ואני מנוע להתייחס לכך בוועדה. אני חושש שאנו נמצאים במצב שמשרד המשפטים, עוד לפני שקיצצו בו 4% עלי-פי דרישת שר האוצר, קיצצו בתפקידיו והוא מביא חוק באופן מכאני מבלי להתחשב מה צריך לעשות בחוק במציאות החדשה שהממשלה יצרה בשנתיים האחרונות.

אי לכך, כבוד היושב-ראש, תוך מחאה חמורה ביותר אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מציע זאת מתוך אח-ריות לנעשה במדינה, מתוך חרדה לכבודה של הכנסת ומתוך תקווה שהממשלה ובמיוחד שר המשפטים — שהיה ער לכך בשנים שהיה באופוזיציה — ידאגו שכבוד הכנסת יישמר.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת מאיר פעיל, ואחריו — לחברי-הכנסת בן-מאיר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני יכול להצביע בעד החוק כפי שהונח לפנינו עכשיו אולם, בהנחה שהוא יעבור, אציע תיקונים מספר בתקווה שהוועדה שתדון בו — בין אם ועדת החוקה, חוק ומשפט ובין אם ועדת החוק והבטחון — תקבל אותם ואז אולי אוכל להצביע בעדו. התיקונים שאני מציע, ואתחיל מן הקל אל הכבד, הם התיקונים האלה:

האחד דומה לתיקון שהציע חברי-הכנסת זאב כץ והוא נוגע לסעיף 2. בסעיף 2 המוצע כתוב: "תחילתן של תקנות אלה היא ביום 31 בדצמבר 1979. זה לא יכול להיות ואין זה משנה לי עכשיו אם היתה רשלנות במערכת של משרד המשפטים או לא. אני מציע כי מי שהתיר, איר אומרים? — יישא בעונשו. לכן בסעיף 2 צריך להיות כתוב: תחילתן של תקנות אלה היא למחרת אישור החוק בקריאה שלישית בכנסת. אני תקבל תיקון זה ואם אתם מקבלים את ההפסדה שבאופן עקרוני לא נעסוק בחקיקה רטרואקטיבית יכול להיות שיום יומיים, ב-1 או ב-2 בינואר, לא יחולו תקנות שעת החירום על "השטחים". אינני מודאג. יהיו יומיים-שלושה כאלה. זה לא נעים אבל אני חושב שזה לא נורא. חברי-הכנסת כץ שאל בקריאה-ביניים מה יהיה על אלון מורה. התשר בה שלי ברורה: צריך להוריד אותם לאלתר לפי החלטת בית-המשפט הגבוה לצדק. וכאשר אני אומר: להוריד לאלתר פירוש הדבר: אם לא ירדו ב"טובות", ירדו באמצעות "צבאות" באמצעות כוחות הבטחון שלנו. זו דעתי, כלה ונחרצה. עד כאן לגבי סעיף 2. אני מבין שזה תיקון טכני אבל עלי-די כך נימנע מהטעות של חקיקה רטרואקטיבית.

התיקון השני שאני מציע יש לו משמעות פוליטית. בסעיף 1 כתוב שתקפן של תקנות שעת חירום אלה יהיה לשנתיים ומוצע שהמועד שבו הן תפקענה יהיה 31 בדצמבר 1981. הכנסת עשתה אותו דבר לפני שנתיים כאשר האריכה את תוקף התקנות לשנתיים. עכשיו מציעה הממשלה שוב להאריך את תקפן בשנתיים. אני מציע שנא-

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

נגד הניסוח הנוכחי של החוק ואגיש לוועדת החוקה, חוק ומשפט — שאליה כנראה תועבר הצעת החוק — הצעות תיקונים, אני מקווה שחלק מהתיקונים יתקבל. לגבי מה שלא יתקבל אני מקווה שיתור לי להגיש הסתייגויות במ"ל יאה בקריאה השנייה.

הד"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר, ואחריי — לחבר-הכנסת יצחק יצחקי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין שהצעת החוק הנוכחית שבאה להאריך את תקפן של תקנות שעת חירום הקיימות מזה שנים רבות במדינה ושהיומה להוציא אתן באה מהממשלה הקודמת מקובלת על רובו המכריע של הבית ובעצם אין צורך לנמק את החשיבות ואת הנחיצות של החוק הזה. אני גם לא רוצה להיכנס לוויכוח עם חברי-הכנסת פעילי שנדמה לי שאינו מבין כלל את היסוד של תכנית האוטונומיה, אחרת לא יכול היה לימור פה שאם אכן ביולי או עד יולי יושג הסכם על הקמת הממשל העצמי של האוטונומיה ביהודה ושומרון ועזה אין צורך בחוק הזה. אבל כנראה שלו יש הסכם אחר שאינו לפנינו. על כל פנים בהסכמי קמפ-דייוויד לא מדובר על כך כי איש אינו מעלה על דעתו שעם כינון האוטונומיה ביהודה ושומרון ייווצר מסך ברזל בין מדינת ישראל בקווים שלפני 1967 לבין יהודה ושומרון וכל הבעיות שקיימות כאן — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

לא יהיה מסך ברזל, יהיה רק גבול.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

לא יהיה שום גבול. זה מראה על אי הבנת היסודות את כל הרעיון. אילו היה גבול אז לא צריך אוטונומיה. גבול קיים בין מדינות, לא במסגרת של אוטונומיה. זה האלף-בית של כל מדעי המדינה. אתה הרי דוקטור ומת-ימר לדעת.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

אם אני דוקטור אז תשמע מה אני אומר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

אני שומע ואני אומר שגבול יש בין מדינות.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

המטרה היא שתוך חמש שנים יהיה גבול.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

לא מדובר על חמש שנים. אתה הצעת את יולי 1980, לא חמש שנים.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

מפני שאם יהיה שם ממשל עצמי, שלטון מקומי, צריך באופן עקרוני לחשוב על החלה אחרת של החוק שלנו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

שמעתי אותך. אתה הרי לא גואם עכשיו מחדש. הק-שבתי לדברייך. החוק מציע להאריך את תוקף התקנות עד 31 בדצמבר 1981. אם אינני טועה בחשבון 1981 זה לפני תום חמש שנים.

באפגאניסטן והמחאה שלו נגד המעורבות הסובייטית שם, ההערה שלו יש בה טעם. אינני נכנס לכך עכשיו. אני מדבר על שטחי הממשל הצבאי שלנו. אני מציע לקרוא לחוק כך : חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום על שטחי הממשל הצבאי — אפשר להוסיף היש-ראלי, שלא יחשבו שאי מדבר על אפגאניסטן — ברמת-הגולן, בגדה המערבית, ברצועת עזה ובקידמת סיני. כך אני מציע לקרוא לחוק. לגבי רמת-הגולן — לית מאן דפליג. אם חברי-הכנסת כן רוצה שבמקום "רמת-הגולן" יהיה כתוב "ארץ גולן וחרימונים" לא איכפת לי. אבל נדמה לי שהשם רמת-הגולן שגור על פיגור במקום "יהודה ושומרון" אני מציע לכתוב "הגדה המערבית" על-פי הנוסח המקובל האנגלי של הסכמי קמפ-דייוויד. שם כתוב "The West Bank" התרגום האחד שאני יודע הוא הגדה המערבית. אינני רוצה להיכנס לוויכוח על "יהודה ושומרון". אני נגד השם "שומרון" בכלל ואני מתפלא על השלטון הקודם שהמציא את המלים מפקדת י"ש, יהודה ושומרון. למה לא אמרו יהודה ואפרים ? אינני מבין מה טוב "השומרון" מ"ארץ אפרים". אינני מבין מה גטפלו לשומרון. פתאום סנבלט נעשה ידידנו ? גם בעניין זה אני תמה.

יצחק יצחקי (הליכוד) :

אפרים זה עד ואדי ערה, מואדי ערה והלאה זה שומרון.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

אני מסכים. אם כך רדאי ש"אפרים" הוא שם טוב יותר. באופן עקרוני נדמה לי שאם כבר רוצים לייחד את השטחים ולתת להם שמות עבריים מובהקים ממש צריך היה להשתמש במונחים יהודה ואפרים. דרך אגב, למה לא לפי שמות כל השבטים ? יהיה לנו חבל שמעון, חבל יהודה, חבל בנימין לא רחוק מירושלים, זה יהיה נחמד. אבל זה לא משנה. אני יודע למה נדרשו לכינוי "שומרון". העיקר לא להשתמש במונחים מורח-תיכונים מודרניים אלא לחפש משהו קדום. כך נעשה גם השומרון לכינוי יידידותי, לרמזו כי השומרוני "טוב" כיום מן הערבי.

אבל נחזור לעצמנו. אני מציע לקרוא לחוק : "חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום על שטחי הממשל הצבאי" — אני מוכן להוסיף ה"ישראל" כדי שלא יח-שדו בי שנפשי חשקה רחמנא ליצלן באפגאניסטן — ברמת-הגולן, בגדה המערבית, ברצועת עזה ובקידמת סיני.

מנחם עמאר (המערך) :

מה היא קידמת סיני ?

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

ומאי משמע קידמת סיני ? קדם הוא מזרח. על-ידי כינוי זה אני מבטא שאנחנו בעצם שולטים היום רק על עברו המזרחי של סיני, משרם א-שיח בדרום ועד אזור פיתחת רפיח בצפון. גם את זה נפנה על-פי הסכמי קמפ-דייוויד אבל בינתיים נמצא שטח זה תחת מרות של ממשל צבאי ישראלי. כך אני מציע לקרוא לחוק, גם אגיש על כך הסתייגות. אם חלק ממה שאציע יתקבל, אם ארגיש שגם השר מוכן לקבל זאת או חברי כנסת אחרים ורוח הדברים האלה תועבר לוועדה על-ידי הכנסת אצביע בעד החוק. אם יתברר לי שהשר מתנגד אצביע

חוברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מצויין, כשהן מיוצגות על-ידי רשות הממשל העצמי שצריכה להיבחר ב-1980.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

בסדר, מה אתה מתלהב כל כך, חבר-הכנסת פעיל? אתה מתלהב כמו יהודי בעת התפילה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אסור להתלהב כמו יהודי דתי?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מה אתה מתלהב כל כך? אני אמרתי את זה או מה אתה מתלהב מכך? אני מקבל את התיקון של חבר-הכנסת דיין. להיפך, עוד דייקתי ואמרתי: משא-ומתן עם ירדן — צודק חבר-הכנסת דיין, זו הערה חשובה ואני מקבל אותה — בשיתוף אלה אבל כל זה לא קשור להערה שלך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

בשיתוף עם מי?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

עם נציגי יהודה, שומרון וחבל עזה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יפה, אבל עם רשות הממשל העצמי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אולי תיתן לי כבר לדבר, חבר-הכנסת פעיל? צריך גם פרופורציות לדברים ולצעות שלך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לא, חשוב שזה ייכנס לידברי הכנסת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

זה ייכנס ל"דברי הכנסת", הרי נאמת לפני כמה דקות. כל דברייך ייכנסו ל"דברי הכנסת". מה היא מידת השפעתם על הכנסת ועל העם זה סיפור אחר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

נדמה לי שכל הוויכוח הזה כאן מחטיא את המטרה. הוויכוח על האוטונומיה הוא: האם האוטונומיה תהיה בעלת סמכות לחוק? אם יתקבל במשא-ומתן שהאוטונומיה היא בעלת סמכות לחוק? כי אז התקנות האלה חייבות להתבטל.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אין כל הצעה בעולם שהאוטונומיה תהיה בעלת סמכות לחוק? כי אין לזה יסוד ואין לזה בסיס. כתוב: "מועצה מינהלית". ולא רק זה אלא אפילו בסיס, על דעת מצרים, שיצאה לפני שלושה חודשים מודגש "מועצה מינהלית" ולמועצה מינהלית אין סמכות לחוק. זו לא מדינה ולכן זה לא רלבאנטי לעניין ולכן ברור שצריך להאריך את תוקף החוק הנה למשך שנתיים.

הערה נוספת, שבעיקר בגלל רציתי לדבר, וההערה מופנית לשר המשפטים: אדוני השר, אני רוצה להעיר גם את אונך שידך עם הצעת חוק זו שבאה להאריך את תוקף התקנות הקיימות יש לדעתי צורך דחוף שהממשלה תרחיב אותן תקנות שעת חירום — אני מדבר במסגרת תקנות שעת חירום ברגע זה — כך שהן יכתיחו את השיפוט הישראלי ואת הזיקה המלאה לשיפוט, למינהל ולמשפט

אבל זה אחרי הבחירות. הרי ב-1980 צריך לקיים בחירות לרשות הממשל העצמי בגדה וברצועה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

לא יעזור לך שתצטק כל היום וכל הלילה. האם אתה באמת חושב שמישהו אחר לא ידבר? שמעתי אותך, תן לי לדבר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שמעת, אז תלמד.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

לא מדובר על תוך חמש שנים אלא ההצעה היא להאריך את תוקף התקנות לשנתיים. תוך שנתיים אלה אמורה להיכון אוטונומיה ביהודה ושומרון, לא גבולות. אם בעוד חמש שנים יהיה גבול או לא, נחיה ונראה. לא רק שהגבול שאתה רוצה פה לא יהיה בעד חמש שנים אלא לפי הסכמי קמפ-דייוויד גם המשא-ומתן צריך להיפתח רק כעבור שלוש שנים מיום כינון האוטונומיה. לכן המשא-ומתן יכול להיפתח לכל המוקדם רק במאי 1983. פה מדובר על 31 בדצמבר 1981. לכן כל ההערות שלך אינן לעניין, הן ללא יסוד, כרגיל בלי ידיים ובלי רגליים.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני, האם ב-1980 צריכות להיות שם בחירות או לא?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

חבר-הכנסת פעיל, מספיק, הצעות שלך לא יעזרו. כל ההערות שלך הן לא לעניין, הן לא רלבאטיות וההצעה לא להאריך את תוקף התקנות מעבר לחצי שנה אין לה ידיים ורגליים. מה זה קשור לאוטונומיה?

משה דיין:

ברשותך אני רוצה להעיר הערה אחת. מה שנאמר בהסכם קמפ-דייוויד הוא שגם אחרי חמש שנים המשא-ומתן על גבול יהיה עם ממשלת ירדן ולא עם הערבים הפלשתינאים שהם האובייקט לאוטונומיה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כזה אני מסכים אחר, חבר-הכנסת דיין, אבל זה לא קשור לנושא. ההערה של חבר-הכנסת פעיל היתה שהיות שהיה גבול אין צורך בתקנות שעת חירום.

משה דיין:

האנתי בקשב לדברייך כשאמרת שהמשא-ומתן על הגבול ייפתח כעבור שלוש שנים וכן הלאה. מה שאני רוצה לומר לך, כדי שתדייק בהגדרה, הוא שגם לאחר שלוש שנים וחמש שנים וכן הלאה, כאשר מדובר על המשא-ומתן על הגבולות, המשא-ומתן הוא לא עם הערבים היושבים ביהודה, שומרון וחבל עזה אלא עם ממשלת ירדן.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני מקבל את התיקון אם כי אם נדייק עד הסוף הרי שבהסכם קמפ-דייוויד נאמר: עם ממשלת ירדן, בהשתתפות נציגי יהודה ושומרון וחבל עזה.

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

הישראלי של אזרחי ישראל הגרים כתושבי קבע ביהודה ושומרון, נדמה לי שפה יש לאקונה ואני מנצל הודמנות זו להעלות את העניין. כאן בעצם מדובר על סמכות הר-שפיטה של בתי-המשפט בישראל לגבי עבירות שנעשו על-ידי אזרחי ישראל ביהודה ושומרון, כאלה המודמנים לשם או כאלה הגרים והחיים שם. אני מניח שלפי חוק זה — תקן אותי אם אני טועה — אם חלילה באחד הר-ישובים יהיה מעשה רצח אפשר יהיה לשפוט את הרוצח לפני בית-משפט בישראל כי זו עבירה בישראל ומדובר באזרח ישראלי.

ואב כין (המערך):

למה רצח? קח דוגמה אחרת, לא דוגמה של רצח.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אמרתי "חס וחלילה".

אולם יש עדיין תחומים שאינם מכוסים, הרבה תחומים, במסגרת הסמכויות של המשפט הישראלי לגבי התושבים. יכול להיות גם סיכסוך ממונות ולא רצח, יכולה להיות בעיה של ירושה; יכולים להיות כל מיני דברים. שנית, גם בעיית סמכותם של הגופים הקיימים איננה מוסדרת. יש גופים ציבוריים הקיימים והפועלים ברחבי יהודה ושומרון. למשל, הממשל הצבאי, בתיאום עם הממשלה ושר הפנים, מינה מועצות אזרחיות ברחבי יהודה ושומרון ועזה ליושבים היהודיים בבקעת הירדן, בגוש עציון, ביהודה, בדרום עזה וכו'. ההגיון אומר — אני חושב שזה מקובל עלינו ואינני חושב שזה נתון אפילו בוויכוח אצל רובנו הגדול — שאותן מועצות אזרחיות העוסקות ביהודים, באזרחי ישראל, צריך שתהיינה בידיהן סמכויות כמו למועצות האזרחיות במדינת ישראל. אינני מציע יותר ואינני מציע פחות. אם אינני טועה המצב החוקי כיום הוא שאין להן אותן הסמכויות. הסמכויות מוגבלות.

ואב כין (המערך):
פרט לגולן.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

פרט לגולן, אבל לא לגבי יהודה, ושומרון ועזה.

למשל, יש צורך לתקנות למועצות האזרחיות, באמצעות תקנות שעת חירום, סמכויות לגבי בניין ערים כך שמועצה אזרחית תהפך לעניין זה לוועדת בניין ערים מחוזית ו-כדומה לגבי כל מה שקשור לבין אדם לחברו ולבין אדם לחברתו, כלומר לחברה וליושב שבו הוא חי. את כל זה צריך לעשות באמצעות חקיקה ברורה בתקנות שעת חירום. אפשר היה גם לעשות חקיקה אבל אני מוכן להסתפק במסגרת של תקנות שעת חירום שתוארכנה על-ידי הכנסת מפעם לפעם ועל-ידי כך להחיל באופן מלא את חוקה הישירה של המינהל, המשפט והשיפוט הישראלי לא על השטח אלא על אזרחי ישראל הגרים בו דרך קבע ואשר בתעודות הזהות שלהם רשומים אותם הישובים ככתבתם. לגבי העניין הזה יש לאקונה ולכן, אדוני היושב-ראש, את זה אני רוצה להציע.

היות שהתאריך היום הוא 31 בדצמבר ואנו חייבים להתאריך את התקנות אני מציע שהוועדה תבדוק את העניין דקה לפני "השעה ה-12". אני תומך בתקנות כמות שהן אבל אני פונה לממשלה ומבקש שבדחיפות ובהקדם ית-קינו תקנות שעת חירום כאלה באישור הכנסת, שירחיבו את היריעה. אין לנהוג כך רק בצורה מודמנת, לגבי יש-

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחק יצחקי, ואחריו — לחבר-הכנסת אמנון לין.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עד שיתקיים המ-שאיתות עם ממשלת ירדן, עם ממשלת סוריה ועם נציגי יהודה ושומרון וחבל עזה צריך לחוקק את החוק הזה מחדש ולהאריך את התקנות כפי שהן כתובות. אלא מאי? יש לחקק את הכותרת וכמה סעיפים בחוק שבהם מופיעות המלים "סיני ודרום סיני" ולחוסף בסוגריים "כפי שנק-בע בהסכם השלום" משום שאחרת זו תהא טעות כתובה בחוק החל מערב זה. אם בעוד כחדש וחצי יוחלפו שג-ריים בין מצרים וישראל וכבר הוחזר שטח ניכר לממ-שלת מצרים הרי תהיה אחר-כך שגיאה בכותרת החוק ובסעיפיו ולכן הייתי מציע שבוועדה ידונו על כך. אדוני השר, הייתי רוצה שתקשיב לעניין זה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

שמעתי את דבריו על הפער שיש לדעתך בין הכו-רת לבין החוק.

יצחק יצחקי (הליכוד):

לא. אמרתי כי מאחר שהחזרנו שטח די גדול למצרים וכאן כתוב "סיני ודרום סיני" יש צורך לתקן בוועדה ולכתוב "על-פי הסכם השלום" כדי שתהיה הגדרה די מדויקת.

דבר שני שכדאי לציין: לא פעם ולא פעמיים הייתי נוכח עם חברי כנסת נוספים שהובטח לתושבי רמת-הגולן שיקבלו תעודות זהות. התושבים הללו חיים באש-ליות עד עצם היום הזה וכדאי שנתייחס לזה: או שנות-נים להם תעודות זהות או שלא נותנים להם תעודות זהות אבל אין להתחזק אותם באשליות.

בהודמנות זו אני מציע לאנשי משרד המשפטים לקטלג את החוקים העומדים לחידוש מדי שנה כדי שלא יקרה ביוזי הכנסת כפי שקרה הבורק. אפשר לקטלג את כל החוקים הטעונים חידוש מדי שנה — במקרה זה מדי שנתיים — ולא לגרום לכך שברגע האחרון יצטרכו להזעיק את חברי הכנסת.

ועתה ברצוני להעיר הערה מסכמת לכל אלה המצי-עים לבטל את החוק הזה. אני מבקש להוכיח לחברים שאנו נמצאים באזור תוסס ומלא אש. לא מזמן שמענו שהאיראנים שלחו לאזור שמצפון למדינה שלנו כמה מאות חיילים. המצב בסוריה גם הוא לא כל כך סימפאטי. כך שלא הייתי מציע למחר ולמחר את החוק במחי יד אחת לפני שמצבם באזורנו ילך וישתפר. כדאי לחשוב על כך פעמיים.

חברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני) — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית —

גיון הראשון, אנו מקלים על עצמנו כי זה לא נעים להגיד ועוד פחות נעים לעשות ואנו אומרים: תקנות של חירום של השטחים ואנו קוראים להם בשמם. כל זאת כדי, חלילה, לא להגיד שהשטחים האלה הם פקדון להשגת השלום. אבל זוהי האמת. זה משחק ילדותי של הליכוד שבחר בו כדי להרגיע את עצמו ואת בוחריו. לכן ייתכן שיש צדק בדבריו של חבר-הכנסת אורי אב-נרי החושב שהיינו צריכים להיות עקביים ולהגיד: חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום של השטחים הכבושים, כך לפי הגיונו של חבר-הכנסת אורי אבנרי ולכן אני קמתי וביקשתי את רשות הדיבור. מדוע? כי אליבא דאלה שחיוקו את ההגיון הקודם של הגדרת השטחים המוחזקים כפקדון להשגת השלום אני לא הייתי מציע לקבל את המלצתו של חבר-הכנסת אבנרי. אם אתה מגדיר את השטחים כשטחים כבושים אתה מקל על הצד השני למשאומתו בחפצו להשיג את מבוקשו. לכן אני חושב שההגיון השני שעליו דיברתי, אילו הגיע לידי מימוש והיינו מחילים את חוקי ישראל על השטחים המשוחררים — ואני לא אומר זאת במרכאות — ולאחר מכן היה בא ראש הממשלה ואומר: אני כל חיי שאפתי להחיל את חוקי ישראל על יהודה ושומרון וכל חיי שאפתי להחיל את חוקי ישראל על רמת הגולן אבל בגלל הנסיבות האלה או האחרות אני אינני יכול להשיג זאת ולכן אני מציע לוותר כאן ולוותר שם בהתאם למשאומתו ביולאומי בין כוחות אלה או אחרים שאנו מנהלים אתם משאומתן. במקרה זה הוא בא ואומר: אני מציע לוותר על השטחים שהם משוחררים, שהם שלי. אם אתה עושה כך או אז אתה עושה ויתור למען השלום ויש בזה הגיון. העם היהודי ששיחרר את השטחים שלו מוכן, למען השלום, לוותר ולהקריב את השטחים שלו. במהלך כוח היה הגיון, אבל היות שאנו לא הענונו ללכת לפי הקונצפציה הזאת, לא ניסינו אותה אם כי כאשר הקיימונו את הליכוד קיוונו לנסות אותה — על כל פנים, אני אחד מאלה שכך קיוו — אין היום שום ערך לשוני החדש הזה שבאים ובמקום לומר "שטחים מוחזקים" קוראים לשטחים האלה בשמותיהם.

למרות זאת אני מציע לקבל את הצעת החוק הזאת ולהעבירה לוועדה — — —

זלמן שזר (הליכוד):

לא למרות זאת אלא בגלל זאת.

אמנון לין (הליכוד):

נכון, תודה.

אנו באים להסדיר את היחסים בין התושבים לבין השלטון בשטחים האלה כי לנו יש אחריות על כך מעצם השלטון שלנו עליהם. אני אינני רואה בדבר הזה עניין כל כך מכריע שבתקופת שלטון הליכוד לא קראנו לשטחים האלה "שטחים מוחזקים" אלא באים ומציעים לקרוא להם בשמותיהם.

משה עמאר (המערך):

אולי תסכים שזה יהיה רק לשנה אחת?

אמנון לין (הליכוד):

מייד אומר מדוע אני מחשיב את הקודדה הזאת של הארכה לשנה או לשנתיים. היות שאנו מלכתחילה הלכנו בקונצפציה זו שהשטחים הם פקדון בידינו להשגת השלום אני אינני רוצה שעליידי חידוש מדי שנה בשנה

הד"ר י. עמר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר-הכנסת משה עמאר.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה אנו עומדים כאן לעשות דבר טכני פשוט שהכנסת הזדקקה לעשותו מאז מלחמת ששת הימים בכל שנה ועכשיו לשנת תיים, הארכה של תקנות שצריכות להסדיר מבחינה משפטית את היחסים בין התושב והשלטון ואת דרכי השיפוט. לכאורה מה יכול להיות פשוט מזה? אולם כאשר שמעתי את דבריו של חבר-הכנסת אורי אבנרי ולאחר מכן את דבריו של חבר-הכנסת מאיר פעיל מצאתי לנכון להעיר שתיים-שלוש הערות מנקודת ראותי. יש לומר בגי' לוי לב ואין להסתיר — גם אם זה יהיה פחות נעים לחלק מאתנו ואני אחד מאלה שלא יהיה נעים להם לשמוע את גילוי הלב הזה — שהאמת היא שמי שמבקש מהכנסת לחדש מדי פעם את התקנות האלה ומי שהגדיר בעבר את התקנות האלה כתקנות שעת חירום של השטחים המוחזקים הרי שהוא אומר, בעצם החידוש שבא מדי פעם ש"מדינת ישראל, מאז מלחמת ששת הימים, החליטה ש"השטחים האלה הם פקדון בידה להשגת השלום.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

נכון מאוד.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שפתיים ייש.

אמנון לין (הליכוד):

אמרתי שלי עצמי לא נעים אבל מי שמנסה להעלים זאת מעיני הכנסת או שהוא פשוט מולול או שהוא שוגה. ואם זוהי האמת יש לומר: השלום בושש לבוא. אנו משיגים אותו או השגנו אותו לגבי חצי סיני, עם חלק גדול או עם חלק לא קטן של השטחים. יש הגיון בכמה הערות שנאמרו כאן בקשר לתהליך השגת השלום עם מצרים ולמה להגיד כאן שזה בעצם חוק שחל גם על סיני מבלי להתנאות או לקשור אותו עם הסכם קמפ-דייוויד? הרי ויתרנו כבר על כל סיני. למי מכון המשחק הזה?

אבל אני רוצה בפירוש לעסוק בסוגיה של השטחים המשוחררים שאינם כלולים בחצי סיני ואני מדבר על יהודה ושומרון ועל רמת הגולן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

סיני כבר לא משוחרר? הוא אקס-משוחרר?

אמנון לין (הליכוד):

יתכן גדבר על זה.

יש רק הגיון אחד בהצגת השטחים כפי שהוצגו עד כה עליידי כל הממשלות כ"שטחים מוחזקים". ההגיון הוא, כפי שאמרתי בתחילת דברי, שרואים את השטחים האלה כפקדון להשגת השלום. מל ההגיון הזה יש רק הגיון אחד שלצערי לא הגיע לידי מימוש והוא: החלת חוקי ישראל על כל השטחים המשוחררים. אם לא הלכנו בהגיון השני של הקונצפציה המנוגדת להגיון הקודם כמעט שאין ערך לשוני שבין ההגדרה הנוכחית של התקנות האלה לבין הגדרתן כתקנות שעת חירום של השטחים המוחזקים. כדי להתחמק מהדבר הלא נעים הזה, שפירשו להכיר בקונצפציה הראשונה, היינו בה"

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

שטח של ארץ ישראל שייקבע בצו. סמכות חוקית ופאר-לאמנטארית זו היא בשיקולה של הממשלה; היא לא תופעל בעוד מתנהל משא-ומתן על חווי שלום בין ישראל ובין שכנותיה. הדבר יהיה קשור בבחירת העיתוי המתאים, בשיקול המדיני של הממשלה, בדיון מיוחד בכנסת ובאשורה."

אמנון לין (הליכוד):
תודה רבה.

משה דיין:

זה מה שאמרתי. למולי לא היה הגייר. לבן אמרתי שלא אדייק מלה במלה אבל נאמר שם — כפי שהשר ציטט — "בעוד מתנהל משא-ומתן על חווי שלום בין ישראל ובין שכנותיה."

אמנון לין (הליכוד):
תודה רבה, חברי-הכנסת דיין.

אני שם את הדגש בנקודה שאליה השר תמיר הפנה את תשומת לבנו. כוונתי למלים "בעיתוי מתאים", בהתאם להחלטת הממשלה ובאישור הכנסת. אני אומר שהעיתוי המתאים לגבי רמת הגולן הוא, לפי דעתי, עכשיו.

אבא אבן (המערך):
מדוע?

אמנון לין (הליכוד):

אמרתי מדוע, בגלל סיבה פשוטה: אחרי ועידת הבעת' הסוציאליסטית שקבעה מה שקבעה אינני רואה את סוריה כפארטנר למשא-ומתן להשגת שלום אתנו, על כל פנים לא בתקופה שאני רואה לנגד עיני ואינני חושב שזה מפריע לנו להמשיך לפעול לגבי יתר השטחים.

אני חוזר לדבר שאמרתי בתחילה. יש רק שתי אפשרויות הגיוניות: או ההגיון שדיברנו עליו שלפני השטחים הם פקדון להשגת השלום וזה ההגיון שהנחה את הממשלות עד עתה; או ההגיון האומר שיש להחיל את חוקי ישראל על כל השטחים. והיה ויתחלף השלטון בסוריה ובמקום מפלגת הבעת' יקום שם משטר שיאמר: גמרנו, איננו רוצים לשחרר לא את הגליל ולא את ירדן שלים ופנינו לשלום אמת עם ישראל, אם אז אנחנו נרצה בכך, יבוא שר-המשפטים שמאל תמיר או מישור אחר ויאמר: לשלטון כזה ניענה ונקריב חלק, נקריב את רמת הגולן. אז נעשה הקרבה למען השלום. זה שטח שהכרזנו עליו כשטח שעליו חלים חוקי ישראל וכאן מגלים שעושים הקרבה.

אורי אבנרי (מתנה שלי):

אתה חושב שזה בריא להחזיר שטחים שסיפחת למדינת ישראל?

אמנון לין (הליכוד):

יכול להיות. למען השלום, למה לא?

אם מישור יבוא פעם ויאמר שאין לי ברירה אחרת ואני ניצב אל מול כוחות איתנים המסכנים את בטחון ישראל נראה לי שזה יהיה לא רק מכובד יותר אלא גם מובן יותר בעולם. אבל אינני בא לשכנע אתכם. בעניין זה אני יודע שלא אשכנע רבים אבל על דבר אחד אני רוצה להצביע — וטוב ששר המשפטים גמצא כאן — אני חושב שנעשתה שגיאה גדולה מאוד. אם לא תחלטנו, הממשלה והכנסת, להחיל את חוקי ישראל על כל רמת הגולן

יתקבל הרושם שהפקדון הזה הוא כל כך קצר, כאילו אנו אומרים: בואו ומהרו לעשות אתי שלום, בכל תנאי. אני אינני מסכים לכך. לי יש תנאים שלי. כלומר, אני נאחז באיזו שהיא קורה כדי להאריך את האפשרות הזאת שלא כל כך מהר יסחטו ממני כל ויתור וויתור.

מכל מקום, בסיום דברי ברצוני לומר שאני הייתי מעדיף אילו הממשלה שאנו הקמנו, הליכוד, היתה מעזה לבצע הלכה למעשה את הקונצפציה שלנו ולהחיל על השטחים האלה שאנו הגדרנו כ"שטחים משוחררים" את חוקי מדינת ישראל. ואז, כאמור, אילו היה בא ראש ממשלת ישראל ואומר: בגלל נסיבות מסוימות שאנו איננו יכולים לעמוד בפניהן ומתוך אחריות אנו מקריבים שטחי מולדת שלנו הייתי אומר שזאת קונצפציה אחרת, הגיון אחר, שונה לחלוטין, הגיון התואם את דעתי.

אבל לבסוף אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שלא אוותר על ההודמנות הזאת שניתנה לי כאן בלי להעלות את הקריאה להחיל את חוקי ישראל עכשיו ומיד על רמת הגולן. ומדוע? יכול להיות שהיה ושיש הגיון בראיית יהודה ושומרון כפקדון להשגת השלום ולכן האוטונומיה — כפי שהסביר כאן יפה חברי-הכנסת דיין — נותנת לנו שהות לבוא ולנהל בבוא היום משא-ומתן עם המדינה הנמצאת ממזרח לירדן על היחסים בינינו. אולם לפני שבועיים הסתיימה ועידת מפלגת הבעת' הסוציאליסטית בסוריה ומתוך מה ששמעתי וקראתי אני גם יודע מה היו החלטותיה. אחד המנהיגים אף התרברב שם ואמר: אל תעלילו עלינו שיש לנו עסק עם רמת הגולן. מפלגת הבעת' היא שבאה להציב בפני ישראל את הצורך להתעסק ברמת הגולן, לא זה מה שמעניין את הבעת' אלא על כל אורחי סוריה לדעת כי הם שמו לעצמם למטרה לשחרר את כל השטחים הכבושים, את הגליל ואת ירושלים. איזו תקווה יכולה עוד להיות לאלה שקבעו לעצמם את הקונצפציה של החזקת רמת הגולן כפקדון לשלום עם סוריה? אני מחפש את ההגיון כאן.

משה דיין:

אינני בטוח שאדייק פשוט משום שהנייר אינו לפני אבל אני מניח שאדייק. בקווי היסוד של הממשלה הזאת שאתה הצבעת בעדה נאמר שחוקי ישראל לא יחלו על השטחים בעוד — או כל עוד אבל אני חושב שמשמשים שם במלה "בעוד" — מתנהל משא-ומתן לשלום עם הערבים. אין זה ציטוט מהסכמי קמפ-דייוויד אלא מקווי היסוד שהממשלה הזאת הניחה לפני הכנסת והכנסת אישרה זאת. שם נאמר שכל עוד, ובעצם משתמשים שם במלה "בעוד", מתנהל משא-ומתן עם הערבים בכלל — זה לא נאמר לגבי מדינה זו או אחרת — ישראל לא תחיל את ריבונותה, במובן החוקי, את חוקי ישראל. אני מציע לך לבדוק את קווי היסוד של הממשלה שאתה הצבעת בעדה ושאתה תומך בה היום ולראות אם מה שאתה מציע אינו סותר את קווי היסוד.

אמנון לין (הליכוד):
תודה רבה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

חברי-הכנסת דיין, הנוסח של סעיף 10 לקווי היסוד הוא זה: "הכנסת תסמיכה את הממשלה, בחוק, להחיל בצו את המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה על כל

— חוק להארכת תקפו של תקנות־שעת־חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת־הגולן, סיני ודרום־סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

לא דווקא במסגרת הצעות חוקים, בשטחים חשובים וחיוניים למדינה? כיצד פועלת ממשלה כזאת אם היא פועלת כך בעניין זה? מאוד עצוב.

חייקה גרסמנץ (המערך):
...ישחררו מחובת הנחת.

משה עמאר (המערך):

יביאו איזה מושיע. אני נוכר כאן במשל יותם. הביאו אדם שיהיה מלך עלינו — ובא הורביץ. מי שמכיר את הסיפור על האשד, יודע. כך עשו וכך יעשו בשטחים אחרים. זה מעורר חשש.

למה שנתיים? גם לטעמים של חברי־הכנסת לין ובן־מאיר — אני לא מקבל את הטעמים הללו — גם לטעמי מכם אתם שנתיים הללו זמן רב. נכון שההצעה הזאת מדברת על בעיות משפטיות אבל הן לא רק בעיות משפטיות. יש אפליקציות והשלכות על מצב פוליטי ועל כוונות פוליטיות. לטעמי שנתיים הן זמן רב מדי. כאשר הממשלה מציעה חוק לשנתיים הכנסת קובעת ש־שנתיים ימים תהיה סטאגנציה, יהיה קפאון ושום דבר לא ישנה בשטחים האלה שתקרא להם שטחים משוחררים או שטחים כבושים או יהודה ושומרון או הגדה המערבית, מה שתדע, באזור הזה. באזור זה ישורר קפאון למשך שנתיים נוספות. כך תאמר הכנסת בעת שהיא תאריך את החוק הזה לשנתיים. אבל לא בזאת אנחנו חפצים. כלנו איננו חפצים בכך, גם אתם לפי טעמכם וגם אני לפי טעמי. אנחנו רוצים להודיע את כוונתנו שאנחנו רוצים לחיות ביחד, צד בצד עם התושבים הערבים בא־זורים הללו, אנחנו לא יכולים לומר אחרת, לדבר אחרת ולבצע ולחוקק חוקים אחרים. זה לא אמין.

הממשלה הגיעה בפעולותיה לדרגת אי־אמינות, אבל הכנסת — עדיין לא. הכנסת, נציגת עם ישראל, אינה יכולה לפעול בדרך בלתי אמינה. המעשה שאנחנו נעשה יהיה בלתי אמיין. אין אנחנו יכולים כאן לדבר, מופיעים מדי פעם בפעם בדיונים מעל במה זאת חברי הכנסת שמי־דברים על חיים משותפים, על חיים בצוות עם הערבים. על פתרונות משותפים — והנה אנחנו מחוקקים אחרת.

משום כך חושב אני שאנחנו לא יכולים מבחינת אחריות כלפי הנוהל הנכון והתקין והסדר המשפטי לבוא לכנסת ולהציע להסיר את ההצעה מסדר־היום משום שאן, ברור, המצב המשפטי באזורים הללו יהיה מצב של חוסר אפשרות של פעולה משפטית, של כאוס, של חוסר יסודות משפטיים לפעולה נגד עבריינים. אם אנשי אלון מורה או אנשי "גוש אמונים" — ואני מקווה שלא יעשו זאת — יעשו מעשה עבירה לפי ההצעה הזאת אפשר להעמידם לדין ואם הצעה זו לא תתקבל אי־אפשר להעמידם לדין.

חייקה גרסמנץ (המערך):

הנה יש לך דוגמה איך העמידו אותם לדין.

שר־המשפטים ש. תמיר:

כאשר נעברה עבירה חמורה בנאות סיני נקט היעץ המשפטי צעדים והאנשים הועמדו לדין.

משה עמאר (המערך):

אני רוצה לומר שבנושא זה דווקא שר המשפטים עמד בכבוד רב. כפי שקראתי בעתון על דבריו בממשלה בנושא זה הרי דבריו היו יאִים וברצוני לומר לו ממל בימה זו: יישר כוח. נכון הוא שאדם שעבר עבירה, לא

— ולצדדי הגדול לא עשינו; אני חושב שהיה צריך לעשות את הצעד הזה מזמן — נראה לי שזאת תהיה שגיאה גדולה והייתי אומר שזאת תהיה אפילו התעללות לבקש מהדרושים שהם יבקשו מאתנו תעודות זהות יש־ראלויות. גם אם יש יומה של כמה מהם, של בודדים או של כמה מאות הפונים אלינו כדי לקבל תעודות זהות ישראליות, אין להיענות להם כי אם יש באופק סיכון שנוותר, חלילה, על רמת הגולן, עלינו לדעת מה יהיה גורלם של אלה שביקשו זאת ונענינו להם והענקנו להם את תעודות הזהות של מדינת ישראל. מה ההגיון שבו? חברי הכנסת, אם הממשלה אינה מעיזה לעשות צעד בועז אסור לו לבקש מהדרושים שם שיעשו זאת במקומה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

נכון מאוד.

אמנון לין (הליכוד):

יתירה מזאת, גם אם יש כאלה שביקשו זאת מיד־מתם, לנו — לממשלה ולכנסת — אסור להסכים לכך. אם אנחנו מחליטים להחיל את חוקי ישראל על רמת הגולן נעשה זאת בין אם ירצו ובין אם לא ירצו בהתאם לשיקולינו, מה טוב לישראל. אני מניח שרוב הדרושים שם ירצו ואני אומר זאת מתוך ידיעה. אילו מדינת ישראל היתה מחליטה את חוקי ישראל על רמת הגולן היו רוב הדרושים מקבלים זאת בשמחה ואם איננו עושים זאת, לדעתי, אין שום זכות מצפונית־מוסרית שנסכים, אפילו בשתיקה, שמישהו יפנה אל הדרושים ויאמר להם לבקש מאתנו להעניק להם תעודות זהות וזאת בגלל הסיכון הצפוי אם לא נעמוד, חלילה, בהתחייבות הזאת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

נכון מאוד.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברי־הכנסת משה עמאר, אחרון המש־תחפים בדיון.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ביום רביעי שעבר היתה לי הזדמנות לצטט כאן משפט בלאטינית שמ־מעו: חוקה שכל הנעשה עלי־ידי ממשל נעשה שלא כשורה. הבאתי אז גם דוגמאות לכך ונראה לי שדוגמה נוספת בולטת המחזקת את ההנחה הזאת היא הגשת הצעת חוק זו המונחת עכשיו לפנינו. אי־אפשר לבוא ולומר שהכנסת וועדותיה והממשלה התעלמו מקיומם של הגדה המערבית או של יהודה ושומרון — לא חושב כאן המונח. זה כבר שנה שלמה שאנו עוסקים רק בנושא הזה וה־נחנו את עבודת הכנסת בנושאים אחרים, הונחנו את הטיפול בבעיות חברתיות חשובות וחריפות — והן מח־רפות — הונחנו את הטיפול בנושאים שיהיו אחר כך לרועץ ועסקנו באלון מורה, בדברים כאלה וכאלה, בתכ־ניות של שר החקלאות או של שר העוסק ביהודה ובשומ־רון. והנה הממשלה הזאת לא ראתה שתקפו של חוק זה פג ב־31 בדצמבר 1979? היכן הסדר הטוב? לא אדבר על הסדר הטוב אבל היכן הנוהל הרגיל, התקין, הסביר וההגיוני שממשלה, גוף אחראי, חייבת לפעול על־פיו? האם ייתכן שגוף כזה יגיש הצעת חוק שהתאריך שלה הוא 31 בדצמבר 1979 כאשר תקפו של החוק המקורי פג באותו יום? אנחנו מדברים על הצעת חוק זו. ומה אם נעורר חששות וחשדות ועל מה שיקרה בשטחים אחרים, שהם

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

ששינוי השם מבחינת המשמעות המשפטית איננו מחולל שינוי מהותי. אבל יהיו הדעות הפוליטיות לגבי עתידם של שטחים אלה או חלקם אשר יהיו — ויש דעות שונות בגוונים שונים של הכנסת הזאת — מה שנבצר ממני להבין זוהי תחושת הניכור מהמולדת. בשבילי גם לגבי שטח ניכר שהשלמתי שהוא יהיה חלק ממדינה ערבית, עבר הירדן המזרחי, הוא בהגדרתו ארץ ישראל והכירה — לא עמאן, אלא רבת עמון, לצמיתות משום שהיא היתה רבת עמון לפני שהיתה עמאן וזה חלק מן ההיסטוריה שלנו. כן, בחלק של ארץ-ישראל ההיסטורית יש מדינה ערבית שאני מוכן להכיר בה. בשבילי יהודה והשומרון ועזה, ולדעת רבים גם רמת הגולן, הם חלקים של ארץ ישראל ויהיה עתידם המדיני אשר יהיה, עם אוטונומיה או בלי אוטונומיה. נבצר ממני להבין את התופעה שבעיני, ויסלחו לי חברי הכנסת, היא חולי, לרצות בשמות זרים לגבי ארצנו. סיפרו לי על אחת מארצות אירופה שבש"י עורי הגיאוגרפיה היו מלמדים את הילדים והיו אומרים: עיר הבירה — זמראים על לבו של האדם; האזור הזה — יד שמאלך; האזור הזה — יד ימינך; האזור הזה — רגליך; האזור הזה — ראשך; כדי שתהיה הזדהות בין האדם ובין ארצו. אחר כך יכולים להיות נתונים פוליטיים שונים ואני לא אחת באתי להצביע על כך שתקופות שונות בחולדות העם היהודי התפרסה הריבונות שלנו בשטחים שונים. אבל הניכור הזה, הפחד הזה, החולי הזה, לא, זה לא ארץ ישראל, זה כבוש — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

זה ארץ ישראל וזה כבוש. גם זה וגם זה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אפילו לא ממשל צבאי כפי שאומר מאיר פעיל. אם זה כבוש, לא צריך שהחייל ישרת בשטח. או צריך להסית אותו למרוד בצו"ל ולהפך חוק ולא למלא הוראות משמעת וליצור דמוראליזציה משום שזה כבוש, זה זר. אם זה לא ארץ ישראל, אם זה לא יהודה ושומרון ועזה ויריך שלים, מה אנו עושים פה ולא בברוקלין? אנו הגענו לציון מ"2 102 ארצות, הגענו למולדת. האומנם אבדו גם ערכי יסוד של אלה-בית? למי שהוא בריא ברוחו — — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

מה זה נוגע למצב חוקי?

שר-המשפטים ש. תמיר:

זה נוגע גם כאשר אומר לי חבר הכנסת הנכבד שהוא רוצה שזה ייקרא הגדה המערבית אבל לא, חלילה, יהודה ושומרון. ואני אומר את זה למי שדיבר בסגנון יותר תרבותי, אני פונה אליך, חברי-הכנסת פעיל. מה זה הגדה המערבית?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זו עברית טובה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

הגדה המזרחית של הירדן היא כל עבר הירדן המזרחי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

הגדה המערבית זה יהודה, שומרון ועזה.

חשוב מי הוא, לא חשוב באיזה מעמד הוא נמצא, חייבים להעמידו בפני בית-משפט והתוצאה תהיה כפי שתהיה, יורשע או יוֹכֵה. לכן, מתוך אחריות, אנחנו חייבים להעביר את ההצעה הזאת אך אני מציע שהזמן לא יהיה שנתיים אלא שנה אחת.

היור"ר י. שמיר:

תודה.

רשות הדיבור לשר המשפטים, להשיב למתווכחים בדיון הזה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. ראשית, לגבי התק"ל שאלה — טעות לעולם חוזרת. לתשומת לבו של חברי-הכנסת כץ: ביום 3 במאי 1976, שעה שהמערך היה בשלטון וידידי הטוב שר המשפטים הטוב, חיים צדוק, היה שר המשפטים, קיבלה הכנסת חוק לקיום תקפן של תקנות שעת חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא-הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ו-1976, אשר לפיו נכנסו התקנות לתוקף מ"1 בינואר 1976 עד 31 בדצמבר 1977, דהיינו החוק התקבל כחצי שנה לאחר המועד שבו הוא נכנס לתוקף. התקלה שאירעה או לממשלה בהצעת החוק היתה תקלה שנת-משכה קרוב לחצי שנה. טעות לעולם חוזרת. האופוזיציה ביקרה ובצדק.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אבל למה אותה טעות לעולם חוזרת?

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני אשיב לכל שאלה אבל בפרופורציה.

מה שאירע הפעם — ואני נוטל את מלוא האחריות — שפקיד בכיר במשרד המשפטים ידע שהכוונה המקורית היתה להאריך את החוק לשלוש שנים ולא לשנתיים והתוקף היה צריך להיות עד עוד שנה נוספת. לאחר מכן, משיקולים שונים, הוחלט על שנתיים. הוא נשאר ברושם המקורי ומכאן נבעה טעותו. כאשר העניין הוברר לפני כשבוע ימים מייד ננקטו הצעדים, החוק הועבר לוועדת שרים לענייני חקיקה, עבר את הממשלה והובא לכנסת. אני מקווה שהיום, מחר או מחרתיים לכל המאוחר תשלים הוועדה את דיוניה והחוק יתקבל בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מקבל עלי את מלוא האחריות.

למרות זאת, חברי-הכנסת כץ, אני מוסיף לאחל לממשלות ישראל שיבואו. שמשרדי המשפטים אשר בהן יתפ"קו באתה יעילות ובאותו תיקוד מעולה כפי שמשרד המשפטים מתפקד עתה וגם קודם לכן. תקלה ושעות הן חלק ממציאות החיים. מי שאיננו עושה, ובמיוחד מי שאיננו עושה הרבה ובאופן דינאמי ופור, אינו עושה טעויות. נא לא להפריז.

לגופו של עניין. קודם כול לגבי השם. השם המקורי היה "שטחים מוחזקים". חברי-הכנסת אבנרי רוצה "שטחים כבושים", חברי-הכנסת פעיל מעיר לו שאין צורך דווקא בחריפות הזאת ומציע שיתוּבֵר על "שטחי ממשל צבאיים". אנחנו בממשלה הנוכחית הצענו לכנות את השטחים בשם המקורי "יהודה ושומרון". בתיקון משנת 1977 היה "יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני". כאשר הבאתי את הצעת החוק לפני שנתיים ציינתי את אשר אמר היום חברי-הכנסת לין

חוברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפו של תקנות שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

מערבית". בשבילים אתם אנאכרוניסטים, בשבילים זו פלשתינ, זה לא ה"יוסט באנק" של חוסיין. אתם לא די "מתקדמים". אז זה אולי יביא לכך שתפסיקו להשתמש במונח "גדה מערבית". אם לא מכוח יהודה ושומרון אז מכוח הנוסחה של עראפאת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה חתמת בקמפ-דייוויד על המונח "יוסט באנק", לא אני.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

חבר-הכנסת פעיל, אתה יודע את האמת ואתה מתעלם ממנה. כאשר נציגי ישראל וראש הממשלה בראשם חתמו על הסכמי קמפ-דייוויד וקבעו בהסכם הערה שבה נאמר שמבחינת ישראל כל מקום שבו מופיע המונח "יוסט-באנק" בשבילנו זה יהודה, שומרון וחבל עזה. אז אתה בוחר את הנוסח האנגלי בניגוד לנוסח עברי קיים כי זה אליבא דחוסיין ולא אליבא דתנ"ך. יבושם לך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אמרתי שהנוסח האנגלי קובע. אמרתם שאם יש ח"י לוקי דעות בקשר לפרשנות הנוסח האנגלי הוא הקובע.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

במובן משפטי אבל לא בהגדרת השטחים כשיש ח"י ראה ספציפית של מונח בהסכם.

חבר-הכנסת פעיל, לא רציתי לומר את זה לך, אתה פתחת דווקא ברוח טובה. אבל לפעמים אין מנוס מלהיזכר בארבע שורות — אני מקווה שאני זוכר אותן בעל-פה — של המשורר אורי צבי גרינברג שעוד לפני הרבה שנים אמר: "אין זאת כי אפשר ליישר מהלך הירדן, אפשר להפוך הר למישור, בקעה לשדה לחם, אך אין ליישר את המוח שהתעקם ואין לרמא סוציאליסט יהודי מתחכם".

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הוא בעצמו היה סוציאליסט.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

מהר מאוד ידע להיגמל מזה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה ביטול עצמי של אורי צבי גרינברג.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, במהלך הדיון הוזכרה פרשת אלון מורה והיא לא ממין הסוגיה. את שהיה לי לומר בנושא אמרתי בממשלה והממשלה קיבלה החלטה כפי שהיא קיבלה.

עוד הועלה במהלך הדיון הנושא של תעודות זהות לדרוזים, הושמעו עליידי חברי סיעת הליכוד, שני חברי כנסת, שתי דעות נוגדות וזה לגיטימי לחלוטין. נושא זה שייך לטיפולו של שר הפנים ובראש וראשונה לטיפולו של ראש הממשלה. אני כמובן אעביר את הנושא לתשומת לבם ולהתייחסותם.

חבר-הכנסת בן-מאיר העלה את הנושא של מועצות אזוריות והמצב המשפטי של אורחים ישראלים במועצות אזוריות אלה. נושא זה נמצא עכשיו בטיפול אינטנסיבי של כמה משרדי ממשלה, במיוחד לאור המשא-ומתן בנושא האוטונומיה. הסוגיה סבוכה ויש פתרונות שונים. אני מגיח שהכנסת תזמן להידרש לנושא במועד לא רחוק.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

הגדה המערבית של הירדן מתפרסת מן הירדן עד הים התיכון, בכלל זה תל-אביב, חיפה, יבנה, ראשון לציון, רחובות ונתניה. זוהי הגדה המערבית של הירדן. יש שתי גדות לירדן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

איפה השומרון? איפה יהודה? זה לא מדינת ישראל? זכרון זה לא השומרון?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

רחובות זה לא יהודה?

שרי-המשפטים ש. תמיר:

אני מתייחס, חבר-הכנסת פעיל, לדברייך, כשהעדת את המונח הגדה המערבית על יהודה והשומרון.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה חתמת עליו.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

אני מתייחס גם לכך, חבר-הכנסת פעיל, למה לצעוק? העדת את המונח הגדה המערבית על הביטוי יהודה והשומרון ואני לא רואה בזה רק סמאנטיקה. אני רואה בכך שאלה של גישה לערכי יסוד. המושג הגדה המערבית, הטבעי, הגיאוגרפי, האמיתי, הוא כל השטח של ארץ ישראל המערבית. זוהי האמת הגיאוגרפית, ואילו הגדה המזרחית היא מן הירדן מזרחה עד המדבר הגדול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

באף תקופה היסטורית לא קראו לארץ ישראל המערבית יהודה והשומרון.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

אתה לא יודע. אני כצעיר שרתי על שתי גדות הירדן: גדה אחת מכאן וגדה אחת מכאן.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אמרתי גם: זו שלנו, זו גם כן.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

נכון.

חיים קרפמן (הליכוד):

חבר-הכנסת אבנרי, גם אתה שרת.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

המושג של הגדה המערבית לגבי חלק מארץ ישראל המערבית הוא מושג של מלכות עבר הירדן והאשמיית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

כך חתמת על הסכמי קמפ-דייוויד.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

והנוסחה הזאת שונה הגדה המערבית של מלכות עבר הירדן היא בדיק מאז הכיבוש הירדני, מאז 1948. אז למה מה שקרה מאז 1948 עדיף על מה שקרה לפני שנים לעם שחזר לארץ הזאת? נבצר ממני להשיג זאת. יש לך בעיה גדולה יותר, ההיסטוריה העברית מט-רידה אתכם פחות, אתם מחשיבים אותה פחות, אבל אתם חסידים הפלשתינאים. הם אינם משתמשים במונח "גדה

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

שר-המשפטים ש. תמיר :

זוהי תשובה לנוסחה: מה היתה הגדרה של ארץ ישראל שהיא מקובלת על כולנו? אמרתי שהייתי עושה כך לו רציתי לבחור נוסחה קלה ונוחה. אינני מבקש נוסחה קלה ונוחה.

לדעתי — ואני אומר את אשר אני אומר עכשיו בשמי שלי בלבד — הנושא, לצורך השאלה שלך, הוא תיאורטי. וזאת משום שידועה לך עמדתה של הממשלה בדבר החלת החוק הישראלי עליה על שטחי ארץ ישראל נוספים. רק לפני שבוע ימים השיג ראש הממשלה מעל דוכן זה להצעה לסדר-היום וקבע שנוכח הסכם קמפ-דייוויד, שאין כוונה להפר אותו, לא יוחל החוק הישראלי בשלב הנוכחי על שטחים נוספים בארץ ישראל, לכן השאלה עתה היא תיאורטית מבחינה מדינית. ההערכות שלנו מתי ואם צריך להחיל את החוק מאז 1967 ועד היום הן דואי שונות. אני נמנית עם אלה שמאז 1967 ועד 1973 גרסו שצריך להחיל את החוק הישראלי. גם היום אני גורס שאו היה צריך לעשות זאת. היו נתונים בין-לאומיים שאיפשרו זאת. לעניות דעתי החמצנו שעת כושר. בשנת 1973 נוצרו תנאים שונים לחלוטין. אבל זוהי דעתי האישית.

לגבי שאלתך, לפי דעתי המושג ארץ ישראל משמעותו היתה שונה בתקופות שונות של ההיסטוריה העברית. יש ארץ ישראל של ההבטחה והיא ארץ ישראל בגבולות ה-מירביים. יש ארץ ישראל של מלכות דוד; יש ארץ ישראל בגבולות של מלכות שלמה; יש ארץ ישראל של תקופת הורדוס; יש ארץ ישראל של ימי המאנדאט הבריטי; אותן שתי גדות הירדן שכולנו זוכרים היטב את תחומי המפה שלהן ושבעניינינו חלק מאתנו שר: זו שלנו, זו גם כן; יש ארץ ישראל המערבית שחגים שונים בעם מכנים אותה ארץ ישראל ולדעתי היא רק חלק מארץ ישראל השלמה. בשטחה של ישראל יש מדינה עדומני ש-הרוב המכריע של הבית לא בא לערער על הכוונה שהיא תישאר שם בשלמותה, כוונת לירדן, אך גם ארץ ישראל המזרחית היא בתחום ההגדרה של ארץ ישראל. אולם אם במושגים משפטיים, וזאת שואל אותי כשר המשפטים, אני יכול לתת לשאלה "היכן" גבולותיה של מדינת ישראל?" תשובתי שגם היא איננה פשוטה לדידם של גורמים שונים כי הממשלה הנוכחית וגם הממשלות ה-אחרות לא הגדירו גם מושג זה. אבל הכול יודעים, מבחינה משפטית, אילו הם תחומיה של מדינת ישראל. לגבי השטח של ארץ ישראל, כפי שהוגדר באותו חוק שהיום ציטטתי אותו מקווי היסוד, שטח זה מקיף לכל הדעות בוודאי את כל ארץ ישראל המערבית. אם הממשלה תחליט על החלת החוק שצינתי קודם — אפשרות של-דעתי היא ברגע זה תיאורטית — מתוך מדיניות חדשה, שונה מזאת שהצהיר עליה ראש הממשלה לפני שבוע ימים; אם יוחלט על החלת החוק ברמת הגולן לא תהיה הבעיה אם לעשות כן מכוח החוק של שנת 1967 או אם ליצור דפוסים משפטיים אחרים, זו לא תהיה הבעיה ה-עיקרית. על-כל-פנים איני סבור שזאת הבעיה המדינית הדחופה הניצבת בפנינו. אני מקווה שאחרי שהשלמתי את התשובה היא מנחה את דעתך.

תמיר י. שמואל :

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

בצדק הצביעו כמה חברי הכנסת על הניסוח "סיני ודרום סיני" באמרם: האם הוא כולל את כל סיני, את כל דרום סיני, לאור הנסיגה הישראלית להתדרגתית? הפירוש הטבעי, לעניות דעתי, הוא מובן מאליה. החוק חל ומתייחס אך ורק לאותם חלקים בסיני הנתונים לשל-טון הישראלי וחלקים אלה נמצאים עכשיו בתהליך גיויל עד לעיצוב הקו ראס-מוחמד — אל-עריש. אחר כך, כעבור פרק זמן שנקבע בהסכם השלום, שוב יתחיל תהליך, של נסיגה נוספת. מובן שהחוק יחול בתקופות אלו אך ורק על השטחים הנתונים לשלטונה של ישראל. אבל אם בווע-דת החוקה, חוק ומשפט שאלה אני מציע להעביר את הצעת החוק תהיה הצעה להוסיף סעיף האומר מפורשות את אשר אמרתי זה עתה מעל במה זו אני דואי לא אתנגד אף שלעניות דעתי זוהי המשמעות המשפטית הברורה. לשום אדם אין כל כוונה אחרת בנדון.

עוד הועלה במהלך הדיון הנושא של תעודות וזהות לדרוזים. הושמעו על-ידי חברי סיעת הליכוד, שני חברי כנסת, שתי דעות נוגדות וזה לגיטימי לחלוטין. נושא זה שייך לטיפולו של שר הפנים ובראש ובראשונה לטיפולו של ראש הממשלה. אני כמובן אעביר את הנושא לתשומת לבם ולהתייחסותם.

חבר-הכנסת בן-מאיר העלה את הנושא של מועצות אזוריות והמצב המשפטי של אזרחים ישראליים במועצות אזוריות אלה. נושא זה נמצא עכשיו לטיפול אינטנסיבי של כמה משרדי ממשלה, במיוחד לאור המשא-ומתן בנושא האוטונומיה. הסוגיה סבוכה ויש פתרונות שונים. אני מניח שהכנסת תזמין להידרש לנושא במועד לא רחוק.

בנתונים אלה, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט ולבקש את הוועדה להשלים את דיוניה במהירות כדי שהחוק ייכנס לתקפו לא מיום חקיקתו אלא למן ה-31 בדצמבר 1979 למשך שנתיים ימים.

משה דיין :

אני מבקש לשאול את השר. אני אתמוך בהארכת החוק אבל שאלתי היא: בחוק, כפי שהוא מוסבר בתחילה, מדובר על החלקים של יהודה ושומרון, חבל עזה, סיני ודרום סיני. אבל אתה בדברייך היום קבעת או השתמשת במושג: "ארץ ישראל", כאשר מנית את החלקים ש-נכללים בארץ ישראל מנית גם את רמת הגולן. בשאלתי אינני מסתייג מכך. אילו רציתי להסתייג או אם ארצה להסתייג אומר זאת במפורש. אבל היות שבקווי היסוד שעליהם הערת את אונני נאמר: "הכנסת הסמיכה את ה-ממשלה בחוק להחיל בצו את המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה על כל שטח של ארץ-ישראל, שייקבע בצו..." שאלתי היא: מה היא ההגדרה המדויקת של היום, לא של העבר, של ארץ ישראל? איזה חלקים? למה אתה מתכוון כאשר אתה אומר: ארץ ישראל? מה הם הג-בולות?

שר-המשפטים ש. תמיר :

חבר-הכנסת דיין, בקלות רבה אני יכול לעשות לי את התפקיד הזה, לשלוף אליך את הכדור חזרה ולשאל: מה היתה ההגדרה של ארץ ישראל בכל הממשלות ש-כיהנת בהן ובוודאי בממשלה הנוכחית ולומר לך שדבר לא נשתנה מאז פרשת מהממשלה.

משה דיין :

זו איננה תשובה.

חוברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית); חוק העונשין (תיקון מס' 9) —

בעבירות ועזרה משפטית), תש"ם—1979, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מי נמנע?

הד"ר י. שמיר:

ועדת החוקה, חוק ומשפט, מתכנסת עכשיו להכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תקפן של תקנות שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט

1. חוק העונשין (תיקון מס' 9), תשל"ז—1979* (קריאה ראשונה)

בפניכם כוללת 45 סעיפים שאין להם מכנה משותף ושהם עוסקים בעניינים מעניינים שונים; אין בהם רביזיה של הוראות החוק הפלילי או הסדרה יסודית של פרקים מפרקיו אלא תיקון פרטים שונים מפרטי סעיפיו לפי סדרם השוטף. לא אלאה איפוא אתכם בהצגת מכלול התיקונים ואסתפק בדוגמאות המלמדות על הכלל.

כדוגמה לתיקוני התאמה בעונשין אביא את סעיף 4 להצעה. לפי המצב כיום העונש על תקיפה תוך הפרעה לפולחן דתי הוא שנת מאסר, עונש שהוא קל מהעונש הקבוע לתקיפה סתם. כיוון שהפרעה לפולחן דתי היא נסיבה מחמירה של תקיפה מוצע לקבוע לעבירה זו אותו העונש הקבוע לתקיפות שונות שיש בהן נסיבה מחמירה.

עוד יש בהצעה סעיפי החמרת עונשין שהם ביטוי לחומרת יתר שיש להתייחס בה לעבירות מסוימות. כך מוצע להחמיר בעונשין, בין השאר בעבירות האלה: מסירת עדויות סותרות וסירוב להעיר — חמש שנות מאסר במקום שנתיים; הדחה בחקירה, הדחה בעדות והטרדת עד בנסיבות מחמירות, הברחת חשוד או מורשע בכוון או בחטא — שבע שנים במקום שלוש שנים; הזנחת שמירתם של כלי ירייה וחמרים מסוכנים — שלוש שנות מאסר במקום שנה; כלילת שווא — שלוש שנות מאסר במקום שנה אחת וחמש שנים במקום שלוש שנים; סחיטה באיומים — שבע שנים במקום שלוש שנים. כן הוחמרו העונשין בעבירות חטיפה לסוגיהן ועל כך עוד ארחיב הדיבור.

ההצעה כוללת ביטולי סעיפים שונים בחוק וזאת בין משום שנמצאו מיותרים או מיושנים בין כתוצאה מתיקונים מהותיים שבהצעת החוק עצמה או לצורך תיאום ובין לאחר הסדר בחוקים אחרים. דוגמאות לביטול מהסוג הראשון נמצא בסעיף 15 להצעה: ביטול סעיף 306 הקובע עונש על נסיון לרצח, סעיף שהוא מיותר לאור הקבוע בסעיף 305 לחוק; ביטול סעיפים 324 ו-366 לחוק הדנים בחובות מעביד ואפיון מיושן נמצא בסעיפים 16 ו-28 להצבעה; ביטול הקטע המתירס לילדים שנוודו מאוז לגישואין בסעיף 367 הדן בגניבת ילד וביטול סעיף 389 לחוק הדן בשידול לגניבה מבן זוג. דוגמה לביטול סעיפים כתוצאה מתיקונים מהותיים היא ביטול סעיף 267 ופיסקאות (4) ו-(5) בסעיף 381 לחוק הדנים במכלול צר של הפרעה לעובד ציבור ושוב אין טעם לקיומם מאוז סעיף 288 המוצע הדן בנושא בצורה מקיפה. דוגמה אחרת היא ביטול סעיף 429 הדן בסחיטה בכוח פירסום או מניעת פירסום וזאת לאור הסדרת הנושא בסעיף הסחיטה הכללי.

הד"ר י. שמיר:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק העונשין (תיקון מס' 9), תשל"ז—1979, בקריאה ראשונה. את ה- חוק יביא שר המשפטים.

שר המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעה זו היא פרק נוסף ביוזמות החקיקה שלנו המיועדות לגיבוש החוק הפלילי מזה ולהגברת המערכה נגד הפשע מזה.

ביום ה-2 באפריל 1978 נכנס לתקפו חוק העונשין, תשל"ז—1977, שהוא נוסח מאוחד המשלב בתוכו חוקים שונים מתחום דיני העונשין, ובין השאר את הנוסח החדש של פקודת החוק הפלילי, 1936 — פקודה מנדטורית שעמדה בתקפה עד לתחילתו של חוק העונשין, תשל"ז—1977, כשהנוסח המחייב לגביה הוא הנוסח האנגלי. הנוסח המאוחד הותקן לפי סעיף 16 לפקודת סדרי השלטון והמשפט המאפשר התקנה של נוסח מאוחד של דברי חקיקה ישראלים עם נוסח חדש של פקודה מאנדטורית.

על הצעת הנוסח החדש של פקודת החוק הפלילי, 1936, כפי שהובאה בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת עמלה ועדה ציבורית בראשותו של שופט בתי-המשפט העליון חיים כהן, ועדה זו קדה על הנוסח במשך כ- שנתיים שבסימון היא לא עשתה בהמלצת הנוסח החדש אלא הצביעה על שינויים ותיקונים שמן הראוי להביאם בפקודה ושהיוותם שינויים מהותיים אין זה מסמכותה של הוועדה לכללם בנוסח החדש גופו. תיקונים אלה היו בחלקם תיקוני התאמה שהתבקשו תוך כדי לימוד סעיפי הפקודה והשוואתם, ביניהם התאמת דירוג העונשין ב- עבירות שונות במקום שהדירוג לקה בחסר בהתחשב ב- מהות היחס שבין העבירות. חלק אחר של המלצות הוועדה כלל תיקוני ביטול של סעיפי הפקודה שנמצאו ארכאיים או מיותרים כתוצאה מתיקונים אחרים וחלקן הוא העברת סעיפים מן הפקודה אל חוקים שהם אכסניה הולמת יותר. הדיון בהמלצות הוועדה לא נסתיים עד שנכנס לתקפו חוק העונשין, תשל"ז—1977, מבלי שהיה סיפק לממש את התכנית המקורית; לתקן תחילה את פקודת החוק הפלילי כדי שהנוסח המאוחד של החוק יכלול גם תיקונים אלה. כיוון שכך קרה הרחבנו את היריעה וכללנו בהצעה תיקונים שאינם פרי המלצת הוועדה לנוסח חדש אלא עומדים הם בפני עצמם. לידתם בנסיגן שנצטבר מהפעלת החוק ויש בהם כדי לשפרו וליעלו תוך התמודדות בצורה מחודשת עם תופעות פשיעה מסוימות.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק ש-

בבחינת נגע נפוץ בישראל, אך יש לבלום מראש התפשטות של התופעה; ב. העבירה החמורה של חטיפת קטין כדי לסחוט או לאיים מוסדרת לראשונה בסעיף 372 החדש; ג. העונש על חטיפה מהארץ יוגדל משבע לעשרים שנות מאסר. ההוראה על כך תבוא בסעיף 370 החדש במקום סעיף 369(1) המתבטל; ד. העונש על חטיפה לשם כליאה שלא כחוק יוגדל משבע לעשרים שנות מאסר. סעיף 371 החדש דש בא במקום סעיף 372 המתבטל; ה. דין החוטף אדם לשם רצח האמור בסעיף 371 המתבטל יועבר לסעיף 372 החדש והעונש יועלה לעשרים שנות מאסר כעונשן של עבירות אחרות הקשורות ברצח. בסעיף תיתוסף גם הוראה חדשה בדבר החוטף אדם כדי לסחוט, לאו דווקא ממנו, או לאיים, לאו דווקא עליו. מוצע שגם עונשו של זה יהיה עשרים שנות מאסר; ו. העונש של חטיפה ממשמורת יוגדל משבע לעשרים שנות מאסר. ההוראה על כך תבוא בסעיף 373 החדש במקום סעיף 369(2) המתבטל. העונש על חטיפה ממשמורת לשם רצח או לשם סחיטה או אימים יהיה מאסר עולם חובה. הסיווג המחודש של עבירות החטיפה וההחמרה המשמעותית של העונשין עליהן עד למאסר עולם בחטיפת קטנים לשם סחיטה או רצח באו להתמודד מראש בפשיעה שיש לעקרה מן השורש בעודה באבה.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, עבודה רבה הושקעה בהצעת החוק שבפניכם. חשיבותה של ההצעה נלמדת מאליה ממגוון תחומיה ומטיב העניינים שבהם היא עוסקת. אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

ה"ח. ח. גרופמן:

אנו עוברים לדיון בהצעת החוק. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון חברי-הכנסת זרח ורהפטיג, ו— אחריו — לחברי-הכנסת משה עמאר.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

ברשות היושבת-ראש, מורי ורבותי, לא עברו אלא כשנתיים וחצי מיום שוועדת המשנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט — בראשותי — גמרה לאחר עשרות רבות של ישיבות עבודה חשופה של ניסוח חדש חשולב של החוק הפלילי במדינת ישראל והוציאה מתחת ידה את חוק העונשין, תשל"א—1977 וכבר מציעים לנו הצעת חוק ובה כ־50 תיקונים חשובים ופחות חשובים.

הרוב המכריע של התיקונים הוא להחמרת העונשין. שר המשפטים אמר שהתיקונים המוצעים אין להם מכה משותף ולא היה. יש להם מכה משותף והוא החמרת העונש, פרט למקרה אחד. יש לי ספקות באשר לגישה כי המלחמה בפשע תלויה בעיקר בחומרת העונש ואסביר את דברי.

ארבעה מגיעים ומטרות הם לעונש, מהם שיש לשלול אותם, והם: 1. סיפוקו של רגש הנקמה של היחיד ושל הציבור נגד העברין, מידה כנגד מידה, עין תחת עין. המחוקק והשופט אמנם מכחישים נימוק זה אולם בהחמרת היתר של העונשים אני מרגיש כי תחושה זו לא נעלמה; 2. אינולאציה של העברין מהחברה כדי שלא יוכל להמשיך במעשי העבריינות, שלא יהיה בבחינת חטא ושנה. אולם יש גבול לשימוש באמצעי זה. הגומה בהארכת המאסר לעבריינים שוללת מהחברה או מצמצמת את האפשרות להשתמש באמצעי ענישה נחוצים והופכת

אעבור עתה לתיקונים המהותיים שאינם נובעים מהלצת הוועדה לנוסח חדש אלא נכללים בחוק מיומחנן. בין אלה נמצא: תיקון הוראות שונות הנוגעות להחזקת נשק ללא רשיון ושימוש בנשק; יצירת אבחנה לעניין העונש בין החזקת כלי ירייה לבין החזקת אביזרי כלי ירייה מצד אחד, ומן הצד השני — ביטול החובה הספציפית המוטלת על התביעה להוכיח בכל מקרה את תקינותו של כלי הירייה שהיה בהחזקת הנאשם ואת היותו עשוי לירות בפועל. הדגש יהיה מעתה בהחזקת כלי ירייה שיש בו פוטנציאל של סיכון. עוד יש בהצעה הוראה המחמירה את הגישה כלפי רירות באזורי מגורים, עבירה שהיא כיום עבירה קלה שדינה מאסר חודש ימים. כיוון שהתופעה של רירות סרק למטרת אימים והפחדה גוברת מוצע לקבוע עבירה זו בין העבירות של פחזנות פלילית ובכך להביא לידי ביטוי את חומרת המעשה.

שתי הוראות מחדשות בהצעה הן ההוראות הנוגעות לעובדי ציבור. האחת, הדנה בהפרעה לעובד ציבור ובאי מסירת ידיעות או מסמכים במקום שחובה למסרם, והשנייה הדנה בתקיפת עובדי ציבור. ההוראה הראשונה באה ל— החליף את הסעיפים 267 ו־381(4). לחוק הדנים בהפרעה לשליח בית-דין ובתקיפתה שהיא התנגדות או הפרעה לעובד ציבור. מוצע כי דין המתנגד או המפריע לא יידון עוד בסימן תקיפת שכן אין להתנגדות בהכרח תקיפה אלא יידון בסימן עבירות הצביור וכלפיו. עוד מוצע לצרף לעניין זה את דינו של מי שאינו מקיים חובה חוקית למסור ידיעה או מסמך. אי קיום חובה כזאת קרוב, מבחינת הכוונה הפלילית הנלווית אליו, להתנגדות להפרעה לעובד הציבור. הסעיף השני הנוגע לעובד הציבור בא להחמיר בענשים על תקיפה המכוונת נגד עובד הציבור או מי שממלא חובה או תפקיד המוטלים עליו על-פי דין או מי שנותן שירות לציבור מטעם גוף המספק שירות לציבור אם התקיפה קשורה למילוי חובתו או תפקידו של הנתקף. התופעה של תקיפת עובדי הציבור בקשר עם מילוי חובתם או תפקידם הפכה לנגע. סעיף 381 לחוק קובע עונש של שלוש שנות מאסר לחוקף אדם העוסק כדון בהוצאה לפועל או בהטלת עיקול או לתוקף אדם בגלל מעשה שעשה תוך ביצוע חובה שהוטלה עליו על-פי דין. העונש הקבוע לעבירה וזה לעונש הקבוע ל— תקיפת שונות ומוצע להחמירו ולהעמידו על חמש שנים. עוד מוצע להרחיב את מסגרת ההגנה לציבור מטעם גוף המספק שירות לציבור.

שינויים מוצעים גם לעניין עבירת הסחיטה. התיקונים המוצעים בסעיפים 39 ו־40 להצעה באים לכלול במסגרת העבירה סוגי התנהגות עבריינית שאינם כלולים בה כיום אם כי הם נפוצים. לעתים קרובות אין האיום נעשה בכתב או בעל-פה אלא בהתנהגות או בהטלת אימה. עוד מוצע לכלול בעבירת הסחיטה באימים איום לפגיעה בצנעת הפרט ולכלול בסעיף הקיים את הוראות סעיף 429 הדין בחטיטה תוך אינוי פירסום או מניעת פירסום. מוצע ל— החמיר בעונש האיום לצורך סחיטה ולהעמידו על שבע שנות מאסר במקום שלוש שנים הקובעות כיום.

רבייה מקיפה בענשים מוצעת בפרק החטיפה. סעיפי החטיפה נבנו מחדש והתיקון המוצע הוא כלהלן: א. קביעת עונש על עבירה של חטיפה סתם בתוך הארץ שאין עמה הוצאה ממשמורת חוקית לעשר שנות מאסר. קביעה שחטיפה שבכפייה יכול שתהיה לא רק בכוח פיסי אלא גם באימים. מקרי החטיפות למטרות שונות אינם

נתונים כמה, אם בכלל, פסקי דין ניתנו בנדון במשך שלושים השנה האחרונות, פסקי דין על סירוב למתן עדות. מסופקני אם יש הרבה פסקי דין כאלה. אני עוקב אחר פסקי הדין של בית-המשפט העליון. אינני יודע אם היה מקרה אחד כזה בבית-המשפט העליון. האם העונש יביא אותו לומר מה שאינו רוצה לומר? כך שגם התיקון הזה אינו נראה לי.

ועוד הערה. אני מתנגד לסעיף 11(3) שבו מוצעת החמרה מופרזת ביותר של העונשין — על המברית או המנסה להברית אדם בכוח ממשמורת חוקית אם המורבה הואשם או הורשע בעבירה שאינה פשע. בסעיף כתוב "בכל מקרה אחר", דהיינו אף בעבירה שהיא עוון או אפילו חטא, המברית אותו יכול להיות צפוי לעונש של שבע שנים. נמצא שהמנסה להברית עבריין עלול לקבל עונש פי כמה חמור מהעונש שלו צפוי העבריין עצמו. אתן דוגמה: מי שינסה ואפילו בכוח לעזור למפגין עצור לברוח יתא צפוי לעונש של שבע שנים. האין כאן הגומה? זה מוגזם ובלתי מוצדק.

גם מתנגד אני לסעיף 14(2) שבו מוצעת הגדרת עבירה חדשה של מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על-פי חיקוק למסור ידיעה או מסמך וענשו נקבע למאסר שנה, קנס כספי וכו'. הרי על אי הגשת דיווחשבון ל"מס הכנסה, על עיכוב בתשלום מס ערך מוסף וכדומה יכול הוראות ספציפיות בחוקים הנוגעים למסים ואין צורך בסעיף כולל המאיים על כל אזרח ישר — המארח אחת מהרבה חובות, למסור ידיעה או מסמך — בהגדרתו כעבריין ובהטלת עונש מאסר. בכגון הא אין למדים מן הכללות. אם יש צורך יש לקבוע עבירה ועונש בחיקוק המסויים.

הערה אחרת, לסעיף 30 של ההצעה, בסעיף 373(ב) אני מציע למחוק בסיפא את המלים "ועונש זה בלבד". מאסר ניתן לחלוקה. אין לקבוע עונש נוקשה של מאסר עולם על שום עבירה. אני מציע למחוק את המלים "ועונש זה בלבד" גם בסעיף 300(א) המדבר על עונש רצח. עונש מוות אינו ניתן לחלוקה. אני יכול להבין שהשופט יכול לתת עונש מוות ולא מקרי אחר. כאשר מחליטים עונש מוות בעונש מאסר, העונש ניתן לחלוקה. גם קנס כספי ניתן לחלוקה. "משלשין במלקות ומשלשין בממוץ", לפי הביטוי בגמרא. לפני עשרים ושש שנה, ביום "באלול תשי"ד, 8 בספטמבר 1954, הצעתי הצעה זו לגבי מאסר עולם על עבירת רצח. אז טענתי: אינני יודע מדוע אנו צריכים ללכת בכוח האנירציה, שהואיל וזה היה בחוק הפלילי מ-1936, הרי גם לאחר ביטולו של עונש המוות אנו מחייבים עונש נוקשה של מאסר עולם". מדוע דווקא מאסר עולם? יש מקרים שיש לקבוע מאסר עולם ויש מקרים שצריך לתת עונש קל יותר, צריך להשאיר את זה לשופט. מסופקני אם שני מקרי רצח זהים במניעיהם ובאכזריותם. יש לדון על כל מקרה ומקרה לחוד ויש ליתן לשופט אפשרות של שיקול דעת בקביעת העונש; מכל שכן שיש ליתן סמכות זו לשופט בעבירות חטיפה לשם סחיטה או איום. מגוון המניעים וחומרת הכוונות הודוניות בעבירות מסוג זה הוא די רחב ואין לדמות מילתא למילתא. יש לתת לשופט מרחב כלשהו של אבחנה ושל חומר הענישה. במקרים של חטיפות יכול להיות עניין של אב וזני. לכן צריכה להיות אפשרות גיוון.

הערת האחרונה: בסעיף 37 של הצעת החוק יש מקום, לדעתי, להבחין בין מידת העונש לעובר על "לא

את בית-הסוהר לבית-עינויים ושוללת אפשרות של תגובה נגד עבריינים, לפעמים מחוסר מקום מאסר; 3. מאסר כאמצעי חינוך והבאת האסיר להירהורי חרטה ולמסלול תשובה למוטב. מסופקני אם בתי-הסוהר ה"מלאים עד אפס מקום" וסידורי הנהלתם, פרט לאחד או שניים, יש להם האפשרות לתרום משורו בכיוון זה; 4. נשאת המטרה הרביעית והיא העיקרית לענישה בימינו והיא האמורה בתורה: "וכל העם ישמעו ויראו ולא ייודון עוד" (דברים, שופטים, י"ז, י"ג) או "והגשאים ישמעו ויראו ולא יוסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה ב"קרבך" (דברים, שופטים, י"ט, כ'). זו בעצם המטרה ה"עיקרית, לצמצם את מספר העבריינים על-ידי כך ש"מרתיעים את העבריינים בפוטנציה.

אולם נראה לי כי לשם השגת מטרה זו עדיפה הענישה המהירה מאשר הענישה התמורה. לו היו עבריינים מובאים יותר מהר לדין ונשפטים ללא סחבת ובאים על ענשם היה גורם ההרתעה של הענשים, אף אם הענשים יהיו מתונים יותר, הרבה יותר אפקטיבי מאשר ענשים חמורים הניתנים לאחר סחבת בלתי נסבלת, עיני דין רב ואף לאחר מעצר ממושך לפני גזר הדין.

גורם שני בעל ערך לייעילות העונש הוא שמירה על הפער שבין הענשים, שלא יהא מקרי מדי. הצדק צריך גם להיראות, גם לעבריין, יש לשמור על סולם הענשים, לא לעורר רגש של קיפוח אצל העבריינים.

ומכאן להערותי 45- השנייה המוצעת. בדברי בקריאה הראשונה על הצעת החוק אסתפק בכמה הערות. הקדמתי ואמרתי כי כל השינויים המוצעים או רובם ככולם הם להחמרת הענשים, הכול לחומרה פרט לשינוי אחד שהוא סעיף 5 של ההצעה שהוא בא לקולא. ואחם יודעים באיזה נושא? בנושא עבריינות הזנות. מסופקני אם זו מוצדק. לפי החוק הקיים, אני מצטט: "יראו אשה כמעוכבת שלא כחוק למטרות בלתי מוסריות, אם נעצרה, לשם מגע מיני אסור.... טרם מלאו לה שש עשרה שנים". כאשר מדובר על ילדה למטה מגיל 16 שנה הרי אף זה נעשה מרצונה ההנחה היא שפיתוי קטינה הוא אונס. בא שר המשפטים ובהצעתו היום מציע לבטל סעיף זה ולהסתפק בסעיף 201 שלפיו העיכוב לשם זנות היא עבירה רק כשנעשה נגד רצונה של האשה בכל גיל אפילו היא קטינה. זה המקרה היחיד מכל עשרות הסעיפים שהוא לקולא. את הקולא הזאת דווקא אינני גורס. אינני חושב שהתיקון מוצדק.

הערה נוספת: בסעיף 8 מציע שר המשפטים להחמיר באופן דראסטי את העונש על המסרב למסור עדות. היא מציע להעלות את העונש משנתיים לחמש שנים. מסופקני אם. התמרה זו מוצדקת. העלמת עדות ואפילו סירוב למתן עדות היא יותר עבירה מוסרית מאשר עבירה פ"לילית. לפי דין התורה "והוא עד או ראה, או ידע, אם לא יגיד ונשא עונו" (ויקרא ה', א'). ועל זה נאמר ב"גמרא בבא קמא, דף נ"ו, ע"א" כי יישא עונו בדיני שמיים אבל בדיני אדם פטור. ובמשנה, בסנהדרין, דף ל"ז ע"א א'—ב': "ישמא תאמר מה לנו ולצרה הזאת ו"הלא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו" וישמא תאמר מה לנו לחוב בדמי של זה והלא כבר נאמר — משלי י"א י' — "ובאבד רשעים רנח". אלה, ענייני מתן עדות, הם בעיקרם דברים שבלב ובכגון הא העונש הוא בידי שמיים ולא בידי אדם. מסופקני גם ב"אפקטיביות של עונש זה. שר המשפטים לא הביא לנו

הנשק תקין או לא". לדעתי גם מבחינה זו לא נוכל לקבל את זה כי אז אנחנו כורכים יחד כל חלק של נשק אף שאינו שמיש כאילו הוא שמיש ואז הוא נקרא נשק.

אני רוצה להתייחס לסעיפים 8 ו-9 בהצעת החוק המתייחסים לסעיפים 240 ו-241 לחוק העיקרי שעניינם מסירת הודעות סותרות. לפני זמן קצר, כחודש ימים, קיבלנו תיקון לחוק לגבי קבלת ראיה של עד שמסר אמרה מחוץ לכתלי בית-המשפט. קבענו שבנסיבות מיוחדות, בתנאים מיוחדים, יכול בית-המשפט לקבלה כראיה. כאן מוצע להגדיל את עונש המאסר לחמש שנים. זה נראה לי חמור מדי. לגבי עדויות סותרות, כשאנו אדם מוסר עדות סותרת מתוך לחץ ולא עושה זאת להנאותו, הוחלט שעדותו מתקבלת כראיה. על שום מה מחמירים עמו ומעלים את העונש לחמש שנים בנוסף ללחץ שהוא נתון בו? העלאת החומרה הזאת לחמש שנים לא תוציא אותו מהלחץ החיצוני ולא תרתיע אותו ופה עוד מוסיפים עליו ענישה? לדעתי צריך לשקול האם זה הכרחי. אותו דבר לגבי סירוב להעיד. לעיתים מחליט עתונאי אינו יכול להעיד בגלל סיבות שגול, מוצדקות או בלתי מוצדקות, מתקבלות על-ידי בית-המשפט או לא מתקבלות על-ידי בית-המשפט, אבל הוא אינו רוצה להעיד. אינני חושב שיש להטיל עליו עונש מאסר חמש שנים. מסירת עדות היא בלי כל ספק חובה אזרחית; על סירוב למסור עדות צריך להיות עונש אבל לא כה מחמיר, מאסר חמש שנים. חמש שנות מאסר הן עונש חמור. אני מבדיל בין אדם שאינו מוסר עדות מתוך חשש או שמסר עדות סותרת מתוך חשש לבין הדחה למסירת עדות סותרת לפי סעיף 245 העונש על הדחה למסירת עדות סותרת גם הוא חמש שנות מאסר. איננו יכולים לומר שמי שמדיח את האיש יקבל אותו עונש כמו המודה. מוכרח להיות הבדל. המדיח חייב לקבל עונש הרבה יותר חמור מאשר המודה שהוא בדרך כלל מסכן.

סעיף 11 של הצעת החוק בא לתקן את סעיף 259 לחוק העיקרי שעניינו הברות אדם. אני חושב שהתיקון הזה לא נבדק במידה מספקת. יש כאן שלושה סעיפים המדברים על בריחת אדם ממשמורת חוקית. בסעיף 257 לחוק נאמר: "הברות ממשמורת חוקית שהוא נתון בה בשל עבירה פלילית, דינו — (1) אם הוא מואשם אי מורשע בפשע — מאסר שבע שנים; (2) בכל מקרה אחר — מאסר שלוש שנים". את זה אין מבקשים לתקן. בסעיף 258 נאמר שמי שמסייע לאסיר או לעצור לברוח או לנסות לברוח ממשמורת חוקית דינו מאסר שבע שנים. בסעיף 259 המדבר על הברחת אדם, זאת כבר דרגה אחרת. מדובר על מי שמבריח אדם בכוח למרות רצונו של המוברח, כלומר הוא מחייב אותו וכופה עליו, ואז העונש צריך להיות גדול יותר. יש כאן מעין חטיפה: שוב, אני חושב שהענישים שנקבעו פה הם, חמורים מדי. אין כאן הצעה להקטין אותם. הייתי ברוך אותם לפי הסעיפים המדברים על חטיפה. לא הייתי מוחק את המלה "בכוח" כי אז מה ההבדל בין סעיפים 258 ו-259? הוא מנסה להברית אדם. יכול להיות שיברית אותו במרמה. אבל לא זו כוונת ההחמרה אלא ההחמרה היא שהדבר נעשה בכוח, בניגוד לרצון המוברח, ושנית — ממסורת חוקית. אלה הנסיבות המחמירות. אני מציע — למחוק את המלה "בכוח".

סעיף 14 בהצעת החוק מתייחס לסעיף 288 לחוק העיקרי. מדובר כאן על הפרעה לעובד ציבור. נאמר שהמתנגד או המפריע ביועצין לעובד הציבור או למי שהוסמך

תגנב לבין מידת העונש לעובר על "בל תשחית". בכל אופן יש הבדל גדול. הכללת שתי עבירות אלו בסעיף אחד וקביעת עונש אחד של מאסר שלוש שנים אינה מוצדקת.

לא ארבה יותר בהערות על סעיפי הצעת החוק. אסתפק לסיום דברי בהערה כללית נגד הפוזיות שלנו לתיקון חוקים שרק אתמול נתקבלו, בעיקר כאשר התיקונים אינם כה חיוניים. חוק העונשין שלנו מורכב חלקו מדיני עונשין שקיבלנו מימי ממשלת המאנדאט, עוד מ-1936, וחלקו מחוקים שהוקקה הכנסת זה שלושים שנה. בעניינים אלה יש מקום לעשות מחקר מעמיק לאור הנסיון הרב שנצטבר בפסיקה, במציאות החיים ובמחקרים משפטיים שנעשו. גם יש לבחון כללי דיני עונשין ש-בהלכה ובשכונות רבות. יש להביא בחשבון את אמצעי הענישה שבידי המדינה, את המצב בבתי-הסוהר ובשירותי המבחן לנוער ויש להעמיק חקור בגורמי העבריינות, כי מצב הכלכלי, בחיי החברה והחינוך. עבודת מחקר כזאת בוועדה ציבורית רחבה היא בהחלט רצויה. מסקנותיה צריכות לעבור מבחן של עונים, דינים בין משפטים ובציבור ורק אחרי כן יש לגשת לעבודה הרבה של בניית הצעת חוק עונשין מקורי או לתיקון יסודי של חוק דיני עונשין הקיים. אבל ההצעה שהוצעה היום היא טלאי על גבי טלאי; רבים מן הטלאים הם מיותרים ורבים מהם אינם מעלים ואינם מורידים.

את יתר הערותי אשתדל להמציא בכתב לוועדת החוקה, חוק ומשפט שתדון בהצעת החוק.

הד"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה עמאר, ואחרי — לחבר-הכנסת צ'רלי ביטון.

משה עמאר (המערד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו במהותה הינה החמרת עונשין. יש בה גם שינויים, במידה מסוימת, של סעיפים שונים. פעם אחת צריך להחליט על דירוג של ענשים ומאסרים ולראות את מכלול חוק העונשין כחטיבה אחת. ההצעה הזאת היא מחמירה. מאחר שהיא אינה כוללת את הסעיפים האחרים שקיימים בחוק העונשין אין אנחנו רואים כאן שיטה של דירוג ענשים. אני מבקש את שר המשפטים לא לטעון בוועדה שזה נושא חדש — בתקופה האחרונה רגילים לטעון טענת נושא חדש — אלא שתהיה אפשרות להעלות בוועדת החוקה, חוק ומשפט את נושא מכלול הענשים שבחוק העונשין. אולי נמצא דרך לקבוע דירוג לגבי חומרת העבירות.

אני רוצה להתייחס לכמה סעיפים בהצעת החוק. ב-סעיף 3 המתייחס לסעיף 144 לחוק העיקרי מדובר על כלי נשק. יש כאן הצעה לכלול חלק או אביון או תחמשת שגם דינם יהיה כדיון כלי נשק. בסעיף 144 יש הגדרה של כלי נשק. מהו כלי נשק? כלי העשוי לירות. כלומר הכלי חייב להיות כזה שהוא מסוגל לירות. אם אנחנו מתקנים את היסוד של כלי שמסוגל לירות נעמוד בפני מצב ש-תחמשת עקרה או קת של רובה ישן או קנה של רובה ישן ייחשבו כנשק ומי שמחזיק בהם דינו יהיה מאסר עד חמש שנים. לדעתי לא זו הכוונה. אנחנו צריכים להבדיל בין נשק שהוא שמיש לבין נשק שאינו שמיש. בסעיף קטן (ג) נאמר: אחרי סעיף קטן (ג) יבוא: "(11) ל-ענין סעיף זה אחת היא אם בעת שנעברה העבירה היה

אני מסכים שההצעה תועבר לוועדה ובוועדה נצטרך לדון בה בפרוטוקול.

הח"ר ת. גרנשמן:

חבריהכנסת משה שמיר איננו ולכן רשות הדיבור לחבריהכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — לחבריהכנסת דב שילנסקי.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, תיקון מס' 9 לחוק העונשין, תשל"ט-1979, בא למעשה להחמיר את העונשים הקיימים לגבי עבירות שונות. לא אכנס עכשיו לפרטי העבירות ולמהות ההחמרות המוצעות בתיקון. אני רוצה לבחון את הדבר מזווית קצת שונה.

ידוע לי שיש חברי כנסת ואנשי מקצוע הגורסים כי מול פשיעה גוברת, מול פשיעה אלימה ומול סחר בסמים יש להציב יד תקיפה, ענשי מאסר חמורים וקניסות כבדים. אולם לדעתי מי שסובר כך מבלי לרדת לשרשי הבעיה טועה בעצמו ומטעה אחרים; אלא שהטעות לגבי אחרים גוררת עמה תופעות שונות של צער אין אנשים, מסיבות שונות, מוכנים לרדת לעמקן. גברתי היושבת-ראש, סקרים שונים מורים לנו של מעלה מ-70% מהעבריינים היחשים בכלא חוזרים לאחר תקופה מסוימת לכלא. לדעתי מעיד הדבר על ביטול הגורם המרתיע שבעצם ההענשה. כולם מכירים את הסיפור על הכייס שנתפס מכייס בכיכר המרכזית בשעה שתלו שם כייס כעונש על פעולותיו. הסיפור הזה מאפיין את מה שקורה כאן אצלנו. בעוד אנו קוראים בעתונות על מאסרים כבדים המוטלים על עבריינים שונים אנו עדים לעליית גל הפשיעה בכל הארץ. חברת הכנסת אסתר הרליץ שהייתה חברה באחת מוועדות החלנינה המפורסמות כתבה בדיווחהשבון על מצבם של האסירים שראיינה במסגרת עבודתה בוועדה זו ועל המאפיין אותם. פרט מאלף היא העובדה שכולם או לפחות רובם המכריע של האסירים שהופיעו בפני הוועדה הם בני עדות המזרח, בניגוד למשפחות מרובות ילדים, בני שכונות עוני, חסרי השכלה רחבה, ואני יכול להוסיף שכולם מרגישים ניתוק וחוסר הזדהות עם החברה שמבחינתם היא חברה עוינת, בלתי מתחשבת ואף אכזרית.

רבותי חברי הכנסת, מי שחושב שאת זואנשים הם אלה אפשר להרתיע או להביא לירידה במעורבות שלהם בפשיעה עליידי החמרה בעונשים אינו מבין במה מדובר. יבואו למחמירים וישאלו: מה אתה מציע, שניתן להם פרטים? אולי גברתי היושבת-ראש, אני לא מציע מתן פרטים, אני רוצה רק לגעת בקצה קצהו של רעיון מסוים, הרעיון של אחריות החברה, אחריות החברה למצב השורר בשכונות העוני, מצב שבו משפחות מרוות ילדים גרות באזורים שרמת הלימודים בהם היא כמו שהיא ורמת הדיוק בהם היא כמו שהיא והיחס לאנשים בשירותים הניתנים הוא כמו שהוא ואלה הם המצמיחים את הפושע האלים, המסוכן והמסכן. הייתי מציע, אם כן, שבמקום להתעסק בעונש עצמו נתעסק קצת בסיבות המביאות את האנשים למצב שבו אנחנו צריכים לדון בעונש. חברי הכנסת, חברה היוצרת שני סולמות ערכים היא חברה שתהיה בה פשיעה; חברה שבה מותר לממשלה להיות מסיגת גבול באונס על ידי קבוצת מטורפים וזאת מבלי שתיענש ובו בזמן

למלא תפקיד של עובד הציבור במילוי תפקידו או מי שאינו מקיים חובה המוטלת עליו על-פי חיקוק למסור ידיעה או מסמך דינו מאסר שנה או קנס 50 אלף לירות. זו עבירה גורפת. יש חוקים המחייבים את האדם למסור מסמך כלשהו, על-פי חוקי מס הכנסה או מכס או חוקים אחרים, אבל אז יש קביעה של עבירה ספציפית. אולם כל אדם שלא מסר מסמך, האם זו תהיה עבירה שהעונש עליה הוא מאסר שנה? יש מסמכים בלתי חשובים ולא תמיד החובה הזאת היא ברורה כל כך. מדובר על חובה על-פי דין. יכול להיות שתהיה חובה על-פי דין שאינה ברורה כל כך. זו הצעה גורפת מדי, תועלתה אינה מרובה ונוזקה עלול להיות גדולה.

סעיף 15 בהצעת החוק בא לבטל את סעיף 306 לחוק העיקרי. סעיף 306 מדבר על נסיון לרצח. אני רוצה להעיר את תשומת-לב השר הנכבד לכך שבדברי ההסבר נאמר שמאחר שקיים סעיף 305 הרי סעיף 306 מיותר. לדעתי אין הדבר כך כי יש פה דבר אחר לגמרי. בסעיף 305 הנסיון לרצח הוא עבירה מיוחדת, ספציפית. זו לא עבירה נסיון, זו עבירה ספציפית לעצמה. זה נסיון שלא כדין לגרום למותו של אדם וזאת לא עבירה נסיון שאנחנו מכירים אותה מסעיף 32 של חוק העונשין האומר: המנסה לעבור עבירה דינו כך וכך. זה לא נסיון, זו עבירה מיוחדת שהיא לעצמה. בסעיף 32 נאמר שהנסיון בעבירה שעונשה מוות הוא מאסר עשרים שנה ונסיון לעבירה שהיא הריגה — מאסר ארבע-עשרה שנה. נסיון לרצח זו עבירה. רצח עצמו הוא עבירה שענינה מאסר עולם ואם לא נקבל את הצעתו של חבריהכנסת ורהפטיג ולא נבטל את מאסר העולם ועונש זה בלבד, הרי שהוראה זו בסעיף 32 לא תוכל לחול משום שזאת אינה עבירה שעונשה מוות. האם תחול בעבירה שהיא הריגה? גם בעבירה זו היא לא תוכל לחול אלא בעבירה האחרת שעונשה מאסר עולם והנסיון ענשו מאסר של עשר שנים. כלומר: לפי סעיף 32 בנסיון כזה יש מאסר של עשר שנים. נסיון לרצח מה יהיה דינו? — מאסר עשר שנים? לכן בא סעיף 306 ואומר: נסיון לרצח יהיה דינו מאסר עשרים שנה. גרימון מוות? כפי שמופיע בסעיף 305 — ופעולות הנעשות לגרימת מוות אינן שייכות לנסיון לרצח עצמו, שאין בו אלמנטים של רצח, ולכן צריך היה להשאיר את סעיף 306 ולא למחוק.

אני חושב שביטול סעיף 324 גם הוא אינו מוצדק משום שהוא מדבר על חובת המעביד לספק לעובד או לחניך שלא מלאו להם 16 שנה מזון, מלבוש או דיור. ונאמר: "...חובה עליו לספקם להם, ויראוהו כמי שגרם לתוצאות שבאו על חייהם או על בריאותם מחמת שלא קיים את חובתו האמורה". טוענים בדברי ההסבר שזהו סעיף ארכאי. זה לא סעיף ארכאי כי יש חניכים שעובדים אצל מעבידים והם מספקים להם גם את מזונם, גם את מלבושם וגם את דירתם. ואם הם מספקים להם מקום מגורים לא טוב, מזון לא טוב — כך גם לגבי הנהלת מוסד לנערים — יש חובה חוקית על-פי דין ובנוסף לחובה על-פי דין יש גם חזקה, שאם מצבם הבריאותי גרוע חזקה שלא סיפקו להם, והחזקה טובה גם לגבי תביעה אזרחית.

אני מציע לא לבטל את שתי הפסקאות בסעיף 381 כמצע בסעיף 33 להצעת החוק.

נים אזי גם החוק יהיה חסר אונים, אות מתה בלבד, היא לא תתעורר כי העבריינים לא יגיעו אליה, לאות, לחוק. החוק יהיה אות מתה כפי שאמרתי — כן, החוק שבו אנו דנים עתה, באזור שעליו דיברנו ישנו חוק אחר, חוק קשה ואכזרי, חוק האגרוף, חוק האגרופון, הסכין הקפיצית, חוק שנחקק דרך כוונת האקדח ומוצא לפועל אי שם בחשכת הליל בשדה עזוב. והחוק שלנו, אדוני השר, צר לי לומר לך, והוא היום משני בלבד ולעתים כשאנו עוסקים כאן בחקיקה יש לי הרושם כאילו חזרנו לתקופת הילדות ואנו משחקים ב"שוט-רים וגנבים". המשטרה ניסתה לא פעם לשנס את מתניה למלחמה ב"פרוטקשן" אולם היא התייאשה מזה עד כדי כך שאפילו במקומות ריכוז כמו שווקים וכדומה, שבהם ה"פרוטקשן" גלוי ובוטל לעין, אין היא מט"פלת עוד. אדוני השר, כחלקי ב"משחק" זה פה בכנסת, כפי שהגדרתי אותו במרכאות כפולות, ומבלי לפגוע במוסד החקיקה החשוב הזה אני תומך בתיקון מס' 9 עם סייגים מסויימים שלא אכנס עתה לדון בהם ואין גם טעם לעשות זאת כי החוק הוא ארוך והמסגרת של עשר דקות בוודאי לא תספיק. אעשה זאת בוועדה.

ייתכן שמסגרת סמכותך כשר משפטים מצטמצמת גם היא ואתה כמובן גם עסוק עכשיו — הצטרפת לאלה הרואים אור כחשיכה, גדולה כסכנה, "צרה חדשה" על-לינו — ב"גוש אמונים" ואין גם לך זמן לעבור ול-הרהר. אך אם היינו עושים זאת כולנו אולי היינו מבינים כי אם היינו נותנים לאלה הממלאים היום את בתי-הסוהר אותו חינוך שקיבלו אנשי "גוש אמונים", אותה מוטיבציה שיש להם — היינו היום חפשיים מבעיות רבות ומבעיות הפשע בוודאי ובוודאי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

פשט היו מתחלפים אז, אלה היו נכנסים לבית-הסוהר ואלה היו יוצאים משם.

רב שילנסקי (הליכוד):

כנסת נכבדה, כפי שאמרתי, לצורך השעה אני תומך בהצעת החוק שהובאה לפנינו. אבל אם אנו חושבים שעלי-די כך נתגבר על בעיית העבריינות טועים אנו טעות גדולה מאוד. אנו איבדנו את התבונה של הבעיה בכללותה, לעמקה. אנו חושבים שעלי-די מכות ועל-ידי מקל אנו נחסל את הפשע. אנו חושבים שאם נרבה בבניית בתי-סוהר ולא נבנה באותו כסף מוסדות חיי-נוך אנו נדביר את הבעיה. יש אומרים: נקיא אותם. כן, כמו אזני שמעתי בטיימס כאלה. אלה האומרים זאת אינם יודעים שאם הם יסתפקו בהחמרת העונשים וב"נקיא אותם" נטבע כולנו בקיא הזה.

אם אנו רוצים להתגבר על הפשע בואו נטפל ב-שורש, בואו נטפל בעוני, בואו נטפל בבעיות, בואו נטפל בחוסר חיי חברה ובואו נשקיע את מיטב משי-אבינו בחינוך, בפרט בחינוך של אותם הילדים הגק-ראים "ילדי שוליים" שאנו מפקירים אותם לחסדי ה-רחוב. אם נעשה זאת לא נהא זקוקים למה שאנו נו-קקים בעשור האחרון ולא נהיה חייבים מדי פעם בפעם לבוא ולחוקק חוקים מחמירים יותר ויותר. יושבים פה משפטנים, יושבים פה אנשים בגדלו על ערכי המוסר ועל ערכי הדת והם יודעים בוודאי שההחמרה בעונש היא בניגוד לערכים אלה והיא גם בניגוד למוסר שלהם אולם לאור המצב הם חייבים בכל זאת לתמוך בהח-

אדם אומלל הנעצר על שוטטות זוכה למכות מידי השוט-רים ולבסוף אף נשלח לכלא; חברה זו היא האח-ראית להתגברות הפשיעה. שום החמרת עונשים לא תביא לפתרון הבעיה. הבעיה היא לא בתחום הענישה אלא בתחום השיקום.

כאן אולי יכולים חברי הכנסת ששואלים אותי מה אני עושה ברק"ח לקבל את התשובה שלהם: מכיוון שאם יש כסף להתנחלות אין כסף לשיקום ויש פשי-עה; מכיוון שאם יש שני סולמות ערכים, אחד בשביל יהודים ואחד בשביל ערבים, זה מוליד זילזול וחוסר התחשבות בערכים; מכיוון שאם יש זילזול וחוסר הת-חשבות — הדרך מכאן ועד לפשיעה היא קצרה ביו-תר. אני לא יודע כמה מחברי הבית שמו לב להידר-דרות האיומה שחלה בחברה שלנו מאז נפסקה האורגיה הלאומית בכיבוש של שנת 1967. כל הגיאות בפשיעה וכל ההידרדרות החלו אז. אתם יכולים לחוקק חוקים, יש לכם רוב; אתם יכולים להתעלם כי גם בזה יש לכם רוב אולם אל תעמידו פנים שכאילו כך תפתרו את הבעיה.

היו"ר ה. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת דב שילנסקי, ואחריו — לחברי-הכנסת אורי אבנרי.

רב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אינני שולל שינויים ותיקונים מהותיים וודאי שלא הכנה של נוסח חדש בדיני מדינת ישראל. החקיקה איננה צריכה להיות אות מתה; החקיקה צריכה להיות ערה, חיה ושוטפת וצריכה גם להשתלב בתקופה שבה אנו חיים. אולם בל לה לחקיקה להיעשות בחפזה וכבר אמרו הכמי-משפט כי חקיקה עתיקה דומה לעתים ליון אך גם יין יכול לעתים להתיישן ולכן טוב שאנו דואגים שהיין יהיה גם מתאים לנו ותואם את תקופתנו. לכן אני מקבל בברכה את העבודה הנעשית עכשיו בתיקונים האלה. אולם היש בזה די?

ה"פרוטקשן" הינה עבירה חמורה, מכת המדינה. עבירות החטיפה, ובפרט חטיפת קטינים לשם סחיטה או רצח, הן פשע שפל ואני מסכים שיש לעקור תופעה זו מן השורש בעודה באבה. אך איך? האם רק ב-עונש?

כנסת נכבדה, לפני זמן מה נרצח אדם בשם שולמן, אוד מוצל מאש, בעל ראב וגם בעליה של חברת "מרס". בצדק הדליק רצח זה "אור אדום" אצל רבים. והנה התברר כי כל הסוחרים באזור שבו נמצאים המפ-עלים של "מרס" משלמים דמי הגנה, "פרוטקשן". ימים מספר היה הציבור המום, העתונים כתבו, אמצעי התק-שורת דיווחו, בקיצור: המהומה היתה רבה. חלפו ימים מספר, באו פשעים חדשים, הכרוניקה הפלילית בלטה מיום ופרשת רצח שולמן נעובה. המשטרה הוז-עקה למקומות, לאוורים ולפשעים אחרים "ה"פרוטקשן" באזור מפעלי "מרס" נשאר ללא טיפול שורש. אילו היו ממשיכים בכך, כנסת נכבדה, היו מוצאים כי ה-"פרוטקשן" באזור זה מותרע אל מעבר לאזור שבין "מרס" לבין רחוב סלמה והוא מגיע עד למגדל שלום ובכל האזור הזה ולאורך רחוב הרצל ישנם רק בודדים שאינם משלמים דמי חסות והם חסרי אונים כי המש-טרה היא חסרת אונים; ואם המשטרה היא חסרת או-

בוא, כביכול, מבטים יפים אבל תלמיד בכיתה י' שאין לו עדיין תיק במשטרה אינו נחשב כאחד מהחברה והמודל להערכה בין בני הגיל הזה וגם בשנתונים צעירים יותר הוא זה שצבר מספר גיכר של תיקים במשטרה ושהוכיח שהוא גבר, שהוא גידע, שהוא מת-מודד עם המשטרה. אלה הם דפוסים של תרבות, של תת-תרבות, שאותם יש לתקוף בשלבים מאוד מוקדמים וחוששני שהאחרים על כך דעתם נתונה לענ-ינים אחרים.

כבר נאמר שהחוק הזה מטרתו לכלוא אנשים רבים יותר לתקופות ארוכות יותר בבתי-הסוהר. גברתי הי"ב שבת-ראש, יבוא יום ואנשים יחקרו את תקופתו ויסתכלו בין השאר בבתי-הסוהר במדינתנו — ולא דווקא במדינת ישראל אלא במקומות רבים בעולם — והם לא יבינו את השגעון של החברה במאה ה-20 שהקימה את המוסד הזה. מה עושים? לוקחים את הפושע ה"קטן, כולאים אותו, מנתקים אותו מהחברה; כולאים אותו לא רק בחברת פושעים גדולים ממנו אלא בחברה שבה גדול הפושעים הוא גיבור, הוא האובייקט להערצה, הוא הקובע את החוק בבית-הסוהר והוא האדון בבית-הסוהר ומתפלאים שהאיש הזה כעבור שנה, שנה-תיים, שלוש שנים בבית-הסוהר אינו יוצא אדם מת-אים יותר לחברה המודרנית אלא אדם מנוכר יותר לחברה ומסור יותר בידי עולם הפשע. הרי זה דבר כל כך מובן מאליו שאנו רוצים עומדים ומשתאים איך החברה המודרנית בארץ ובעולם אינה מסיקה מכך מסקנות. אולי התירוץ היחיד שישנו הוא שלא קל למצוא פתרונות אחרים. לשם כך דרוש דמיון של חב-רה, של משטר, דרושים משאבים, רענונות ורצון טוב ובסופו של דבר כל חברה הולכת בעיפות במתכונת קובלת, בתאוצה הנהלוג שלה. כך הולכים אנו ומח-מירים את ענשי המאסר על הפשעים ובכך מבטיחים אנו למעשה שיותר אנשים יהיו פושעים טובים יותר.

לגופם של דברים, אילו הזמן היה מאפשר לי זאת הייתי מדבר על סעיפים רבים — ועל כל אחד מהם יש הרבה מה לומר — אבל במסגרת הדיון אני יכול לעבור עליהם רק בריפרוף. סעיף 3 אומר: "אולם אם היה הנשק חלק, אבזר או תחמושת כאמור...". הייתי אומר שהסעיף הזה רופף מדי. אם אמנם זה חלק מנשק שמתכוונים להשתמש בו ושוועד על פני הדברים לשי-מוש בפשע הרי סעיף כזה דרוש אבל, למשל, אם אדם מבאי בחורה מהמלחמה, בתור שלל, חלק מ קאלאשניקוב האם זה נכלל בסעיף או לא? אני מניח שהכוונה היא שזה אינו נכלל אבל אז הסעיף טעון ניסוח הרבה יותר מדויק.

סעיף 7 — ואני מודג כאן על כמה סעיפים — הוא מוזר מאוד בעיני: "העושה בהתרשלות מעשה העלול להפגין מחלה שיש בה סכנת נפשות או מחלת מין, דינו...". זה סעיף מסוכן מאוד כי זו חרב פי-פיות. הוא עלול להביא לכך שאנשים חולים לא יפנו לרופאים שמא יואשמו שמוחך התרשלות העבירו מת-לות מין לאחרים. אני חושב שגם הסעיף הזה טעון ניסוח הרבה יותר מדויק.

עניין העדים העוברים, גברתי היושבת-ראש, כולנו יודעים שזאת אחת הצרות הגדולות של המדינה כיום אבל אני תמה איך מישורה מעלה היום על דעתו שעל-די החמרת העונש של העד הנפחד הזה, החושש

מרה בעונש. אולם במקום להחמיר בעונש בואו נעצור לרגע, נחשוב ונטפל בשורש הבעיה ואז לא נצטרך להתלבט כשאנו נדרשים לאור המצב לתמוך בהחמרה אחת אחרי השנייה.

הד"ר ה. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו — לחברת-הכנסת יצחק יצחקי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יורשה לי להק-דים שתי הערות: בית-הנבחרים יש לו פונקציות רבות. נדמה לי שהפונקציה החשובה ביותר שלו היא בעצם היותו בית-המחוקקים. ואני מאז בואי לכנסת ער לתו-פעה המזרחית הזאת שיש יחס הפוך בין רצינות הנוש-אים הנדונים בכנסת לבין תשומת-הלב לאותם הנוש-אים. אנו עוסקים פה בחוק הנוגע לציבור גדול מאוד בארץ הזאת, הנוגע לאחת התופעות השליליות ביותר בארץ ונדמה לי שהכנסת איננה מגויסת במלוא תשו-מת-הלב לדיון הזה.

הערה שנייה, אולי יותר אישית, בשולי הדברים ששר המשפטים אמר בדיון הקודם. מספרים על אדם המעיד על עצמו שהוא חכם, נבון, יפה, ישר והגון והוא מוסיף ואומר שיש לו רק מגרעת אחת, שהוא יותר מדי צנוע. דומני שהדברים שאמר קודם לכן שר המשפטים מזכירים במידה מסוימת את ההלצה הזאת. שר המשפטים רגיל לחלק את חברי הכנסת לשני סו-גים: תרבותיים ולא תרבותיים. הלא תרבותיים הם אותם חברי הכנסת שאינם מוצאים חן בעיניו. חוששני שאני נמנה עם הסוג הזה ואינני יכול אלא לקוות שב-משך הזמן יעלה בידי לרכוש את לבו של שר המש-פטים ואוכל אן לעבור ממחנה חברי הכנסת הבלתי-תרבותיים למחנה חברי הכנסת התרבותיים.

אשר לחוק שלפנינו, גברתי היושבת-ראש, אם ה-בנתי נכונה את דבריו של חברת-הכנסת זרח ורהפטיג הרי אני מצטרף לגישתו כמעט בכל. בחוק זה שלפנינו יש מין נסיון של החברה הישראלית להתגונן בפני גל שזור וגדול של פשיעה המציפה את המדינה אולם דומני שהפתרונות המוצעים כאן הם ביטוי לחוסר אונים מול התופעה הזאת ולא חלק מנסיון שקול ורציני להת-מודד עמה.

אנו עדים להתגברות הפשיעה בארץ הזאת, להת-גברות האלימות, להתרבות הרציחות המכוונות בעולם הפשע, להתרבות של הסחר בסמים. נדמה לי שלחשוב שעלי-י החמרת ענשים אנוחנו נעמוד בפני התופעה, זאת אשליה. ואינני אומר זאת בגנות שר המשפטים ומשרדו המופקדים רק על חלק קטן של התופעה. אולם חסרה לי ההתגייסות הלאומית של המדינה כולה, על שלוחותיה השונות, למלחמה בהתגברות הפשע, והייתי אומר ל"התבריינות" המתקדמת של החברה הישראלית. זה עניין של מחדלי המשטרה ההולכת ומפגרת במירוץ עם הפשע ואין לי אלא לקוות שהמפכ"ל החדש שייכנס מחר בבוקר לתפקידו יצליח לעצור את התהליך הזה. אבל זה הולך אחורה, גברתי היושבת-ראש, למושגים תרבותיים-חינוכיים, להתגברות תרבות של פשע באזו-רים מסוימים בערים ובארץ בכללה. יש מורים בבתי-הספר השונים היודעים שיש אזורים — והם לא דווקא האזורים העניים ביותר — שבהם תלמידים יכולים ל-

המקורי שבהם נאמר: "מי שחייב להעיד או למסור ראיה אחרת בהליך שיפוטי והוא מסרב לעשות כן, דינו — מאסר שנתיים"; אחר כך אנחנו ממירים זאת לחמש שנים. בחברה הישראלית וגם בחברה האמריקנית יש בעיה לגבי סוג מסויים של אזרחים שתפ-קידם הציבורי הוא העתונות. להם יש בעיה והיא שהם עליפי האתיקה המקצועית שלהם ומילוי שליחותם הציבורית, חייבים להגן על מקורות מידע. הדבר הזה עמד לא מכבר בפני בית-המשפט העליון בארצות-הברית וגרם לוויכוח גדול ונסער גם שם. אחד מכתביו של העתוננים החשובים ביותר בעולם, אם לא החשוב ביותר, ה"טיימס" של ניו-יורק, נעצר בעוון סירוב למסור עדות המגלה מקורות מידע. אני סבור שמדינת ישראל הדמוקרטית צריכה להיות בשורה הראשונה ולא בשורה האחרונה של העולם הדמוקראטי לגבי הגנה על זכותו זאת של העתונאי.

ארשה לעצמי, במסגרת ההסתייגויות שאגיש לה-צעת החוק הזאת, לקבוע כאן שתהיה הגנה טובה לנאשם אם הוא הוכיח שפעל בתום לב עליפי הא-תיקה העתונאית המקובלת בסרבו למסור את המידע הזה.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחק יצחקי, ואחריו — לאחרון המשתתפים, חבר-הכנסת אמנון לין.

יצחק יצחקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו התב-רכנו בחקיקה ודווקא בכל מה שקשור לענשים; אני חושב שרוב חברי הבית מכירים את גישתי, כאיש חינוך, לגבי עונש בכלל.

ברצוני להתייחס קודם לחוק עצמו ולצדד בדבר אחד, בכל הכרוך בתיקונים הקשורים לקטינים וליל-דים, באלה המברחים קטינים והחוטפים קטינים, בקי-צור: כל הסעיפים הקשורים לילד הייתי בהחלט מצדד בהחמרת הענישה. אבל בכל שאר הסעיפים, להעלות משלוש שנים לשבע שנים מאסר כל עוד בתי-הכלא שלנו, אדוני השר, לא השקיעו כחוא זה במשך השנים האחרונות מחשבה לשיקום האסיר כאדם אני, כמי שמי-עורב באחד החוקים המתקדמים בכנסת הזאת ומותקף בשל כך על ימין ועל שמאל, רוצה בהודמנות זאת לספר לך, אדוני השר, קצת את הצד השני של המטבע. אספר על ילד בן 12, עבריון השנה, אני מצטט מע-תון "מעריב": "לפני כחצי שנה סיפר נציג המשטרה" — אגב, זה לא סוד וכדאי לציין פה שרוב קציני המש-טרה אינם יודעים להבדיל בין הצעת חוק לבין חוק שאושר בכנסת וכאשר הם מתווכחים הם לוקחים את הצעת החוק הכחולה ומצטטים ממנה. פשוט אין לי הודמנות, אין לי עתונות שבה יכול אני "למכור" את עצמי, אינני יכול ולכן אני חייב להגן מכאן על מה שאני עושה כאן. בכנסת. אני ממשיך לקרוא: "לפני כחצי שנה סיפר נציג המשטרה לבדיקת עבריינות בכ-נסת על ילד בן 12 שביצע מעשה הרג. לפני ימים אחדים קראנו בעמוד הראשון של 'מעריב' ידיעה על 'סכינאי בן 12, מזה חודשים אחדים מנוצל כל מקרה של ילד שביצע עבירה שגילו נמוך מ-13 כדי לנגח בו את 'חוק יצחקי' — חוק שאני יומת בכנסת. 'גנת עכב להלן על דוגמה חמורה כדי להבהיר עד כמה

שאם יעיד ויחזור על עדותו בבית-המשפט ירצחו אותו נפש והיודע שהוא ניצב מול עולם של פשע מתוחכם ומאורגן שאינו בוחל בשום אמצעים, יחל שינוי בעמ-דתו. על-ידי הטלת איסור שנות מאסר במקום איגורק עלי ישתנה מצבו? גברתי היושבת-ראש, הרי פה מת-עוררת השאלה הפשוטה הראשונה: האם יכולה המש-טרה להגן על עד או שהיא אינה יכולה להגן על עד? כולנו יודעים שהמשטרה אינה מסוגלת להגן על עד ושואל לא רק בעיה ישראלית אלא גם בעיה הק-יימת באמריקה ובארצות אחרות. כל זמן שהמשטרה אינה יכולה להגן על העד והעד ידע שהוא צפוי לרצח אם לא ישנה את עדותו או אם ימסור בכלל עדות מה יועיל הסעיף המחמיר הזה?

היו"ר ח. גרוסמן:

נא למינים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

יש קודם-כול לשכלל את המשטרה, להעלות את יוקרתה מול "יוקרת" עולם הפשע, יש להבטיח הגנה על עדים, יש להוכיח שהמשטרה יכולה להגן על עדים ואז תהיה הצדקה להחמרת העונש במקרה זה, במצב הנתון אני מוכרח לומר שקשה לי להצדיק את זה אפילו מבחינה מוסרית.

בסעיף 14 נאמר: "... מתנגד או מפריע ביועין לעובר הציבור...", נדמה לי שרק היום קראתי בעתון שראש עיריית תל-אביב אסר במו ידיו אדם שעמד לפני העירייה ואמר: פה יושבים פקדי עיריה או אוכלי חינם? או משנה ברוח הדברים האלה. הוא קרא לשוטרי וכלא אותו. נדמה לי שעם כל הכבוד גם בסעיף זה יש קצת יותר לדייק.

עליפי מצוות היושבת-ראש אדלג על דברים רבים. אינני יודע מה זה "גוף המספק שירות לציבור", זה ביטוי מאד כוללני. מי בארץ אינו מספק שירות לצי-בור? — מנהגי "אגד" ועד חלבני "תנובה". ברצוני לומר מלה אחת, ברשותך, לסעיף 39 — "המאיים על אדם בכתב, בעל פה או בהתנהגות". יש מכה חדשה בארץ בעלת ממדים — אני אחד הקר-נות שלה אבל איני היתיד — והיא שליחת מכתבי איום לאנשי ציבור. אם כי אינני מתייחס יותר מדי ברכינות למבול של מכתבי איום שמגיעים מפעם ל-פעם כשאני נוקט בעמדה ציבורית זו או זו — לאח-רונה בפרשת הסגן לשעבר פינטו — אני שואל את שר המשפטים: האם אין מקום לחוקק סעיף מיוחד הדן במי שמשגר מכתבים המאיימים באלומות לאנשי ציבור כדי להביא אותם לנקיטת עמדות ציבוריות אלה או אלה?

שר-המשפטים ש. תמיר:

הענשים פה הם: "דינו — מאסר שבע שנים; נעשו המעשה או המחלל מפני איום או הטלת אימה כאמור או במהלכם, דינו — מאסר תשע שנים".

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני שואל את השאלה לא לגבי חומרת העונש. אני רק רציתי להיות בטוח שהסעיף הזה חל על מקרה כזה. אם כן — ודאי אין לי טענה.

גברתי היושבת-ראש, אני מתייחס לסעיפים 8 ו-9 — נדמה לי שחבר-הכנסת עמאר עמד על כך — בחוק

אחרים כל עוד מערכת בתי-הכלא שלנו איננה מסודרת.

דבר נוסף, רק לפני פחות משנה הכנסת הזאת העבירה חוק שאתה, אדוני השר, הבאת, חוק מרחיק לכת הקרוי שירות לזולת. לפי דעתי צריכים להשתמש בו. אני רוצה לשאול: האם השתמשה מערכת המשפט בחוק זה עד היום הזה ולו פעם אחת ואם כן, אולי רצוי להרחיבו ולמצוא דרכים יותר מודרניות?

נדאי, גברתי היושבת-ראש, להזכיר במשפט אחד — אני בכל פעם חוזר על כך מחדש — את ההבדל המהותי שבין ענישה לבין חינוך. צריך להבין שענישה לא פותרת בעיות לטווח רחוק, אם זה חמש שנים, שבע שנים או עשרים שנה מאסר. ענישה פותרת את הבעיה המיידית. חינוך, כנגד זה, והשקעה לעומק פותרים גם את הבעיה העכשווית וגם לטווח רחוק. לכן נדמה לי שהכנסת הזאת צריכה להשקיע יותר מאמצים ומחשבה לאכיפת חוקים קיימים כמו למשל חוק הגורר, כמו חוק שפיטה, ענישה ודרכי טיפול, כמו חוק חינוך חובה. ואני דורש משר המשפטים שיודיע את הדברים לממשלת ישראל, יסביר להם בריו בממשלה שעל כל אחד מהם להתעסק יותר ויותר בעניינים שלו — שר החינוך והתרבות, בעניינים שלו; שר העבודה והרווחה, בעניינים שלו — וידאג שיבצע את החוקים. זה תפקידו של חבר הכנסת לומר לכל אחד מהשרים לאכוף את החוקים שהוא אחראי להם. קל מאוד להביא חוקים שמענישים יותר ויותר.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לעתים מוצא אני את עצמי שואל את נפשי, ואני מאמין שרבים כמוני בארץ הזאת עושים זאת, האם כולנו כאן מודעים לגודל הסכנה האורבת לחברה הישראלית מהתגברות הפשיעה בכל מקום ובכל יום. יש שנדמה לי כי אין אנו כולנו מודעים לחובות האלה המוטלות על כל ממשל, בכל ארץ. בכל עם, להבטיח את הבטחון האישי של כל פרט ואת ביתו מפני אלימות ופשיעה באותה מידה שמוטלת עלינו החובה לחלום למען זכר יותיו. ממשל שאיננו מסוגל להעניק בטחון אישי לאזרחיו בצאתם לעבודה, בלכתם בחצות, ביושנם בבתי עינוגים, בנסעם ברכבם או ברכב ציבורי, בישיבם או בשנתם בביתם הם, במבצר הפרטי — ממשל כזה למעשה מועל באמון האזרחים המצפים ממנו שיגן עליהם. את כשלונותינו אני רואה בשלושה מקומות: בכל פינה בחצות ישראל — בכל מקום ובכל פינה אנו רואים את האלימות, אלימות שהגיעה לממדים של עשרות אלפי אנשים ולמעשה כל שנה אנו מחמימים את הענישה וגדל הציבור של הפושעים — בבית המשפט, ובבתי-הכלא — את אלה שכבר הורשעו. ובכן, חברי הכנסת, לעתים כאשר אני רואה את עצמנו כאן משוחחים בנושא הפשיעה והענישה, אני שואל את עצמי: מה פתרגנו? אמר כאן, נדמה לי חבר הכנסת אבנרי, יש שאנחנו משחקים משחקי לידות של "גנבים ושוטרים" אבל יש רושם שאנו משחקים במשחק אחר, במשחק של "נדמה לי".

חסרות יסוד הן הטענות נגד אותו חוק — מכאן גם תבינו מדוע אני מתנגד כל כך כרגע להעלות את תקופת המאסר משלוש שנים לשבע שנים מאסר בכל הסעיפים שיש לפנינו — "הילד בן 12 הרג אדם זקן. פרטים על נסיבות המקרה לא נמסרו פרט לכך שביום המעשה כבר היו לו 255 תיקים על עבירות. עובדה זאת מלמדת שהמשטרה טיפלה במקרה זה וזמן רב לפני שנקבל חוק יצחקי" — שלוש שנים לפני כן — "או עוד מותר היה לפתוח תיק לילד שמעל גיל 9. מאות תיקים נפתחו מבלי שהדבר השפיע על מעשיו". אדוני השר, אני מאוד מאושר שאתה יושב לשמוע את הסיפור הפשוט הזה רק כדי להבהיר לך עד כמה יש חוסר תיכנון, חוסר קואורדינציה בין המשרדים שלנו, עד כמה חסר הרצון לתקן משהו ביסודיות, מן השורש. אבל מאחר שלאותם ילדים אין אבא, במלים פשוטות, הרי מי שרואה את עצמו כשליח ציבור אמיתי צריך להיאבק על העקרונות שלו עד כמה שהוא יכול ולומר את האמת. "בהביאה את המקרה הזה לידיעת הוועדה שבכנסת רצתה המשטרה להצביע על האיוולת שבדבר שילד בן 12 המבצע עבירה כה חמורה כמו הריגה אינו נושא באחריות פלילית למעשהו. נשאלת השאלה מה היתה עושה המשטרה לולא חוק זה", ש"מצאו לו גם כותרת: "חוק יצחקי". זה מזכיר לי שהיה לי פעם תלמיד בבית-הספר שהיה אומר לי: אל תצחק לי, יצחק לי יצחקי. כל העתונות התפרנסה מזה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

לא כל חבר כנסת זוכה שחוק ייקרא על שמו.

איתן לבני (הליכוד):

היה גם רבי שלמה יצחקי.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אבל לא הזכירו את שני התיקונים האחרים בחוק השפיטה והענישה ודרכי הטיפול בגורר. ואני ממשיך הלאה: "ברור כי לאחר חקירה ופתיחת התיק ה-256 היא היתה עושה כל שאל ידה כדי שהנער יישלח למוסד סגור ולטיפול פסיכיאטרי. בהערך חוק יצחקי היה הדבר נעשה על-ידי שירות המבחן ובית-המשפט לגורר ומאז קיומו של החוק — על-ידי פקיד הסעד באישורו של בית-המשפט".

אתה יודע, חברי-הכנסת אבנרי, אני מסתכל בכוונה אליך כי קודם דברתי היו מכוונים לנושא הענישה בכ"ל. זה מזכיר לי אותו יהודי שצילמו בטייה, הרצו שם בית-ספר הרוס למחצה עם אשפה וזרקה, הוא היה מרואיין לטלוויזיה ואמר: א,ב,ג, וחוק יצחקי. לאחר התכנית צילצלתי לטלוויזיה וביקשתי שיתנו לי לה"ג, להגן על עצמי, לא דובים ולא יער.

אדוני השר, לפני שאנו באים להתמיר בענישה נדאי שבנוא ונחשוב מה עשינו לאוכלוסייה הזאת, מה אנו עושים עכשיו, מה נעשה בעתיד. אני לא רוצה להמשיך לקרוא את כל סיפור המעשה, בכוונה לקחת דוגמה קטנה ועל זה יש כבר הרבה מאוד סיפורים יפים. כשאין ציפורי שיר גם עורב הוא זמיר. אני יכול להביא הרבה דוגמאות כאלה. זה לא טיפול שורש. לכן, אדוני השר, אני מאוד מקווה שוועדה יישקל שנית כל סעיף לגופו של עניין. אפשר בהחלט להחמיר את כל מה ששקשור בטיפול בילדים אבל לא דברים

כנית ולהציע למדינה ולחברה הישראלית להקים מוסדות שיקום וחינוך שיהיו צמודים לאזורי תעשיה, לשיכון בעבודה. אני זוכר את ההצעה של חברי הכנסת עמאר. מי התייחס אליה? אני זוכר וגם אזכיר שבהיותנו צעירים התפעלנו מהנסיון המזהיר של מאקארנקו. האם משום שהמשרט הסובייטי הוא שלילי צריך לשלול גם את הנסיון הזה של מאקארנקו? האם בשל כך הנסיון צריך להיות שלילי? מדוע צריכים אנו להתנגד לנסיונות של אחרים כאשר הם נחלו הצלחה במקומות רבים בעולם?

אני רוצה להזהיר את החברה הישראלית. קיימת תופעה מדאגה ומסוכנת בעולם כולו. במשטרים שבימשך שנים היו תחת השפעה של תרבות המערב אנו רואים את הפרץ הגורא של האיסלאם, של משפט האיסלאם. ומדוע? — מפני שחברות אלה טוענות כי התרבות המערבית, ההסדרים שהציע המערב, כל אלה לא נתנו פתרון לבעיות החברה שבאמצעותיהן. והפתרון שהם בחרו הוא משפט האיסלאם שכולנו שוללים אותו.

מי שמסתובב היום בארץ לארכה ולרחבה ואיננו עוצם את עיניו נוכח כל מה שנעשה; מי שנוסע בכביש, שים, מטייל ברחובות, הולך לקולנוע; האם הוא איננו מנסה לחשוב שאולי כדאי שכולנו יחד נפסיק לשחק ב"ניצמדה ליי" ובכין כי זו הסכנה החמורה ביותר של חברתנו?

ציפיתי ממך, שר המשפטים — ואני מכיר את יכלתך — שתלך בעקבות ראש הממשלה שראה את עניין המלחמה בפשיעה כמעשה מהפכני ותציע לחברה הישראלית לעשות מעשה נועז. בתחילה תעמוד מול בייקורת, אנשים יקומו עליך, אבל אל תשים לב לכל אלה. תאלץ את הכנסת ואת החברה הישראלית להציע פתרונות דראמטיים ומהפכניים כדי שכל מה שאתה מציע היום יהיה שולי לנוכח המעשה האחד הגדול שיבירא את החברה הישראלית.

ד"ר ח. גרנסמן:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר המשפטים ע. תמיר:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, האזנתי בקשב רב לדברי חברי הכנסת שהשתתפו בדיון. הסכמתי עם חלק מהם, עם חלק את חלקם. אבל הייתי יכול לעשות לעצמי חיים קלים, להודות עם רוב דברי הביקורת הכללית שהושמעו מפי חברי הכנסת על החברה הישראלית בכללה, על הממשל הישראלי בכל שנותיו, ולומר: אשמנו, חטאנו, ויחד להכות על חטא, ולדבר על כך שכמובן הכול מתחיל מהניקוט, מהחינוך, מהמסגרת המשפחתית והמסגרת החברתית, מנקודות המוצא הראשוניות של האנשים שבאו לכאן. יכולתי להשמיע דברים כלליים מאוד ואז — בכל הכבוד והידידות למרבית חברי הכנסת שהשמיע את דבריהם — להגיע לתוצאה הבלתי נמנעת, חברי הכנסת לין, שהמצב הוא חשוך מרפא.

אני מנסה להסביר מדוע הנושא הוא סבוך הרבה יותר, קשה הרבה יותר, כאוב הרבה יותר אף מכפי שתואר על-ידי חברי הכנסת הנכבדים. הוזכר נושא החינוך, הוזכרו את אווירת המצוקה. זה נכון. אני מזדהה עם כל מלה בחלק זה, אבל הפשיעה האלימה הזאת שאנו עדים לה, מה הם מקורותיה, מה הוא מכ?

ובכן, אדוני השר, אנו נחמיר את הענישה, האם פתרנו דבר? או פטרנו את עצמנו מחשיבה יותר עמוקה בנדון? ואני שואל את עצמי: במשך שלושים שנה עומד כאן כל שנה שר המשפטים ומעלה את הצורך בענישה חמורה. ומה הלאה? — תראו את רחובות ישראל. האם יכול אדם לצאת מביתו בידעה ברורה שהוא יחזור הביתה בלי שייפגע, הוא או אשתו? האם יכול אדם לשבת בביתו בבטחה בלי שיחשוש שמישהו לפתע ידפוק על דלתות ביתו מבצרו ויטכן את בטחונו האישי? יבואו ויגידו: אמנו, אתה מפריז. אני לא מפריז. האמת היא שהתחושה של הציבור בכל מקום היא שהממשל הישראלי — אני לא מדבר על הממשלה אלא על המשטר הישראלי, על החברה הישראלית כולה — נכשלו כולנו במשך שלושים שנה. אני זוכר סיפור, כאשר הייתי עוד צעיר סופר שרוקח ע"ה אמר שאם נמצא פושע אחד בישראל נדע שאנו נחננו מדינה, ובכן חבל שאינני יכול להביא את רוקח לכאן כדי שיראה איו מדינה גדולה יש לנו.

למה הגענו? התחלנו במדינה שיכולנו להתפאר בה שאין בה פושעים. לאן הגענו? — לעשרות אלפי אנשים הנמצאים במעגל הפשיעה. אמר כאן חברי הכנסת יצחקי שילד הגיע לבית-המשפט כאשר היו לו למעלה מ-100 תיקים. מי יודע איך ימשיך להתנהג אותו ילד ולא יגיע.

אינני מתייחס לסעיפי החוק. אמרתי מראש שבבית ברירה זהו המוצא היחיד וההגיוני שאתה, שר המשפטים, יכול להציע לנו. חברי הכנסת יצחקי, אתה חייב לדעת שבאותה מידה שאתה רוצה לגונן — ובצדק — על אותם אנשים שמעשיהם הם תוצאה של המחדלים בכל שטחי חינוך, החל מהחינוך וכלה במצב החברתי, כך אתה צריך להגן גם על החברה מפני אלימות. אין מנוס מענישה מחמירה בשלב זה גם אם אינני רואה זאת כפתרון.

אומר מייד לשר שאינני רואה שום נסיון מהפכני כדי למצוא פתרון לתחלואים האלה. אומר למה אני מתכוון. במשך שלושים שנה חיינו במעגל של מלחמות. והנה באה ממשלה הליכוד ועשתה נסיון נועז להציע שלום. אני הייתי בין אלה שהיו אחוזי ספקות עדיין אני חי בספק. אבל אינני יכול להכחיש שהיתה זו העזה לעשות דבר שאיש לא העז לעשותו לפני כן. בתחום המדינה עזנו לעשות דבר עצום. יכול להיות שהוא צליח. אבל בנושא הפשיעה המאבק נגד הפשיעה והתחלואים החברתיים והסוציאליים שעליהם דיברו חברי הכנסת יצחקי ואבנרי לא נמצא אדם, לא מהממשל הקודם ולא מהממשל של היום, שיציע למדינת ישראל, לחברה שלנו, דרך מהפכנית כדי שלא נצטרך לדבר היום על החמרת הפשיעה.

רק בתחילת הכנס של הכנסת הזאת עמד כאן חבר כנסת והעלה הצעה שבעקבותיה הוא קיבל קיתונות של רותחין בעתונות. הוא לא הודעוץ מכך. הוא בכלל לא חשב שהוא צריך להתגונן מעל הבמה הזאת. היה זה חברי הכנסת עמאר שהביא הצעה אשר אנשי משפט ועיתונאים ראו בה מעין געגועים למשטרים שכולנו שר-ללים אותם. מה עולה הציג? הוא דיבר בדיוק אותם דברים שדיברו עליהם היום חברי הכנסת אבנרי ויצחקי, דברים שאני מצביע עליהם ושדיבר עליהם חברי הכנסת שילנסקי. אין לנו מוצא אלא ללכת בדרך מהפ-

חובות ועוד יותר משליש לבטחון וכל מה שנוטר הוא לכל השירותים גם יחד. ומה ש? איפה אנחנו חיים?

יצחק ברמן (הליכוד):

הסטאטיסטיקה של שבדיה מלמדת שגם כשבת-הסוהר הם מודרניים אחוז השבים לסורם הוא זהה לש-לנו.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תודה. שמרתי עניין זה להמשך דברי.

אין מטה קסמים גורף עם נוסחת פלא "כמו הש-לום". חברי-הכנסת לין, אתה אמרת בצדק שגם מטה הקסמים של השלום מורכב מהרבה מאוד פרטים שצריך ביחס אליהם לעמוד על המשמר. זה לא דבר חד פעמי אבל אם מדברים על רפורמה ואם לא רוצים להת-חסד ואם לא רוצים להציב תיאוריה ואז להתאים את העובדות לתיאוריה אלא לראות עובדות ולראות אם התיאוריה מתאימה להם, אני אומר את הדברים א-ליכם, חברי-הכנסת שילנסקי ולין, אם רוצים לראות את הדברים נכוחה צאו וראו את המצב בארצות-הברית. שם בעשור האחרון היתה נטייה מרחיקה לכת לרפורמה מתקדמת ביותר. לא פסקו עשר שנות מאסר, פסקו בין שתיים לעשר שנות מאסר, לפי ההתנהגות. "פארול" נהפך לעניין שיגרתי ביותר, שיחררו בעריבה גם על פשעים חמורים ביותר, לא עצרו אדם עד למש-פטו — היתה קידמה בלתי רגילה. נפגשות עם החובע הכללי האמריקני והוא אומר: "עצוב מאוד, הלקחים מוכיחים שלא השגנו כמעט ולא כלום ואנחנו נאלצים לחזור לשיטת הענישה של התת-על; אין מנוס, יצר לב האדם רע מנעוריו". אני מצטט, אני לא אומר שזאת דעתי.

הוזכר חברי-הכנסת ברמן דבר ששמרתי לסוף דבר-י. החברה המפונקת ביותר, שפיתחה את הסעד לממדים שלא היו כמותם, שבעקבותיו בא גם גל שובע שלא היה כמותו, שכרות והתפרקות טוטאלית, המדינה שה-קימה בתי-סוהר שלא היו דוגמתם, פתוחים, מודרניים, בעושר ושפע — כמעט שאין בה שינוי. הבעיה היא בעיית המין האנושי עצמו.

אנחנו חייבים בראש וראשונה חיבה של חברה מאורגנת להגן על האוכלוסיה שלה באמצעים העומדים לרשותה, מתוך התקדמות, מתוך נסיון מתמיד להפש אפיקים ונתיבים חדשים, בודאי, ועושים זאת גם על-ידי הבאת תיקון לדרכי ענישה. בעניין דרכי ענישה בשירות הציבור שימוננו בכנסת זאת, אולי לפני מרבית העמים בעולם, הנסיון כבר החל. יש לנו בתי-דין לנו-ערי. ודאי כל זה רחוק מאוד מלהגות את הדעת. גם מערכת העזרה הסוציאלית בבתי-הסוהר רחוקה מלהגות את הדעת. כמי שמפקד על חנינות אני רואה לפעמים את הסיכוי הגבולי לשיקום מול הסכנה לציבור ואני נקרע בתוכי אם לדאוג לרבים או לדאוג ליחיד. לא אחת "בית הלל" גובר, מתן עוד הזדמנות בעקבות המ-לצה של עובדת סוציאלית בבית-הסוהר, אך ודאי שה-מערכת רחוקה מלהיות מושלמת.

עושים ככל שיכולים בנתונים אכזריים שסוגרים עלינו מכיוונים רבים, תקציביים, חברתיים, קשיים של קליטת עולים מ-102 ארצות, מתרבויות שונות. את כל זה לא לראות?

לול מקורותיה, וזאת השאלה אם רוצים לבחון את הנושא בעומק, לא בשטחיות אלא ביסודיות. הפשיעה בארץ מורכבת מהקרנות הבאות משורה ארוכה של גורמים שחלק ניכר מהם מגיע אלינו מחוץ לתחומי המדינה. הבעיה של אלימות גואה, האם היא בעיה ישראלית בלבד? מה קורה היום ברומא, בלונדון, בניו-יורק, בטורונטו? מה קורה בכל החברה המערבית, עם כל המאגרים העצומים, עם כל המשמנים, עם כל הון העתק שעומד לרשותו?

(קריאה: שבדיה — — —)

שבדיה, עם כל הפיגוק, עם תרבות סעד שאין ל-מעלה שאליה. מה קורה היום במוסקבה, בשיטה נור-גדת? מה החל לקרות בפקין? אנחנו מצויים בתקופה של סער בין-לאומי, בעולם מוועז שחלקים שלמים ממנו איבדו את המצפן. חברי-הכנסת לין, אתה הזכרת את איראן. שמו קץ למשטר אחד שתואר כמשטר עריצות והביאו את המשטר של עריפת ראשים בכיכר העיר. כל זה אינו מקרין, לא משפיע? אין מאפיה ישראלית בניו-יורק? אין כאן פושעים משם? מה היא הש-פעת התקשורת לסוגיה, התקשורת הקרויה חיובית והתק-שורת האחרת הרחוקה מלהיות כזאת?

מה היא ההשפעה המיוחדת של כל זאת במדינת ישראל שאליה הגיעו כמיליון נפש מארצות שדרגת התפתחות היתה נחותה משלנו ושאלו, החברה הי-שראלית, הרשינו לעצמנו לשבור בן-לילה את כל מערכת הערכים הדתית של הבאים אלינו, הפאטריארכאלי, בלי שנהיה מצויידיים די הצורך בתרבות עשירה ועמוקה שנעניק להם באופן הדרגתי? בודדים מהם, שמצטר-פים היום לאלפים, נפלו בין הכיסאות, נפלו לתוך חברה מתירנית קיצונית מעבר מהיר מאוד, ללא רי-פור, ללא סעד, וגתפסו לפשע ולאלימות ברוטאלית ב-יותר. איך משפיעים המתחים הבטחוניים שלנו, עם במ-צור, עם בבדידות, עם מנותק? כיצד משפיע שפע הנשק המצוי בידי הבחורים שלנו? כיצד משפיעות מל-חמה אחרי מלחמה על היכולת ללחוץ מהר יותר על התקד? כל זה רק עניין של חינוך? זה רק עניין של משרד העבודה והרווחה? זה רק עניין של שוטרים טובים — אגיע מייד גם לעניין זה — שאתה מזמין אותי, חברי-הכנסת לין, לתת את הפלא ולשלוח מן השרול את התכנית?

איך משפיע בתי-הסוהר שלנו? יהיו בתי-סוהר נוס-פים, שר הפנים מופקד על נושא זה והוא ידווח על כך לכנסת, לא אני. אבל כדי שניצור רפורמה אמ-ית בבתי-הסוהר, עם המצוקה הנוכחית והדחוק העצום שבהם, ובכלל זה מציאות האסירים הבטחוניים, לבנות מערכת של בתי-סוהר מודרניים, תקינים, אם אציע רק 10% ממה שצריך בצדק יאמר לי שר האוצר: תחליט או ששוכרים את האינפלציה או שאין שוכרים את האינפלציה וכל המערכת הכלכלית מתמוטטת. בוו-עת השרים לענייני כלכלה היה ויכוח על 40 תקנים לרופאים ואחיות, ועדה שלמה דגה בכך. אני יודע את הוויכוח האכזר המתנהל עם המשטרה על עוד כמה נייודות במרחב הפרובלמטי של גוש דן. אני יודע איזה מאבקים יש לי על עוד כמה פרקליטים ועוד כמה שופטים.

יש מדינות שפע, שבדיה, גורבגיה, דנמארק, שיש להן רורבות ואין שליש מהתקציב שלהן תולד לכיסוי

שרי-המשפטים ש. תמיר:

להגביר את קצב השפיטה בין היתר לצרכי הר-תעה.

לא אגע בכל הסעיפים, אגע בכמה סעיפים אפ-ייניים. חברי-הכנסת ורהפטיג, הזכרת סעיף אחד הנוגע לעבירות מין, בשבועות הקרובים נבוא עם פרק חדש בנושא עבירות מין, פרק חדש לחלוטין שיתן תשובה גם לחלק מהדברים שהזכרת בדבריך. כאשר יידון אותו פרק ממילא תהיה לי שהות ואפשרות להשיב על ההשגה שלך. אני מקווה שתשוכנע.

חברים אחדים עמדו על ההחמרה בנושא של סי-רב למסור עדות או מסירת עדות סותרת. רבתי חברי הכנסת, שינינו חוק באופן מהפכני ואני חושב שב-כיוון חיובי, הדבר זכה לברכת שופטים רבים. שינינו חוק באופן שהוא מאפשר לקבל ראייה מחוץ לכתלי בית-המשפט אבל בכך איננו פותרים את כל הבעיה. קיימת גם חובה אורחית. נוסף על החובה האורחית צריך שתהא הרתעה למסירת עדות כוזבת או סירוב למסור עדות. זה עניין מכאיב גם מצד זה. אני יודע שהאיום מבחוץ יכול להיות לעתים יותר חריף, אך אין מנוס: צריך שהעידוע יעמוד בפני הדילמה. הדילמה תהיה קשה. אין מנוס מכך. זה חייב להשלים את הצעת החוק הקודמת שלנו. זה חלק מן המאבק לקיום הליכי ה-משפט. אין זה סעיף נוסף כלשהו בחוק הפלילי. אנחנו נאבקים כאן על עצם היכולת לעשיית צדק, לעשיית דין, בראש וראשונה בנושאים פליליים. אין לוותר על כך. אתה אומר: עונש מירבי של שנתיים. בית-המשפט אינו ממנה להשית עונש מירבי. הוא משית שלושה חודשים. כאשר אתה קובע חמש שנים אתה מצביע על חומרת העבירה, על ענשים כבדים יותר. אני שומע לא פעם בכנסת את השאלה: מדוע השופטים אינם ממעים את העונש עד המאקסימום? איש לא יתן הור-ראה לשופט. הדבר היחיד שהמחוקק רשאי לעשות במק-רים אלה, וחייב לעשות, הוא להחמיר את העונש שהוא מציב בצד העבירה. זו הצבעה בפני השופט על רצון המחוקק.

אזכיר לחברי הבית שבהודמנויות שונות הוצע לנו להשית ענשי מינימום. אנחנו משתדלים לא להיתפס לדרך הזאת פרט למקרה אחד של חטיפת קטין. אנחנו משאירים את העניין לשיקול דעתו של בית-המשפט אבל מצביעים על רצון המחוקק נוכח המתחולל ברחוב הישראלי.

הסעיפים הנוגעים לחטיפה הם חדשים. יש פרק שלם, הוא לא רק מקיף אלא גם שלם בתכנון ובמ-הותו. הוא בא להחמיר. חברי-הכנסת יצחקי, אני שמח שלפחות בנושא זה אנחנו מסכימים. מי שבא לחתוף קטין מתחת לגיל 14 ונערה מתחת לגיל 16 במטרה של רצח, של איום או של סחיטה אינני יכול לראות עבירה חמורה מזאת, מרושעת מזאת וצריך להשית ע-ליה עונש מירבי. צריך לעקור את הדבר באביו. באר-צות אחרות זו מגיפה, זה נגע שקשה מאוד להתמודד עמו. אצלנו צריך לעקור אותו בעוד מועד.

חברי-הכנסת עמאר דיכר על דירוג הענשים. הב-טחתי לו שכל מהותו של החוק הזה, במידה רבה, היא דירוג סביר של הענשים בהשוואה לכל מערכת החוק הפלילי ולצרכי השעה.

אני אומר לך, חברי-הכנסת שילנסקי, מה היא ה-תשובה. אכן כל אחד חייב למלא את חובתו וכל שר צריך להתרכז בתפקידיו. כאשר דנים פה על ענייני חינוך אמור את דבריך בנושא החינוך, כאשר דנים בענייני פנים אמור זאת בענייני פנים ומשטרה וכאשר דנים פה בחקיקה הבה נעסוק בכך. אני עוסק בתחום שאני ממונה עליו ומקדיש את מיטב זמני ומרצי לת-חום שבו אני יכול להשפיע. אתם אותו דבר. הבה לא נדון במשרד אחר כאשר אנחנו דנים במשרד הזה אף שאתה מפתיע אותי מאוד בלשונך, ידידי הטוב דב שילנסקי, כאשר אתה אומר לפתע: "גם שר המשפטים עוסק..." ומנסה להעביר אותי לאלון מורה. יש לי הרבה לומר לך בקשר לאלון מורה אבל לא עתה. יש לי מה לומר לך בשאלה איד דברים משפיעים על מה. ודי לחכימא. אסתפק בדברים אלה בעניין זה.

דב שילנסקי (הליכוד):

רק רציתי להזכיר לך.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

חייב הייתי להקדים את הדברים שהקדמתי.

הצעת חוק זו איננה באה להחמיר ענשים. חברי-הכנסת עמאר, הצעת החוק באה לדאוג להתאמה ול-פרופורציות נאותות ובכמה מקרים גם להגדיל את אלמנט ההרתעה ולהחמיר. זה לא נושא חדש. זו הת-אמה למערכת הכללית. מי היה מופקד על רוב ההמ-לצות? ועדה ציבורית עם טובי המשפטים והמומחים לחוק הפלילי, בכל הכבוד לחברי הכנסת, ובראשם שופט הידוע בגישתו האולטרה-ליבראלית, השופט חיים כהן. אם ועדה זו הגיעה להמלצות אלה סימן שאין מנוס מהן.

ברור שבצד המאבק החקיקתי הזה אנו חייבים לד-אוג לכך שהמשטרה תוכל להתמודד עם הפשיעה. הייתי נוכח היום בטקס החלפת הנס מידי מפכ"ל למפכ"ל. אני מקווה שהמפכ"ל החדש יעשה כמיטב היכולת, יצ-ליח ויוכח לעזרה, כפי שהעניין מחייב, ויש גם מה לקדם.

חברי-הכנסת ורהפטיג, אני מבין לרוחך. עשית עבור דה מצוינות בהכנת הנוסח החדש והנה כבר מציעים 45 תיקונים. אבל זו דרכו של עולם. העבודה שעשית היתה חשובה אבל כאשר השלמתם את העבודה, כפי שצינתי בפתיח דברי, עדיין לא השלימה הוועדה ברא-שות השופט חיים כהן את מלאכתה. אנחנו צריכים לבדוק סעיף סעיף, נחקלנו בפגמים מהותיים מאוד. נצטרך לבנות מחדש, בהדרגה, את כל הקודקס הפל-לי. היום הבאנו רק חלק מהתיקון. איני אומר שהגדלת העונש היא התרופה לכול. אני מסכים אתך. ענישה מהירה חשובה לא פחות מהחמרת העונש. כאשר אני מדבר על פעולת משרד המשפטים והנהלת בתי-המשפט — אתם יודעים מה נעשה במישור זה, נעשה הרבה מאוד — עלי לציין שלאחרונה מונו 17 שופטים בבת אחת, דבר ללא תקדים, זאת כדי להגביר את קצב הענישה, גם בענישה פלילית, גם במלחמה בהון השחור וגם במלחמה בסמים.

אמנון לין (הליכוד):

תיקון: להגביר את קצב השפיטה.

חברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק העונשין (תיקון מס' 9) ; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת ; חוק להארכת תקפן של תקנות שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

היו"ר ח. גרופמן :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמידה להצבעה בקריאה ראשונה את חוק העונשין (תיקון מס' 9), תשל"ט—1979.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לור'
עדת החוקה, חוק ומשפט — רוב
נגד — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 9), תשל"ט—1979, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

גברתי היושבת-ראש, הייתי רוצה להתייחס להערות האחרות של כל חברי הכנסת, סעיף אחר סעיף, אבל אני שומע מיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט שעל אף השעה המאוחרת אנחנו אמורים עוד לדון בקריאה שנייה ובקריאה שלישית בחוק שצריך להיכנס לתקפו עוד הערב. על כן אסתפק בכך. את התשובה להערות הספציפיות בסעיפים השונים אמסור בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

מובטחני שבתחום החקיקה, בתחום התרומה שמשרד המשפטים והכנסת יכולים להעניק למלחמה הכוללת ב-תופעות הפשע, בתופעות של השחיתות ובתופעות של סטייה מאחריות, בתחום שאנו מופקדים עליו תהא בחוק זה תרומה ממשית לעניין.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונח על שולחן הכנסת חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ס—1979, שחור בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ח. גרופמן :

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורך :

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע שהיום

ח. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן,

סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ס—1979 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

"יהודה ושומרון". בחוק המקורי נאמר : "יהודה וה-שומרון".

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) :

אני חושב שזאת טעות לשונית. אנו מציעים : "יהודה ושומרון".

אני מבקש להעיר שיש השמטה בעמ' 2 של לוח ההסתייגויות. יש הסתייגות של חברי-הכנסת אורי אב-נרי לסעיף 1 וחברי-הכנסת עמאר הגיש הסתייגות דומה אך שמו אינו מצויין בעמ' 2 של לוח ההסתייגויות. יש להוסיף את שמו של חברי-הכנסת עמאר בעמ' 2 של לוח ההסתייגויות.

היו"ר ח. גרופמן :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ביטון, להנמקת הסתייגותו לשם החוק. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להנמקת הסתייגויותיו.

מזכיר פעיל (מחנה שלי) :

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבטל את ההסתייגות שלי לסעיף 2. היא איננה רלבנטית עכשיו. בלאו הכי מקבלים אותה. לא תיארתי לי שוועדת החוק, חוק ומשפט תעשה חקיקת בזק, "בליץ קונסטיטיוט" שו".

היו"ר ח. גרופמן :

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ס—1979, המובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. רשות הדיבור להבאת הצעת החוק ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חברי-הכנסת גלס.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) :

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אין לי מה להוסיף על הדברים שהושמעו בעת הדיון בקריאה הראשונה של הצעת החוק שנתקיים לפני שעה לא ארוכה. הוועדה נתכנסה ודנה בהצעת החוק בדחפיות מפאת העובדה שתקפן של התקנות נסתיים הערב. הוועדה החליטה להגיש את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בתיקון לשוני אחד בסעיף 2 : במקום "תחילתן של תקנות אלה" יבוא : "תחילתן של חוק זה היא מיום י"א בטבת תש"ס (31 בדצמבר 1979)".

יש הסתייגויות להצעת החוק. אני מבקש לדחות לאחר שתנומקנה ולאשר את הצעת החוק על-פי הצעת הוועדה.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אני רואה שבשם החוק שמגישה הוועדה כתוב :

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) —

(קריאה: היה פאנצ'ר.)

זה איננו פאנצ'ר. אני רואה שהיו מודעים לכך. אין איפוא טעם להסתייגות לסעיף 2.

אני ממשיך לדבוק בהסתייגויותי לשם החוק ולסעיף 1 ואנמקן בקיצור נמרץ. אני חושב ששם החוק צריך להיות: "חוק להארכת תקפו של תקנות שעת חירום בשטחי הממשל הצבאי ברמת הגולן, בגדה המערבית, ברצועת עזה ובקיימת סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית (תש"ס-1979)". נדמה לי שהשינוי הזה שאני מציע תואם את רוח הסכם השלום שחתמה ישראל באישור הכנסת עם מצרים.

(קריאה: קידמת סיני?)

"קידמת סיני", הווי אומר: מזרח סיני משרם א-שיח בדרום עד רפיח בצפון. המונחים "הגדה המערבית" ו"רצועת עזה", בלי קשר לגיאוגרפיה, אלה הם המונחים שהוזכרו במפורש בהסכם השלום שחתמנו עם מצרים. לכן נדמה לי שהם נכונים יותר.

נותר לי לנמק בקיצור מדוע אני חושב שחוק זה, והיה אם יתקבל, צריך להיות תקף רק עד 31 ביולי 1980, הווי אומר, שבעה חודשים מהיום. מאחר שלפי הסכם השלום שחתמה ישראל עם מצרים יחד עם ארצות-הברית ובאישור הכנסת צריכות להתקיים במחצית הראשונה של שנת 1980 הבחירות למה שנקרא "רשות שלטון עצמי" בגדה המערבית וברצועת עזה ומשום שלאחר שתתקיימנה הבחירות ודאי תתפקד "רשות השלטון העצמי" בגדה וברצועת עזה אחרת מאשר ה"ממשל הצבאי הישראלי כיום, בוודאי נצטרך לחוקק משהו חדש ביחס לנוכחות הישראלים וצה"ל בשטחים אלה לחמש השנים שלאחר מכן. לכן נדמה לי שניטיב לעשות אם נחיל חוק זה רק עד סוף יולי ולאחר מכן נחשוב כיצד לגלגל את העניין הלאה.

נדמה לי כי התיקונים שאני מציע הם גם נכונים לגופו של עניין ויש בהם גם נסיון צנוע מאוד להתאים את החקיקה אל המציאות החדשה שלאחר חתימת הסכם השלום בין ישראל ובין מצרים בעניין הגדה ורצועת עזה או, כפי שנהוג לכנות את הדבר, בעניין האוטונומיה בגדה וברצועת עזה.

דיו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להגמקת הסתייגותו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני הישיבה-ראש, כנסת נכבדה, הייתי מוותר על הזכות לנמק את הסתייגויותי שהן ברורות ומסבירות את עצמן אילולא אמר שר המשפטים בדיון בקריאה הראשונה כמה משפטים המחייבים תשובה. אעשה זאת בלי נימה של פולמוס או קינטור. שר המשפטים אמר שיש חולי בכך. שאיננו רוצים להשתמש במושגים הגוי-אוגראפיים המסורתיים של ארצנו בחוקים הנוגעים לשטחים המוחזקים. מדבריו נבע כאילו חסרה לנו אהבת ארץ-ישראל. הייתי רוצה בעקבות זאת לומר כמה מלים פשוטות מאוד על נושא זה. קשה מאוד להתווכח על אהבה. קשה מאוד למדוד אהבה. ולא תמיד מי שמפליג בגאומי אהבה ובמכתבי אהבה הוא גם האוהב האמיתי. אמרתי קודם בקריאת-ביניים לחבר-הכנסת זאב

כץ כי מי שאוהב אשה, אין אהבתו מקנה לו בעלות עליה. ונדמה לי שכאן שורש העניין. אני מעדיף על עצמי: לא פחות משר המשפטים אני אוהב את הארץ הזאת כולה, את השומרון כמו את השרון, את הגליל כמו את הנגב ואת חברון כמו את יפו כמו את ירושלים וכמו את חיפה. קשה לי לאהוב את עבר הירדן כי לא הייתי שם. אולי, אילו הייתי מבקר בילדותי בעבר הירדן הייתי מרגיש כך גם כלפיה. השאלה איננה מי אוהב את הארץ הזאת יותר; השאלה אף איננה מי אוהב את הארץ בכלל. השאלה היא מה קשר האהבה הזאת לבעלות מדינית עליה בניסיונות הנתונים של היום.

חיים קורפ (הליכוד):

האם זה קשור להסתייגות?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

כן. אילו הייתי נוכח כאן בקריאה הראשונה הייתי מבין למה וכמה זה קשור. במהלך ההיסטוריה שלט עם ישראל בארץ-ישראל השלמה תקופות קצרות, עשרות שנים, לא מאות, תקופות קצרות מאוד. מעולם לא שלט עם ישראל בשפלת החוף, לא בעכו, לא בחיפה, לא בתל-אביב ולא ביפו. אבל הבה נניח לזה. זה ויכוח מעניין מאוד, מרתק מאוד.

חיים קורפ (הליכוד):

מי שלט יותר בארץ הזאת?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הארץ הזאת שאני מניח שכולנו אוהבים אותה, איש כדרכו, היא פסיפס של עמים, של תרבויות, של תקופות. מי שאוהב את הארץ הזאת אהבת אמת — לפי תפיסתי שלי ולא אכפה את אהבתי על אחרים — אוהב את כולה, על כל תקופותיה, עמיה ותרבותיה; את היהדות, את הנצרות, את האיסלאם; את ירושלים זאת ואת ירושלים זאת. ואף הממלוכים ששלטו זמן מה בארץ הזאת ושגם הם השאירו בה משהו, גם את תקופתם יאהב. הבה נפסיק להתפאר איש באזני רעהו באהבתו הגדולה לארץ הזאת. הבה נניח לפחות שבבית הזה יושבים 120 איש שכל אחד מהם אוהב את הארץ על-פי דרכו.

ולגופו של הוויכוח הטמון בחוק זה, הגשתי הסתייגויות אלה כי אנחנו מדברים פה על מצב משפטי. המצב המשפטי הוא ששטחים אלה על-פי הדין הלאומי והבין-לאומי, על-פי החוק המוניציפאלי והעולמי, הם שטחים כבושים. גם אם תרצו לשנות את המצב הזה הרי על-פי קווי היסוד של הממשלה שלכם — כפי שהזכיר לנו היום חבר-הכנסת דיון בקריאת-ביניים — אתם מנועים מלעשות זאת. המצב המשפטי הוא שזהו שטח כבוש או מוחזק. כשאנחנו עוסקים במעשי חקיקה יש לקרוא לדברים בשמם האמיתיים, בלי קישוטים. ה"מצב" הוא שזהו שטח מוחזק על-ידי צה"ל, שטח כבוש, ואני מציע לקרוא לחוק הזה כך.

יוסף רם (הליכוד):

אם הכנסת אינה מאשרת את זה אז הכנסת לא מקבלת שזה שטח כבוש.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הכנסת אינה רוצה לקרוא למצב שהיא עצמה מק-

חברת י"א, ישיבה רפ"ט

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת-הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית); חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 4) —

דיו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על סעיפי החוק ועל ההסתייגויות.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת צ'. ביטון
לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת מ. פעיל
לשם החוק לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי
לשם החוק לא נתקבל.

התיקון החילופי של חברי-הכנסת א. אבנרי
לשם החוק לא נתקבל.

שם החוק, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת צ'. ביטון
לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת מ. פעיל
לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי ומ. עמאר
לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת צ'. ביטון
לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

דיו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת תקפו של תקנות שעת חירום (יהודה ושומרון, חבל עזה, רמת הגולן, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תש"ם-1979 — נתקבל.

יימת בשמו הנכון, זו היא טענתי. הכנסת אינה משנה את המצב. אני זוכר הרבה גאומים מבריקים של שר המשפטים, כשהיה באופוזיציה, שבהם תבע להחיל את החוק הישראלי על שטחים אלה לאלתר. הוא עשה כך ב-1967, ב-1968, ב-1969. הוא הציע לספח את השטחים האלה לישראל. לא קיבלתם זאת, תנועת החירות לא קיבלה זאת לא אז כשהשתתפה בממשלת הליכוד הלאומי ולא עכשיו. היא מנועה מלעשות זאת על-פי קווי היסוד שלה וגם על-פי הסכמי קמפ-דייוויד וחווה השלום שהיא חתמה עליהם. לכן הבה נקרא לילד בשמו ואל נרמה את עצמנו.

מאותם נימוקים שחברי-הכנסת לין אמר קודם, שכ"דאי שתקופת החוק תהיה ארוכה ככל האפשר כדי שלא להזכיר לנו את העובדה הבלתי נעימה לכם שזה שטח כבוש, מאותה סיבה עצמה אני מציע לקצר את התקופה כדי להזכיר לנו שאכן זהו המצב. אני מקווה שמצב זה ישתנה, לא על-ידי סיפוח השטחים האלה לישראל כפי שרבים בבית הזה ובממשלה הזאת מקווים אלא על-ידי החזרת הפקדון הזה לעם היושב בהם כדי להשיג את השלום שלדעתי הוא חשוב יותר למדינה מהריבונות על ארץ-ישראל השלמה.

דיו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת עמאר, להנמקת הסתייגותו.

משנה עמאר (המעריך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה בקיצור נמרץ להציע שהכנסת תצא מתחום הרגשות ותבחן את הנושא בחינה ריאלי, פוליטית, סבירה, פראגמטית אפילו, מתוך הגיון, מתוך ראייה מפורכחת. מתוך ראייה כזאת, מפורכחת ונכונה מבחינה פוליטית, הצעתי היא שהתקנות הללו יוארכו לשנה אחת, כלומר עד 31 בדצמבר 1980. אני חושב שהצעה זו גם תואמת את מחשבותיו של חברי-הכנסת לין וגם מחשבות של חברים אחרים שהשקפתם שונה ואחרת.

פ. חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 4), תש"ם-1979 *

(קריאה ראשונה)

דיו"ר פ. שינמן:

אנו עוברים להצעה הבאה: הצעת חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 4), תש"ם-1979. רשות הדיבור להבאת החוק לשר הדתות.

שר-הדתות א. אבו-הצירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 4), תש"ם-1979 אשר אני מניח לפניכם היום באה לאפשר לשר הדתות, לאחר שיתיעץ בעניין זה עם ראש בתי-הדין הדרוזי לעיר-עורים, למנות קאדי מד'הב המכהן בבית-הדין של ה-אינסטאנציה הראשונה לכהונה בפועל לתקופת זמן מוגבלת בבית-הדין הדרוזי לעיר-עורים. מובן שמינוי זה

ייעשה רק לאחר שאותו קאדי מד'הב המועמד לכהונה זמנית בבית-הדין לעיר-עורים יתן את הסכמתו לכך.

כל טעמה של הצעת חוק זאת הוא לתרום להפעה טובה ויעילה יותר של מערכת בתי-הדין הדרוזיים. אם לאחר תקופת זמן מסוימת יתברר כי גדל מספר התיקים התלויים ועומדים בפני בתי-הדין הדרוזיים ומטעמים אישיים נבצר מאחד הקאדים מד'הב בבית-הדין לעיר-עורים לכהן בתפקידו אזי ניתן יהיה למנות לתקופת זמן מוגבלת קאדי מד'הב של האינסטאנציה הראשונה לכהונה בפועל בבית-הדין לעיר-עורים.

ברצוני להדגיש כי הוראות בעלות אופי דומה קיימות לגבי שופטים של בתי-המשפט — סעיף 10 לחוק

בדת היהודית כל אחד יכול לומר: אני בודק, אבל אתה לא יכול לעשות זאת לגבי הדת הדרוזית ולכן הסיכמתי של ראש בתי-הדין הדרוזי לעירעורים חשובה מאוד, במיוחד שהוא ממלא תפקיד של ראש העדה הדרוזית. זה ליקוי אחד.

בדברי ההסבר ממשיכים באותה דרך מוטעית ואומרים: "לגבי בתי-הדין השרעיים דבר דומה אפשר לפי סעיף 3 לחוק בתי-הדין השרעיים (אישור מינויים), תשי"ג-1953". קודם-כך, חוק זה הוא לא מתשי"ג-1953 אלא מתשי"ד-1953. שנית, לסעיף 3 אין כמעט כל קשר לנושא שאנו דנים בו בהצעת החוק. חוקי שחברי הכנסת היושבים כאן ישמעו את הכול מלה במלה אקרא את סעיף 3 מחוק בתי-הדין השרעיים (אישור מינויים), תשי"ד-1953 האומר: "בית-הדין השרעי לעירעורים בירושלים יראו כבית-דין שרעי לעירעורים שכוונן בחוק מיום י"ד בטבת תשי"ג (1 בינואר 1953); הרכבו של בית-דין זה יהיה חוקי ויהיה חוקי אם ישבו בדין שניים או שלושה מן הקאדים המפורסמים בתוספת השנייה לחוק זה, ובלבד שלא ישבו בבית-הדין השרעי שעל פסק דינו מערערים". מה זה שייך למינוי? אין שום שייכות. בכלל לא מדובר על הת-ייעצות ועל הסכמה, אלא למה להזכיר את סעיף 3? לא מספיק שמזכירים את סעיף 3, באים ומזכירים בדברי ההסבר גם את סעיף 27 לחוק הקאדים, תשכ"א-1961, האומר דברים שבכלל לא שייכים לסעיף הזה. למה נאמרים אפוא בדברי ההסבר דברים לא מדויקים?

אדוני שר הדתות, אני חושב שכאן איננו יכולים ללכת על-פי מה שקיים בחוק השופטים. אמנם בחוק השופטים בסעיף 10(א) כתוב: "שר המשפטים רשאי למנות לכהונה בפועל — בהסכמת המועמד ובהתייעצות עם נשיא בית-המשפט העליון — (1)...", אבל אל נשכח ששר המשפטים מעורה בענייני שפיטה הרבה יותר מאשר שר הדתות מעורה בענייני בתי-דין דתיים, אם יהודיים, אם שרעיים או אם אחרים. לשר המשפטים יש בחוק בתי-המשפט סמכויות ותפקידים שונים שאין לשר הדתות בנושא הזה. יש לו תפקידים, גם ענייניים, שאין לשר הדתות בנושא זה. הדין החל בבתי-הדין השרעיים האלה הוא דין דתי ולא דין מדינה ויש הבדל גדול.

אני חושב שיש מקום להעביר הצעה זו לוועדה אבל אני מציע ששר הדתות יסכים, ויאמר זאת בתשובתו, שהוועדה תכניס תיקון האומר: "בהסכמת המועמד וראש בתי-הדין לעירעורים" ותימחק המלה "בהתייעצות". במקרה זה ההצעה טובה, חשובה ובמקומה ויש לקבלה.

הו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמל נסראלדין, ואחריו — לחבר-הכנסת וידאן עטשי.

אמל נסראלדין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק בתי-הדין הדתיים והדרוזיים בא כדי לתת מעמד לעדה דתית אשר נאבקה על קיומה בתקופות ובצורות שונות. הדרוזים נהנו מעצמאות דתית וחברתית בטוריה ובלבנון. בארץ-ישראל נגזל מהם הדבר ביובל האחרון, בתקופת שלטונם של התורכים והאנגלים על ארץ-ישראל. שתי האמפריות

השופטים, תשי"ג-1953 — ובמקרה זה מסורה הסמכות המקבילה לשר המשפטים. כן מסורות לשר הדתות הראות מקבילות לגבי דיינים בבתי-הדין הרבניים בהתאם לסעיף 9 לחוק הדיינים, תשט"ו-1955, ולגבי קאדים שרעיים — סעיף 3 לחוק בתי-הדין השרעיים (אישור מינויים), תשי"ג-1953 וסעיף 27 לחוק הקאדים, תשכ"א-1961. אין זה מן הראוי שבתי-הדין הדרוזיים יופלו לרעה מבתי-הדין הדתיים בארץ.

אני מבקש מהכנסת להעביר את הצעת החוק לועדת החוקה, חוק ומשפט.

הו"ר פ. שינמן:

אנו פותחים בדיון. הדיון הוא אישי. חבר-הכנסת שפיק אסעד איננו. רשות הדיבור, אם כן, לחבר-הכנסת משה עמאר, ואחריו — לחבר-הכנסת מאיר פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מוותר.

(קריאה): הפתעה גדולה שאלוף הנאומים בכנסת מוותר — — —

הו"ר פ. שינמן:

ואחריו חבר-הכנסת משה עמאר — לחבר-הכנסת אמל נון לין, ואחריו — לחבר-הכנסת אמל נסראלדין.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דברי ההסבר של הצעת חוק זו אינם מדויקים כל כך. אנחנו משתמשים בלשון נקייה ואומרים: לא מדויקים.

חיים קורסי (הליכוד):

אולי זאת טעות הפוס?

משה עמאר (המערך):

לא. בדברי ההסבר נאמר: "לפי סעיף 9 לחוק הדיינים, תשט"ו-1955, רשאי שר הדתות למנות דיין לבית-הדין הרבני הגדול לתקופה מסוימת". כלומר, אומרים שבבתי-הדין הדרוזיים יקבעו כפי שקובע גם חוק הדיינים. אולם סעיף 9(א) לחוק הדיינים קובע: "שר הדתות רשאי, בהסכמת המועמד והרבנים הראשיים לישראל, למנות דיין של בית-דין רבני להיות דיין בבית-הדין הרבני הגדול לתקופה מסוימת". זאת אומרת, כאן צריכה להיות הסכמת המועמד והסכמת הרבנים הראשיים. בהצעה שלפנינו יש הסכמת המועמד אבל רק התייעצות עם ראש בתי-הדין לעירעורים. הנכון הוא שאנו רוצים לחוקק חוק לגבי בתי-הדין הדרוזיים שיהיה שווה וזהו ולא תהיה אפליה בין בתי-הדין הדתי הדרוזי לבין בתי-הדין הדתי היהודי ולכן אנחנו חייבים לכתוב כאן: "בהסכמת המועמד וראש בתי-הדין לעירעורים". זה חייב להיות לגבי בתי-הדין הראשי הדרוזי לעירעורים ולגבי בתי-הדין הדרוזיים יותר מאשר לגבי היהודים כי הדת הדרוזית היא דת שאיננה מפורסמת, היא פנימית והיא סודית ושר הדתות אינו בקי בה ולא יכול להיות בקי בה אם הוא לא דרוזי. חשוב מאוד שהקאדי מדיהב בבית-הדין הדרוזי יהיה כזה שראש בתי-הדין לעירעורים יסכים לגבי אישיותו ויסכים שהוא מתאים מבחינה דתית להיות חבר בית-הדין לעירעורים. הנימוק הנוסף הוא שיש כאן שוני בין הדרוזי והיהודי, בין הדת הדרוזית והדת היהודית.

ואילו ציפים של העדה, לסגור פער בן שנתיים בחוק הזה. תיקים רבים הצטברו בבית-הדין הדרוזי ואין למגיי- שהם אפשרות לערער בפני בית-הדין הגבוה לעירעו- רים בגלל המחסור בחבר אחד של הראש הרוחנית שהוא חבר בית-הדין. לכן אני באמת מודה לשר על האצה בהגשת החוק לאור הנסיבות והאילווצים.

בהודמנות זו אני רוצה להצטרף להצעתו של חבר- הכנסת משה עמאר לגבי סעיף 12א(א) האומר: "שר הדתות רשאי, בהסכמת המועמד ובהתייעצות עם ראש בית-הדין לעירעורים, למנות קאדי מדי'הב של בית- הדין להיות קאדי מדי'הב של בית-הדין לעירעורים, לתקופה מסוימת". אני חושב שהמושג "הראש הרוחני של העדה הדרוזית" הוא מושג חיוני והוא גם מוסד חיוני שצריך להזכירו בתיקון המוצע עליידי השר. אני לא קראתי את כל החוק על פרטי אבל אם ראש העדה הרוחנית הוא ממילא גם יושב-ראש בית-הדין לעירעו- רים — — —

משה עמאר (המערך):

זה צריך להיות גם בהסכמתו.

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

כן, זה צריך להיות גם בהסכמתו וצריך לכלול את המושב הזה בתיקון לחוק. אנו מאוד מתכבדים ומאוד גאים במושג הזה ואני חושב שהוא מלכד גם את העדה על כל גילאיה, צעיריה וזקניה, במיוחד הדתיים. לכן אני שוב חוזר ומבקש מהשר להכניס לתיקון זה את המלים "בהסכמת הראש הרוחני של העדה הדרוזית" שהוא ראש בית-הדין לעירעורים.

לגבי סעיף 12(ב) אני חושב שלאור המצב שנוצר ולאור המצב הסוציאל-פוליטי בקרב העדה הדרוזית יש, לצערי הרב, צורך שהשר ימנה את המועמד הזה לת- קופה של יותר משנה. אם היה בסמכות השר למנות אחד מהשופטים בבית-הדין השרעי כקאדי מדי'הב ב- בית-הדין לעירעורים אני חושב שכדאי שהוא יישאר בכהונתו עד שוועדת המינויים תמצא מועמד במקומו או עד שתבחר בו. כלומר, אדוני השר, שהסמכות לא תוגבל לשנה אחת אלא תימשך עד שוועדת המינויים תבחר בו או עד שתבחר במועמד במקומו או במועמד נוסף.

אגב, ברצוני לומר שאני מסכים לכל הסעיפים. פשוט ניסיתי מתוך היכרותי את השטח להציע דברים שנתקלתי בהם לאור נסיוני ולאור העובדה שאני עצמי חי את החיים האלה של הדרוזים אם כי אני, לשם- חתי הרבה, מעורבות בבתי-משפט, ובמיוחד השרעיים.

אשר לסעיף קטן (ג) אני חושב שצריך למחוק פסיקה אחרונה זו האומרת שאותו קאדי מדי'הב שנת- מנה לתקופה מסוימת והתחיל בדיון יהיה מוסמך ל- סימו גם לאחר תקופת מינויו. אם התחיל בדיון ב- אינסטאנציה הנמוכה נדמה לי שתהיה כפילות בטיפול באותה סוגיה אם הוא ישב בבית-הדין לעירעורים. כל- כומר, אם אדם יערער לא רק לאינסטאנציה הנמוכה אלא גם לבית-הדין לעירעורים ימצא הקאדי את עצמו במצב מביך מבחינה משפטית ואולי גם מבחינת הדרוזים גרי- דא.

לבסוף אני שוב מברך על היזמה ואני מקווה שה- חוק יסגור פער הנמשך בעדה הדרוזית מאז 1977.

נכנעו ללחץ של עדות אחרות אשר חסמו את דרכם של הדרוזים לעצמאות דתית בארץ-ישראל. מכאן בא הסבל הכרוך באי ההיענות של השלטונות התורכיים והאנגליים לבקשתם של הדרוזים להקים בתי-דין מש- להם כפי שהדבר היה קיים בסוריה ובלבנון. למרות הקשיים שעמדו אז בפני הדרוזים עמדה החברה הדרו- זית על דעתה ולא הפסיקה את מאבקה הרוחני וה- חברתי לשם שיחורה מן התלות בבתי-דין אחרים.

חברי הכנסת, בתקופת מאבקם של הדרוזים נפגשו מנהיגי עדה זו עם מנהיגי הישוב היהודי ש- נלחמו על הגשמת רעיון הקמתה של מדינת ישראל. הדרוזים בארץ-ישראל התייצבו לימין העם היהודי, סיי- עו ואף נלחמו יחד למען הקמת מדינת ישראל. מדינת ישראל ידעה להעריך נכונה את יידידת הדרוזים ובי- שנת 1962 החליטה על הקמת בתי-הדין הדרוזיים וה- מועצה הדתית הדרוזית בישראל. בתי-הדין הדרוזיים הוסיפו מטען רוחני בעל עוצמה לבני העדה ובמיוחד לנוער אשר גדל, לימד ומתחנך היום מתוך עצמאות דתית במקום התלות שהעיקה על מהלך חייהם של בני הדרוזים. משום חשיבות ההישג ההיסטורי הזה הרשו לי, חברי הכנסת, להודות בשם כל בני עדתי הדרוזים לממשלת ישראל ולמשרד הדתות. חברי הכנסת, היום בא אני לברך את שר הדתות על הצעתו לתיקון אשר הושמט בעת חקיקת חוק בתי-הדין בשנת 1962. אני מברך את השר על כך שתיקון זה בא למעשה להע- ניק שוויון מעמדי בבתי-הדין הדרוזיים כמו לאותם בתי-דין הקיימים בקרב העדות האחרות בישראל. תי- קון זה מאפשר גם הפעלת בתי-הדין כאשר נקלים למצבים המחייבים את הפעלתם בצורה תקינה.

אדוני השר, אני מציע שכבודו יסיף בהודמנות זו עוד תיקון אשר מתייחס לחוק בתי-הדין הדרוזיים וקשור בוועדת המינויים. המדובר בסעיף 11א(א). ה- סעיף הנ"ל קבע שמספר חברי ועדת המינויים יהיו שמונה והם שלעתיים אינו מאפשר את בחירתו של קאדי מדי'הב בגלל מצב של קולות שקולים בהצבעה. לכן אני מציע שייבחר קאדי מדי'הב נוסף, שלישי, עליידי חבר הקאדים, לתקופה של שלוש שנים. אני מציע גם שבנוסף לכך תיתוסף פסיקה שתאמר שלושתי ה- קאדים יהיו אוטומאטית חברים בוועדת המינויים אף אם לא כונס חבר הקאדים.

כפי שידוע המספר הוגי הקיים עתה גרם לא פעם בעבר וגורם אף עתה למניעת בחירתו של מועמד ל- קאדי מדי'הב עקב התופעה שדיברתי עליה, תופעת הקו- לות השקולים בהצבעה. עובדה זו הכניסה את הדרוזים ללחצים שגרמו לבעיות ואף נגרע מעבודתם הסדירה של בתי-הדין. כדי שלא ניקלע להתנגשות זוגית בוו- עדה אני מציע לאדוני השר להתייחס בחיוב להצעתי ולהוסיף קאדי מדי'הב נוסף שייבחר עליידי חבר הקאדים לשלוש שנים.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוראן עטשי, אחרון המשתתפים בדיון זה.

יוראן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להע- לות על נס את המאמץ של השר ושל משרד הדתות ואת העובדה שהשר נאות בקיץ האחרון, לאחר לחצים

— חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 4) ; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת : חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים (נישואין וגירושין) —

הח"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לשר הדתות, לתשובה.

משה עמאר (המערך) :

אני מבין שההצעה היא להעביר את החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הח"ר י. שמיר :

השר הציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

משה עמאר (המערך) :

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהצעת החוק תועבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שר-הדתות א. אבוהצירא :

סלח לי, זה חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים.

משה עמאר (המערך) :

ועדת הכנסת תחליט.

הח"ר י. שמיר :

אם אתה עומד על כך ועדת הכנסת תחליט. ובכן אני מעמיד להצבעה בקריאה ראשונה את חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים (תיקון מס' 4), תש"ס—1979.

ה הצ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק בתי-הדין הד-

תיים הדרוזיים (תיקון מס' 4), תש"ס—1979, לדר-

ון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הח"ר י. שמיר :

ובכן הוחלט לקבל את הצעת החוק הזאת בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדה שוועדת הכנסת תחליט עליה כדי להכניסה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

י. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה של תשלומי חובה), תש"ס—1980, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הח"ר י. שמיר :

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

משנה למזכיר הכנסת ש. יעקבסון :

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי

יא. חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים (נישואין וגירושין) תשל"ט—1979* (קריאה ראשונה)

הח"ר י. שמיר :

(נישואין וגירושין), תשל"ט—1979. זאת הפעם השנייה שהיא מובאת לפני הכנסת לקריאה ראשונה ככתבה וכלשונה. הפעם הראשונה היתה ביום 16 בפברואר 1971 ואז היא הועברה אל ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת אך הוועדה לא הספיקה לסיים את מלאכתה ולהכין את ההצעה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית גם לאחר שהוחלה עליה הוראת חוק רציפות הדיון בהצעת חוק על-ידי הממשלה הקודמת ועל כן הדרך היחידה להמשיך את הדיון בה היתה שהממשלה הנוכ-

אנו עוברים לסעיף הבא : חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים (נישואין וגירושין), תשל"ט—1979, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר הדתות, להבאת הצעת החוק.

שר-הדתות א. אבוהצירא :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מביא לפ- ניכם היום את הצעת חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים

ידי שר הדתות בהחייצות עם המועצה הדתית העל-יונה של היהודים הקראים, הודעה על הרכבו של בית-הדין תפורסם ברשומות ככל יתר ההודעות והמינויים של שר הדתות בענייני שירותי הדת של יהודים והוא הדין לגבי שינוי שיחול בהרכב בית-הדין.

הוראת סעיף 1 מצביעה על כך שהקמת בתי-דין דתי קראי היא בגדר ניסיון לראות איך יתפתחו העניינים בעתיד. המלצת הוועדה הציבורית המקורית הייתה להגביל את תקפו של החוק לפרק זמן מסוים, כגון לתקופה של ארבע שנים. תוך פרק זמן זה או זה ניתן יהיה לראות איך ההסדר החדש יפעל, כיצד מתפתחים העניינים מבחינת טובת עם ישראל בארצו. לאחר שתעבור התקופה ההיא יובא העניין כלול לדיון מחדש ואז יוחלט אם להמשיך בהסדר הקיים או אם לתקנו ולשפרו או אם לבטלו — הכול כפי שתלמדנו המציאות המתקדמת והולכת. ההמלצה הזו לא נתקבלה ובחוק המוצע לא הוגבל תקפו לפרק זמן מסוים אולם ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת שאליה חובר החוק החדש, חזרה על דעתה על כך כשם שהיא צריכה לתת את דעתה על בעיות עקרוניות וטכניות אחרות העולות מתוך עיון בחוק ובהשלכותיו.

כאמור מטפל החוק המוצע אך ורק בבחינת ענייני הנישואין והגירושין של בני זוג ששניהם קראים. יש יוצא מן הכלל אחד, בסעיף 5, הדן במקרה המיוחד של נישואי תערובת בין יהודי קראי לבין לא יהודי. על מקרה כזה חל חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים), תשכ"ט-1969. נשיא בית-המשפט העליון, שבידו ניתנה הסמכות לקבוע לגבי נישואי תערובת אם יהיה השיפוט בהם, בבית-המשפט המחוזי או בבית-הדין הרבני לאחר שקיבל חוות-דעת מבית-הדין הרבני, יוכל במקרה מיוחד זה לקבוע שהשיפוט יהיה בבית-הדין היהודי הקראי לאחר שקיבל גם מבית-דין זה חוות-דעת. נמצאנו למדים כי במקרה שיהודי קראי מתחתן בניגוד להלכה הקראית עם לא יהודי תורחב סמכות בחירת מקום השיפוט הנחונה בידי נשיא בית-המשפט העליון ומלבד בית-המשפט המחוזי ובית-הדין הרבני ייכנס למעגל גם בית-הדין הקראי. אף סעיף זה מראה כי סמכות בית-הדין הרבני אינה מופקעת מעל היהודים הקראים באשר יהודים הם לכל הדין.

בהביא לפניהם את-הצעת החוק מחדש יודע אני כי יהיו עוררים ומערערים על הפתרון המוצע בה. אך הבעיה היא מסובכת וקשה ואין להקל ראש כנגדה כי גורל עמנו קשור בה. תקוותי היא כי הפתרון המוצע בחוק הזה אמנם יפעל להלכה למעשה ויביא בעקבותיו תיו שלום ושלווה בקרב העם היושב בציון ויתרונם גם הוא תרומה צנועה לבואה של השעה הגדולה שאליה כולנו מייחלים, שעה של אחדות מלאה של עם ישראל בארץ-ישראל על-פי תורת ישראל שלמה.

אני יודע שהנושא הוא רציני. עובדה היא שהכנסת עוסקת בו כבר שתי כנסות ואינני מזלזל בכל הבעיה כפי שהיא. ועדת החוקה, חוק ומשפט ודאי תמשיך להתלבט עם כל הכנסת בחוק זה שאני מציע בכנסת הזו.

החיד"ר י. שמיר :

חברי הכנסת, נתחיל בדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שינמן, שיהיה המתדיין היחיד בישיבה זו.

חית הציע אותה מחדש לקריאה ראשונה. מכאן הצעת החוק החדשה-הישנה שלפנינו.

חיים קורפו (הליכוד):

זו סגולה לאירכות ימים של הממשלה.

שר-הדתות א. אברהמזון :

רצוני לציין כעובדה כי הטיפול הארוך שלו זכתה הצעת החוק איננו יוצא דופן כלל וכלל בהיסטוריה רבת הפנים והגוונים של חקיקת החוקים בכנסת וישנן דוגמאות רבות לכך.

הצעת החוק המונחת לפניכם כוללת יסודות הלקחים מתוך דעות הרוב והמיעוט של הוועדה הציבורית בראשותו של ממלא-מקום נשיא בית-המשפט העליון, פרופסור זילברג ז"ל, שמונתה על-ידי שר הדתות ביום י"ג בתמוז תשכ"ו, 1 ביולי 1965, לבדוק את המצב המשפטי הקיים בתחום הדיון בענייני נישואין וגירושין של יהודים קראים בינם לבין עצמם. היא מהווה פשרה בין גישת השואפים להניח את הפירוד ההיסטורי בעם ישראל שהתחיל בתקופת הגאונים בבבל לפני אלף שנה ומעלה לבין גישת השואפים להביא לאחדות מלאה בעם ישראל בתי-ישראל. כי זאת עלינו לדעת שמלבד מדינת ישראל אין עוד ריכוז משמעותי גיכר של יהודים קראים בשום קהילה יהודית אחרת בעולם כולו. כאן אפוא, במדינת ישראל, ורק כאן תיפתר לחסד או לשבט בעיית פירוד כאובה בת אלף שנה ומעלה.

הצעת החוק היא המשך אחד של חוק שיפוט בתי-הדין הרבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953. נקודת המוצא שלה היא כי היהודים הקראים יהודים הם במובן סעיף 1 לחוק שיפוט בתי-הדין הרבניים ועל כן נתונים הם לסמכות בית-הדין הרבני ככל יתר אחיהם היהודים. סמכות זו של בית-הדין הרבני לגבי יהודים קראים תהא שרירה וקיימת גם לפי הצעת החוק וקראי המעדיף את בית-הדין הרבני מכל סיבה שהיא יוכל לפנות אליו בכל עת. רק במקרה אחד ייחיד תוטל סמכות בית-הדין הקראי על יהודי קראי והוא כששני בני הזוג, הבעל והאשה, קראים שהתחתנו בפני רשם נישואין קראי בטקס חופה וקידושין קראי ואחד מבני הזוג ביקש שענייני הנישואין והגירושין שלהם יידונו בבית-דין קראי על-פי סעיף 2 לחוק זה. רק אז לא יחול סעיף 1 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין). אולם אם שני בני הזוג הקראים מעדיפים, אף שנישאו על-פי הדין הקראי, להביא את ענייני הנישואין והגירושין שלהם לפני בית-דין רבני — ואין צורך לומר: אם רק אחד מבני הזוג הוא יהודי קראי — אזי דלת בית-הדין הרבני תתהפך כפניהם.

עלי להדגיש זאת כי אין כוונת החוק לכפות על יהודים קראים שאינם רוצים בכך את הנצחת הפירוד של עדה דתית מן הכלל. ידוע לי כי ישנם הרבה יהודים קראים, במיוחד בין הצעירים, הרוצים ואף מצליחים להתמזג עם אחיהם היהודים ועל המדינה מוטלת חובה לאפשר להם להגשים את מאווייהם ואף לעודדם לכך. רק אלה הרוצים בכל מאודם להודק לבית-דין יהודי קראי, בשבילם בלבד בא חוק זה כדי למצוא מזורז לבעיות המיוחדות.

נאמנו למטרה מצומצמת זו של החוק המוצע מורה סעיף 1 שבו כי בית-הדין היהודי הקראי יורכב על-

פנחס עינמן (חזית דתית לאומית):

בסימן ע"ג בתשובותיו: "כבר נשאלתי על זה פעמים אחדות והעליתי שהם מותרים לבוא בקהל אם יהיו כמונו. והטעם שכל הקידושין שלהם בעדים פסולים מן התורה ואין כאן קידושין כלל והבא על אחת מנשואיהם אינו כבא על אשת איש. הלכך אף-על-פי שאין גט גט אין כאן חשש ממזרות שהרי אין אישות ש-להם אישות".

חיים קורפו (הליכוד):

במצב זה גם לא יחול סעיף 5 של חוק העונשין.

פנחס עינמן (חזית דתית לאומית):
סבלנות.

הוא לא יחיד בין הפוסקים. בעל "הנודע ביהודה", הרב יחזקאל לנדא, רבה של פראג, נשאל בדבר מעשה של בת קראי שנישאה ליהודי והוא התיר לה להישאר אצל בעלה (הנודע ביהודה, מהד' קמ"א, אבן העזר, תשובה ה').

פוסק שהיה בדור הקודם, הרב בן-ציון חי עזריאל זצ"ל, פסק אף הוא: "קראי שנשא ישראלית אינו אפילו ספק ממזר ואין הדין ברור לאסרה עליו ולהוציאה מידו וכגון זה יש לסמוך על דעת המתירים לקבל את הקראים לקהל ישראל כדי שלא ידח ממנו נדח". ביימינו הודיעו שני הרבנים הראשיים לישראל כי מצאו דרך הלכתית להתיר חיתונם של הקראים.

שר הדתות מבקש מאתנו לחוקק חוק שלמעשה כלל לא הוכח עדיין שיש בו צורך. במדינת ישראל חיים, לפי הערכתם של פקידי ממשלה, כ-12 אלף תושבים המתייחסים לכת הקראית. מפקד מדויק לא התקיים שכן הדבר נוגד את עיקרי אמונתם. לא נערך כל משאל בין בני הכת אם הם מעוניינים בהקמת בתי-דין מיוחדים. הדרישה מושמעת בעיקר על-ידי כמה עסקנים קר-אים בארץ ודומה כי הם כלל וכלל אינם מודעים למידת הנזק שהם גורמים לעצמם ולהיסטוריה היהודית.

עז רצונם של רבים הנוגעים בדבר לאחות את הקרעים, לקרב ולהחזיר את בני הכת הקראית ליהדות הנורמטיבית. בפני ועדת זילברג הופיעו בנים של הכת שהצביעו על רצונם זה אולם זקני העדה, מטעמים השמורים עמם, מעוניינים לשמור על המעמד הנפרד של העדה. הקמת בתי-הדין הנפרד לעדה הקראית תנציח לעולמי עתה את הקרע ותגביר את חומת הפירוד. האם תואם דבר זה את חזון קיבוץ הגלויות ואת היי-תנו עם אחד? אין ספק שחוק מעין זה רק יעמיק את הנפרדות של העדה היהודית הקראית.

למעשה יש להדגיש כי בעיית המעמד האישי של בני העדה הקראית מתעוררת רק במקרה של גירושין שלא מתוך הסכמה בין שני בני זוג קראים. שכן כאשר הללו פונים לבית-הדין הקראי, הפועל ללא מעמד חוקי וסמכות משפטית, יכול כל אחד משני בני הזוג לא לקבל מרות ואין לו כל נפקות משפטית לפסיקת בית-הדין הקראי הקיים מכוח היות הכת הקראית בישראל מוכרת כאגודה עיומאמית. מקרים רבים של גירושין פנימיים שלא בהסכמת הצדדים הגיעו לערכאות ש-פוטיות. גם עתה עומדת לדיון בבג"צ שאלה דומה הנו-בעת מהמצב הקיים. עסקני הכת טוענים כי באין מעמד חוקי לבית-הדין הקראי נשארים בני הכת ללא יכולת

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא משימה קלה הטיל עלינו שר הדתות בהביאו לפנינו את הצעת החוק בדבר "חוק שיפוט בתי-דין יהודים קראים". הצעת חוק זו אינה "פנים חדשות" בכנסת. היא הונחה כבר פע-מים אחדות על שולחנה, נדונה בוועדת החוקה, חוק ומשפט ואף-על-פי-כן טרם הגיעה לשלבים האחרונים והסופיים של חקיקה. הדבר מעיד על הקושי שבדבר ועל ההתלבטויות המרובות של המחוקק.

מתוך דברי ההסבר למדנו כי הצעת החוק מכוונת ליצור בתי-דין יהודי קראי שהוא מוסמך לשפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הכת הקראית החיים בארץ. אמרתי "כת" ולא "עדה" שכן הקראים לא הוכרו ולא הוכרו כעדה במובן החוקי כפי שהדבר מופיע בדבר המלך במועצתו.

הכת הקראית נוסדה במאה השמינית על-ידי ענן בן דוד שנפגע מאי מינויו למשרת ראש הגולה שהת-פנתה עם מות דודו אחי אביו, ר' חסדאי. הקראים בהש-ראתו של ענן בן דוד התנערו מהתורה שבעל-פה ופירשו את התורה שבכתב כפשוטה ממש. נושא זה בא לבי-טוי במיוחד ביחס לאיסור העריות. הדבקות הקראית בפירוש הפשטני של התורה שבכתב גרם לקרע בן קרוב ל-1,250 שנה בין קראים וכלל ישראל "רבניים".

במשך מאות השנים העסיקה שאלת מעמדם האישי של הקראים את גדולי פוסקי ההלכה בישראל. וזאת יש להדגיש, מעולם לא הוטל ספק ביהדותם של הר-קראים אף שבהקפות שונות הם לא הותרו לבוא בק-הל. נסקור בקצרה את דעת ההלכה בנושא. הרמ"א, הלא הוא רבנו משה איסרליש, פוסק בשולחן ערוך אבן העזר, סימן ד', סעיף ל"ז, לאמור: "הקראים אסור להתחתן בהם וכולם הם ספק ממזרים ואין מקבלין אותם אם רוצים לחזור". וכל כך למה? "כפי שיש להם קידושין, ומתגרשים שלא כדת תורתנו ונמצאו ביניהם ממזרים". (טורי זהב, שם).

במשך השנים גילו גדולי הלכה אחדים, ודווקא כאלה שבאו במגע ישיר עם הקראים בארץ מגוריהם, דרכים הלכתיות שונות להקל ולהתיר את בואם של הקראים בקהל. אחד מגדולי המתירים הוא המשיב הג-דל רבנו דוד בן זמרא, הרדב"ו. בתשובותיו הוא הק-דיש כמה סימנים לשאלת מעמד בני הכת הקראים שהתגוררו בארץ מגוריו במצרים.

הרדב"ו הורה כי עיקר איסור החיתון עם הקראים נובע מהיות הגט הקראי פסול. אלה דבריו: "אני ראיתי והראו לי גט קראי... ואני הוכחתי בתשובה א-חרת שזה פסול מן התורה... ואני ברור אצלי שהגט היה פסול מן התורה... איני רואה שום טעם להכשיר גטיו וכו'" (הרדב"ו, סימן תשצ"ו). ממילא יוצא שם אין מכירים בגטיהם האשה המגורשת היא עדיין בגדר של אשת איש ועל ילדיה מן הנישואין השניים חל דין של ממזרים.

הרדב"ו, במגמה למצוא דרך להתיר חיתון עמהם, שבט שגם הקידושין הקראיים אינם תופסים — כשם שאין ממשותב גטין — משום שעדי הקידושין פסולים ואם כן לא היו כלל קידושין והאשה כלל איננה אשת איש. אולם הרדב"ו מתנה זאת בקבלת "חברות להיות כאחד מהרבניים". בהקשר לכך נצטט את דברי הרדב"ו

שיים בהופיעם בעבר בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט גרסו שאין מקום בשום אופן להקים בית-דין מיוחד. לפני חודשים אחדים גוללתי ארוכות במליאה את פתרונות ההלכה ביחס לבני העדה הפאלאשית. שם ה" בעיה היתה מורכבת יותר שכן לא היתה ודאות בעניין יהדותם ואף-על-פי-כן מצאו דרך הלכתית להחזירם ל" חיק העם. אין לי ספק שמורי הלכה בדורנו ימצאו דרך הלכתית גם לפתרון בעיית הקראים. הקמת בית-דין קראי תסכל ותרחיק לגמרי כל אפשרות לאחות אי פעם את הקרעים וחבל.

רב חפצי לקרוא לבית להחזיר את הצעת החוק לממשלה לעיון נוסף בכל הנושא אך מכיוון שהיא כבר הונחה על שולחן הכנסת אסכים להעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט אף-על-פי שאני שוללה מכול וכול. ברור ששמורות באמתחתי הסתייגויות רבות לשבעת סעיפי ההצעה ואם אמנם היא תועבר לוועדה תהא לי, כחבר הוועדה, הזדמנות להביע את הסתייגויותי בפניה. הי"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, הדיון יימשך באחת הישיבות הקרובות. הישיבה מחר בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

להתדיין בפני רבניהם ודייניהם בענייני גירושין. טענה זו מצאה סימוכין בהמלצות ועדת זילברג. אולם, עם כל הכבוד וההוקרה, יש לציין כי אין לטענה זכות עמידה בפני המציאות החוקית השרירה.

חוק שיפוט בתי-דין רבניים שנתקבל בכנסת בשנת תשי"ג קובע בסעיפו הראשון לאמור: "ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אורחי המדינה או תור-שביה יהיו בשיפוטם התייחודי של בתי-דין רבניים". הווי אומר: המחוקק קבע במפורש כי ענייני הנישואין והגירושין של יהודים — וכל היהודים תושבי המדינה במשמע — יובאו לפני בתי-דין הרבני. המונח "יהודים בישראל" כולל גם את הקראים שאיש אינו מטיל ספק ביהדותם. יתירה מזאת: הפסיקה הקראית אינה שוללת ואינה פוסלת את הליך הגירושין הרבני, ההלכתי. אם כן, מדוע לא יחול על קראים אותו דין החל על כלל אורחי ישראל? האם ניתן לשיקולי יוקרה ומעמד מדור-מים לקבוע הלכה לדורות בנושא חיוני כמו אחדות האומה?

יתירה מזו, אם יוקם בית-דין קראי, יש להטיל ספק רב אם שוב ניתן יהיה למצוא היתר הלכתי לחיי תון קראי ויהודי רבני. עובדה היא ששני הרבנים הרא-

הישיבה ננעלה בשעה 21:04.